

planinski

V E S T K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

8

avgust 2012

3,40 EUR

PRED DVEMA STOLETJEMA

Valentin Stanič na Triglavu

INTERVJU

Emil Herlec, Tone Škarja

ALPE

Gran Paradiso

www.pzs.si

DROBEN PRISPEVEK, MARKANTEN VTIS

Pošljite SMS na 1919
s ključno besedo POT

In prispevajte 1€
za obnovo poti.

Kaj lahko postoriš v 1 dnevu?
Se povzpneš na vrh.
Odkriješ novo smer.
Obnoviš staro prijateljstvo.
Zaželiš srečno pot.

**Pošljite SMS s ključno besedo »POT«
na 1919 in prispevajte 1€ za obnovo planinskih poti.**

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE skupaj z 276 društvi skrbi, da lahko vsako leto okoli 1,4 milijona obiskovalcev slovenskih gora na 9 TISOČ KILOMETRIH MARKIRANIH PLANINSKIH POTI nemoteno uživa naravne lepote in gorski mir ter se z razglednih vrhov vrača z novimi močmi in vtisi.

V letu 2012 bomo z vašo pomočjo obnovili planinske poti s Kredarice na Triglav, s Šije na Vogel, s Kokrškega sedla na Kalški greben, Hanzovo pot na Prisojnik ter druge razgledne poti in vsem planincem omogočili nešteto vrhunskih vtisov.

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

POŠLJITE SMS* NA 1919 S KLJUČNO BESEDO »POT« IN Z VAŠIM DROBNIM PRISPEVKOM SOUSTVARJAJTE MARKANTNE VTISE!

* SMS donacija lahko prispeva v uporabi storitev Mobilni, SI, mobil in Tušmobi, pri čemer se telekomunikacijska podjetja odvedujejo vsem prihodkom iz nealova donatorskih SMS-sporočil. Pogoj in navodila za sodelovanje pri storitvi SMS donacija so objavljeni na spletni strani www.pzs.si.

Tudi dopust je naporna disciplina

Dušan Škodič

Olimpijska euforia se počasi umirja in mirneje se bomo lahko spet posvetili tistemu, kar najraje počnemo. In kaj je tisto, kar najraje počnemo? Nič, se je glasil odgovor, ki so ga nekoč uporabili v reklamnem sloganu. Je to res tisto, s čimer človek izrazi smisel svojega bivanja v dneh, ko vsakodnevne obveznosti od njega ne zahtevajo aktivnosti?

Pravi odgovor je ne, a gotovo ste se že vprašali, kam za vraga so se nam izgubili nekdanji ležerni dopustniški dnevi, ne glede na to, če smo jih preživljali doma, na morju ali v gorah. Odgovor ni globoko zakopan, že zdavnaj je namreč iz mode lenoba, ki je ljubiteljem fizičnega mirovanja zapovedovala čim pogostejše "ravnanje hrbtenice" na domačem kavču ali poleti zgolj poležavanje na plaži in zvečer posedanje ob vonjavah z žara.

Na srečo večina ljudi sčasoma spozna, da ni hujše utrujenosti od tiste, ki jo povzroči dolgo mirovanje, saj je človeško telo v svoji zasnovi vendarle namenjeno gibanju. A tudi iskreno izrečenega odgovora, da se je treba v prostem času popolnoma odklopiti, ne moremo sprejeti dobesečno, ker nič v tem primeru še ne pomeni nujno – nič. To je lepo opazno v poletnih mesecih, ko počitku in sprostitvi namenimo večji del prostih dni, s tistim nič pa je mišljen le čas brez večine vsakodnevnih skrbi; torej možgane poslati na pašo, telo pa spraviti v gibanje, še posebno, če ga sicer ni deležno zaradi sedenja v službi.

Dopust postaja tako kot sodobno življenje samo fizično vedno naporejša disciplina. Živimo hitreje in včasih že skorajda lovimo kljuko vrat, ki smo jih pred nekaj trenutki zaprli. Prosti čas, ki je na razpolago, želimo izkoristiti kar se da polno, kvalitetno in po možnosti raznovrstno. Posledica tega je tudi pojav vedno novih in za konzervativno razmišljujočega človeka čedalje bolj čudnih športnih, predvsem adrenalinsko prepojenih aktivnosti. Te se navidezno pojavijo iz nič, že v paketu s skupinami trenutnih navdušencev. Razširjanje idej med množice je lahko kakor še nikoli. Vse je treba samo posneti kot filmček in nato v primerno vabljivo obliki spraviti na svetovni splet (le nekaj minut posla za običajnega, "računalniško pismenega otroka"). Tam smo nato cilj tako nastavljenih vab tisti, ki vsaj občasno uporabljamo ta medij, se pravi skorajda vsi. Marsikdo se nato v mislih obližne in reče: to pa bo treba enkrat poskusiti ...

Največ obiska gora je še vedno v poletni sezoni, a se v gore vedno več hodi tudi v ostalih letnih časih. V porastu so vse dejavnosti v gorskem svetu, kar žal kaže tudi statistika posredovanj gorskih reševalcev. Obenem se je spremenil način obiskovanja gora. Kdo se še spomni množičnih pohodov v visokogorje, predvsem na Triglav, kakršni so nekoč potekali v organizaciji planinskih društev in delavskih sindikatov? Trajali so po tri dni skupaj, s prenočevanjem v natrpanih kočah in temu "primernim" vzdušjem, ki je kratilo spanec utrujenim planincem. Razen tradicionalnih pohodov je tovrstno planinstvo izumrlo, pohodi, četudi dolgi, pa so večinoma enodnevnimi.

Aktivno življenje in njegov zamik v poznejša leta seveda zahtevata od človeka nekaj rednih priprav. Če med delovnim časom pogledam skozi okno (imam srečo, da ravno pod njim poteka čudovita Pot okoli Ljubljane), praktično vedno in ob vsakem vremenu opazim tekače, sprehajalce in kolesarje vseh starosti ter mirno zaključim, da jih je iz leta v leto več. Tako je prav, če se gremo hitri način življenja, moramo biti nanj tudi primerno pripravljene. In če se vrnemo z gora, moramo biti naslednji dan kvečjemu utrujeni, ne pa fizično uničeni.

Vse gore so lepe, naše najlepše. Ljubezen do gora nam je dana, uživajmo v njej polno in veselimo se obiska visokih vrhov v poletnih mesecih. Vendar po pameti, ker dobra fizična pripravljenost še ne pomeni tudi varnosti. Kakšen dober nasvet za varnost boste našli tudi v tej, lahkotnejši avgustovski številki. Srečno.

Ob Bohinjskem jezeru
Foto: Franci Horvat

- UVODNIK**
- 1 Tudi dopust je naporna disciplina**
Dušan Škodič
- 4 Moje popotovanje na Triglav na Gorenjskem, ki sem ga začel 18. septembra 1808**
Valentin Stanič
Prevedla Gabriela Dežman
- INTERVJU**
- 11 Pionir helikopterskega reševanja v naših gorah**
Emil Herlec – Milč
Gorazd Gorišek
- ISKANJE TINETA MIHELIČA**
- 15 Ko spomini oživijo ...**
Gostovanje pri mojstranskih reševalcih
Vladimir Habjan
- POZABLJENE POTI**
- 18 Visoko nad Trebušo**
Skopica (863 m)
Rafael Terpin
- HOJA V PRETEKLOST**
- 20 Kriška gora in Tolsti vrh**
S spomini prepleten jesenski dan
Jana Remic
- ALPE**
- 24 Gran Paradiso**
Grozdi ljudi na skalnem štrclju – tudi to je sodobno gornišтво
Gregor Planinc
- KOLESARSTVO**
- 28 S kolesom čez alpske prelaze**
Po cestah od Falzarega do Stelvia
Matija Turk
- INTERVJU**
- 32 Alpinist, pisatelj, ljubitelj življenja**
Tone Škarja
Mojca Volkar Trobevšek
- ZGODOVINA PLANINSTVA**
- 36 Izlet na Pohorje**
Ko je tam še močno dišalo po nemštvu
Dušan Škodič
- HUMORESKA**
- 40 Kuža se odloči za novega lastnika**
Ljudje in živali v gorah
Peter Muck
- NAJLJUBŠI SKALNI KOTIČKI**
- 43 Zagledan v skalo**
Paklenica prvič, drugič in štiriintridesetič ...
Dejan Koren – DeKo
- ZIMSKA TURA**
- 44 Zimska tura, ki bi se lahko končala tudi drugače**
Mangart
Franci Horvat

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in Javna agencija za knjigo RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Severna stena Triglava simbolizira "trpko resnost Juljskih Alp."
Foto: Peter Strgar

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

GORSKE IZKUŠNJE
46 Popoprana ležernost

Mini(a)tura v Begunjščici

Mire Steinbuch

"STARA ŠOLA"

48 Tam, kjer vsi plezajo, pa že ne!

Jugojugozahodni greben v Planjavi

Jure Brečko

IZGUBLJENO ... NAJDENO
50 Ključ s Krvavca

Planinski izlet z avtom v osrednji vlogi

Terezija Oven

MINIATURA
52 Pečenka

Gregor Planinc

MINIATURA
53 Ratitovec

Marija Dolinar

SPOMINSKE NARAVOSLOVNE POTI

54 Kraljeve poti

Tudi kronane glave planinarijo in občudujejo cvetje

Anka Vončina

PO VZHODNI TURČIJI

58 Smučanje s svete gore Armencev

Mrzlo doživetje na Araratu

Breda Pirc

NA STREHI SVETA

62 Treking za pustolovce

Potovanje v Nepal

Simon Trießnig

BOTANIKA
66 Idrc na Gori

Iskanje redkega jegliča

Irena Breščak

KAKO SO NEKOČ RISALI PANORAME HRIBOV

68 Razgled z vlaka Ljubljana-Planica

A. S.

AFORIZMI

71 Misli o gorah

Jožko Mislej

MINIATURA

72 Iskanje "hvaležne pokrovke" za lastno glavo

Tomaž Petauer

Moje popotovanje na Triglav na Gorenjskem, ki sem ga začel 18. septembra 1808¹

Besedilo: **Valentin Stanič**
Prevedla: **Gabriela Dežman**

Komaj sem dočakal ugodno vreme, da bi izpeljal načrt, ki sem si ga bil zadal na Mangartu! Nebo se je ustalilo po nevihti; vzhodni veter in ugoden zračni pritisk sta obljubljala lepo vreme. Sprva sem nameraval vzeti s seboj vodnika, vendar sem si rekel, da bom poskusil iti sam (nenazadnje so to narekoval

tudi moje finančne razmere), zato je sem si oprtal nahrbtnik in se fletno imel v gorah Gorenjske.

¹ Članek je bil objavljen leta 1885 v reviji nemške in avstrijske planinske zveze (Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins) kot povzetek Staničevega rokopisa v lasti Kranjskega deželnege muzeja v Ljubljani.

Tako sem v nedeljo, 18. septembra, potem ko sem v uro oddaljeni cerkvi končal z mašo in nekaj malega obedoval, vzel pot pod noge. Pot me je najprej vodila do tri ure oddaljenega Mosta na Soči.² To ubogo pot je sodna

² V Staničevem času nemško imenovan Most sv. Mavra (Maurusbrücke).

Z objavo tega članka začenjamo s serijo prevodov iz revije *Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins*, ki je izhajala v nemščini od leta 1872. V njej je bilo objavljenih več člankov, povezanih z našimi gorami, ki še niso bili prevedeni v slovensčino. Od leta 2011 so na spletni strani www.literature.at objavljeni skeni vseh izvodov te revije, tako da je gradivo enostavneje dostopno. S prevodi bomo skušali razsvetliti del zgodovine planinstva na Slovenskem pred nastankom Slovenskega planinskega društva in pred začetkom izhajanja naše revije leta 1895.

kmalu naj bi začelo deževati. Potem ko se je že zdanilo, sem se poslovil od vodnika. Vzpenjal sem se po globokem grabnu med visokim hribovjem, ki pa je bil večinoma še poraščen z gozdom. Le sem in tja je bilo videti kakšno kočo ali znamenja človeške prisotnosti v tem grabnu. Potok sem prečil vsaj desetkrat, in to po deblih, ki so bila položena čezenj, nakar sem prispel do vasi Podbrdo. Ta potok se dostikrat spremeni v hudournik; debela, preko katerih sem šel, so bila visoko nad vodo, a so bila na koncih privezana, da jih ne bi odneslo.

V Podbrdu sem zajtrkoval in dobil družbo; več tamkajšnjih kmetov se je odpravljalo na Koroško, da bi nakupili lan. Eden izmed njih mi je pomagal nositi moj precej težki nahrbtnik. Zelo strma pot je vodila nad vasjo Bača in se pri gorovju, ki razmejuje Goriško od Gorenjske, postavila še bolj navpik. Sopotniki so mi povedali, da je po tej poti hodil že tudi Njegova cesarska visokost nadvojvoda princ Janez, in v nekakšni mešanici strahospoštovanja, veselja in občutka varnosti sem se vzpenjal po svetu, ki so ga obdajale grozovite skale.

Na drugi strani smo začeli sestopati in čez čas sem se poslovil od spremeljevalcev, saj sem hotel iti na Triglav in ne na Koroško. Toda usoda mi je namenila večje težave. Prav zares, že pri vstopu na Bohinjsko se je začela kopica neprijetnosti. Živec nad levim kolonom mi je povzročal tolikšne bolečine, da sem moral nogo vleči za sabo, ne da bi jo smel upogniti v kolenu.

Kmalu sem ugledal Bohinjsko dolino, kjer sta se krasno videli cerkev v Srednji vasi in vas Bistrica. Hotel sem videti tudi Triglav, toda težki oblaki so viseli na gorah. Odšepal sem navzdol po strmih travnikih, in še preden sem dosegel Bistrico, me je čevljev ožulil še pod palcem leve noge. Bolečinam se je kmalu pridružila še slaba volja. Megla se je dvignila do oblakov in grozilo je, da bo deževalo. Želel sem poiskati Jurija Kovšeta,⁴ ki naj bi mi bil za vodnika, toda ta naj bi prišel domov šele naslednji dan. Ker nisem poznal ne okolice ne ljudi, sem šel po nasvet h krajevnemu župniku. V mešanici tihe srčne radosti in določene mere zavidanja sem od njega izvedel, da sta še nedolgo tega, 1. septembra tega leta, dva kaplana iz Bistrice in Srednje

oblast iz Kanala v času, ko je bila Soča mejna reka med Kraljevino Italijo in Avstrijo, ukazala preurediti v kolovoza. Hribovske občine, z mojo na čelu, so temu nasprotovale in so raje porabile znatno vsoto denarja za pravdanje, kot pa da bi vsaka hiša poslala enega moža na delo za izdelavo kolovoza. Tako je ostala ta koristna odredba neizpeljana.

V Mostu na Soči sem zapustil rečni tok in zavil desno gor ob Idrijci. Nedaleč od vasi Bača sem ob istoimenskem potoku vstopil v gorski svet. Na nasprotnem bregu sem opazil množico ljudi; vprašal sem jih, kaj počnejo, in odgovorili so mi, da je neka krava poginila. Hm, sem si mislil, torej je res, kar sem bil že večkrat prej slišal, namreč da so ljudje običajno bolj žalostni, ko pogine kako živinče, kot pa, ko umre nek človek. Kmalu zatem sem prišel do zemljišča Catarinijev,³ ki se nahaja na čudoviti ravnini. V teh krajih sekajo les globoko v hribovju, in ko vode močno narastejo, splavljajo les po potokih stranskih dolin v Bačo. Seveda bi se les ob dolgem ležanju v vodi te toliko napil, da ne bi mogel več plavati na površju; iz tega razloga ga kopičijo na suhem in nato splavljajo do Gorice.

Že je noč razgrnila svoj temni plašč, ko sem prišel v Knežo. Dobri gostilničar me je sijajno postregel: spal sem v postelji, kar se ni zgodilo na celem izletu na Mangart. Noč je bila tiha in oblačna, vendar se je kmalu zvedrilo in skozi okence so me razveselile zvezde, ki so se lesketale na nebu. Kmalu po 2. uri sem vstal; ustrežljivi gostilničar me je z baklo pospremil dve uri daleč. Nebo so zopet prekrili oblaki in le občasno se je skozi tanko megličasto kopreno zalesketala kakšna zvezdica. Narava je bila odeta v tišino, le voda je šumela globoko v grabnu, iz katerega je nekam v daljavo in med skalnim svetom vodila pešpot. Iz gozda na oni strani grabna se je oglašala sova; moj vodnik je iz njenega skovikanja vedel napovedati neugodno vreme:

³ Catarini je bil pomemben goriški dobavitelj lesa.

⁴ V originalu Jury Keusche.

Mogočna severna stena Triglava
Foto: Franci Horvat

vasi osvojila Triglav ter s tem razblinila skorajda povsod prevladujoče prepričanje, da se nanj ni možno povzpeti. Antona Kosa, ki je omenjena kaplana povedel tja gor, je priporočal tudi meni.

Poprej sem menil, da ne morem biti dosti daleč od vznožja Triglava, no, sedaj sem pa izvedel, da je njegov vrh oddaljen več kot 12 ur. Zaradi neugodnih vremenskih obetov je bil vzpon na Triglav naslednjega dne zelo vprašljiv. Ker pa sem ob tem izletu nameraval obiskati tudi svojega pokrovitelja, častitljivega gospoda generalnega vikarja v krški škofiji⁵ grofa von Hohenwarta,⁶ ki ga najgloblje cenim, sem se odločil, da grem najprej v Celovec in se šele na poti nazaj povzpnem na Triglav.

(Stanič je nato kljub oboleli nogi z "apostolsko pošto" odpotoval v Celovec. Pot ga je vodila preko Bleda in Ljubelja, katerih divja in romantična narava ga je navdušila. V Celovcu, kjer je preživel dve leti mladosti (*"sicer v precejšnjem siromaštvu, toda radosti, ki sem jih takrat užival, se ne morejo meriti z ničimer"*), ga je grof Hohenwart gostoljubno sprejel. Pri njem je občudoval njegove naravoslovne zbirke. Kasneje se je po isti poti, tokrat preko Zelenice, vrnil na Bled.)

Že se je jelo daniti, ko sem se zlagoma vzpenjal po enolični dolini, ki so jo poživiljali le oglarji. Sonce še ni odgnalo goste megle, ko sem prispel v Bistrico. Tu sem hotel dobiti konja, da bi prišel do slapa Savice, toda nikjer ga ni bilo možno dobiti; zato sem se napotil do tamkajšnjega župnijskega namestnika in po dolgem času, zdela se mi je cela večnost, se je pojavil nek kmet s konjem, vendar brez sedla. Gospod namestnik je bil tako dober, da mi je ponudil svojega; kmet, ki je za ježo do slapa – ta ni bil oddaljen polne tri ure – zahteval tri goldinarje, pa je bil žaljiv in domišljav, zato sem mu dal nekaj denarja za njegov zamujeni čas, nato pa šel sam peš naprej. Moral sem iti preko Jereke, kajti tam naj bi srečal svojega vodnika Antona Kosa.

Po daljšem času, ki sva ga s Kosom porabila za pripravljanje svojih stvari, sva krenila mimo Srednje vasi proti Savici. Še prej sem mu moral slovesno obljubiti, da ga bom z ženo ob njenem načrtovanem romanju

v moje kraje sprejel in pogostil pri sebi doma. Za polurni prevoz po Bohinjskem jezeru, s katerim naj bi si prihranil ovinek, ki mi ga je Kos opisoval na dolgo in široko, sem moral odšteti en goldinar. Več kot četrt ure sem se vzpenjal po kolovozu skozi prelep gozd, od koder je nato vodila kratka, a zelo strma steza do slapa. V gostem gozdu desno spodaj je šumel potok Savica, naprej zgoraj pa je kot grom bobnel slap. Ko sem se prebil iz gozda, sem se znašel pred sijajnim spomenikom, toda najprej sem se posvetil slapu.

V ostrem kotu, ki ga tvorijo gorske stene z obeh strani, vre Savica iz skal in pada čez grozovito steno ter se skorajda razleti v prah, ko doseže kotanjo spodaj. Tega dne voda ni bila posebno deroča in je torej nisem mogel primerjati z veličastnostjo krimmlskih slapov na Salzburškem. Od spomenika je vodila ozka stezica do vodnega zbiralnika. Vse je bilo prepojeno z mokroto. Prebil sem se do šumeče vode in spil tri čaše za zdravje; ledeno mrzli sunki vetra so pri tem ves čas nasprotovali moji prisotnosti. Stopil sem nekoliko nazaj in opazoval neponovljivo stvaritev pred seboj: na levi strani je bila strah in grozo vzbujajoča stena; naravnost pred mano, tj. v smeri severovzhoda, pa je z velike navpične stene padala Savica. Ta osupljiva stena je potekala še naprej proti vzhodu in jugovzhodu; posušena smrekova drevesca so bila videti kot svečice na njej. Bil sem povsem očaran nad edinstvenim razgledom, ki ga nisem mogel prav opisati z besedami, le užival sem lahko v njem. Vsakemu ljubitelju narave, najsi je videl že veliko slapov, svetujem, naj pride sem, saj bo nagrajen s prelepim razgledom. Nato sem se podal do marmornega spomenika. Visok je več kot seženj in širok okoli pol sežnja. Nameščen je pod neko skalo; prostor, na katerem se nahaja, je podoben prižnici. Nisem se mogel zadosti načuditi, kako so ga prinesli sem gor. Napis na njem je izklesan v zlatih črkah in je posvečen avstrijskemu nadvojvodi Janezu. Izdelal ga je neki Lenard Kelbel iz Bohinjske Bele.

Odčital sem vrednosti na merilcu zračnega pritiska in temperature. Nato sem zopet opazoval jezerce pod slapom, ki po mojem mnenju vodnega zbiralnika pod Visokim Göhloom na Salzburškem ne presega toliko glede temačne grozovitosti kot glede dolžine, višine in golih sten, ki ga obkrožajo. Zatem sem krenil nazaj

proti Srednji vasi, saj je začelo močno deževati. Nedaleč od slapa se levo navzgor vije pot, ki sem jo nameraval ubrati, da bi prišel na Triglav; toda moj čudaški vodnik me je pregovoril, da se gore lotim z izhodiščem v Srednji vasi. Tako sva šla navzdol proti jezeru, ob močnem dežju, ki pa je počasi pojenjal. Z zahodne strani jezera je krasen razgled na Bohinjsko dolino. Na desni strani se nahaja visok gorski hrbet, ob kateremga vznožju prav ob bregu jezera vodi pot, po kateri bi lahko bil šel, namesto da sem s čolnarjem izgubljal čas. Na koncu jezera je potok, preko katerega je možno priti na običajno pot. Z vzhodne strani jezera pa se vidi pot k Savici, ki vodi levo ob bregu mimo cerkve sv. Duha, medtem ko se

⁵ Mišljena je Krka na avstrijskem Koroškem (Gurk).

⁶ Tu gre za Sigismunda E. von Hohenwarta, kasnejšega škofa v Linzu; kot vnet zbiralec in pisec se je ukvarjal z naravoslovjem.

daleč zadaj dviga masivna in neporabila gorska veriga med Bohinjskim in Tolminskim. Preko Suhe in Škrbine vodita dve stezi, ki bi ju lahko ubral na poti semkaj, da mi ne bi bilo treba narediti velikega ovinka od Podbrda v Bohinj. V ospredju, nekoliko desno, je možno v daljavi videti slap.

Ko sem prispel v Srednjo vas, se je že znočilo. Pri župniku sem dobil odlično večerjo in prenočišče. Bog naj poplača dobremu človeku! Nato sem spoznal kaplana Jakoba Dežmana, čigar kratek, a jasen opis vzpona na Triglav bi mi lahko služil namesto vodnika. Toda Anton Kos me je že zadosti ustrahoval z nevarnostmi, ki menda pretijo na poti. Tudi sreča mi je obrnila hrbet: nebo je bilo oblačno in želja, da bi se naslednji

dan povzpel na Triglav, je bila videti neuresničljiva.

Nekoliko potrtr sem legel k počitku, toda ko sem se še pred 2. uro zbudil in na delu neba videl lesketajoče se zvezde, mi ni bilo več tako hudo pri duši. Vstani, srečnež, sem si rekel in se pripravil za vzpon. Nato je megla spet prekrila nebo, vseeno pa sva jaz in obotavljivi Kos stopila s svetilko v temno noč. Že se je jelo daniti, ko sva prispela na planino Uskovnico. Tam sva na moje začudenje srečala ljudi in živino; poprej sem bil namreč slišal, da v tem času ni nikogar več na planinah. Iz Srednje vasi do semkaj bi popotniki na Triglav zlahka prišli le z opisom poti. Od sedaj naprej pa bo možno s pomočjo mojega kratkega opisa in morebitnih dodatnih

napotkov planšarjev zlahka podvzeti pot na Triglav tudi brez vodnika.

Od koč na planini se je treba vzpenjati v smeri severozahoda. Po četrtr ure hoda se pojavi steza, ki se obrne levo v gozd. Pot je dobro razvidna in uhojena, saj po njej gonijo živino na druge planine. Vodi malo gor, malo dol, večinoma pa nekoliko v levo, vendar z nje ni možno zaiti. Nadaljuje se preko manjše planine, na kateri stoji koč, vse do grabna, ki ga je treba prečkati, nato pa zavije v desno močno navkreber in v vijugah poteka po gozdu.

Pogled s Škednjovca proti bohinjski kotlini: levo Prevalski in Jezerski Stog, desno Ogradi.

Foto: Peter Strgar

Z vodnikom sva se prebila iz megle in nebo je bilo delno jasno, toda velike gmote oblakov, ki jih je gnal južni veter, so se bližale goram; v strahu in obenem v upanju sem se vzpenjal naprej. Kmalu je ruševje zamenjalo drevesa. S Kosom sva se obrnila nekoliko bolj levo in spet prišla do neke planšarije. Po krajšem času sva prišla na lično planino, ki je nudila čudovit razgled na pokrajino spodaj in na marsikateri lep gorski vrh. Tu si je pametno zapomniti krajši del poti proti Velemu polju, saj je le na ta način možno zanesljivo priti nazaj na stezo, ki postane zopet dobro vidna in poteka močno v levo, nato pa navzdol. Živino, ki jo ženejo tu mimo, pred padcem štiti spodaj postavljena ograja. Nato se je treba vzpeti po gorskem svetu preko nekega hrbita. Od tam sva videla očaka Triglava v vsem njegovem sijaju, le občasno so ga obkrožali oblaki. Pot se je nato zopet spuščala in že sva se znašla pred planino Velo polje, ki je ležala ob vznožju Triglava in so jo obdajale še druge gore.

Skorajda na sredi planine, ta je bila ravna kot površina mize, se je nahajala skupina planinskih koč, ki so bile videti kot mestece v daljavi. Malo nižje naprej je stala koča cenjenega gospoda barona Zoisa, ki jo je dal postaviti, da bi v okolici preučeval botanični svet. Še preden pa popotnik stopi do koč, si mora zapomniti pot, po kateri lahko pride na Triglav in se po njej orientira. Desno zadaj nad kočami stoji posušeno drevo, za katerim je steza, ki se vije pod skalno steno pri nekem ruševju. Ob nadaljevanju poti se je treba ravnati po tistem pomembnem vrhu, ki stoji desno od velikega Triglava, tj. treba je priti pod Srednji Triglav.⁷ Na južni strani Srednjega Triglava, na mestu, kjer je ta po hrbitu povezan z ostalimi gorami, je možno opaziti nekakšno grapo. Proti tej se je treba vzpenjati! – Toliko si mora popotnik zapomniti, če želi brez vodnika priti na Triglav (izurjen planinec pa ga seveda dostikrat ne potrebuje).

S Kosom sva šla kočam naproti; ob vinu in jedači sva se okrepčala. Stvari, ki jih nisva potrebovala za vzpon, sva pustila tam. Nato sva se

Triglav s Planiko v siju jutranjega sonca

Foto: Matej Vranič

povzpela v smeri Triglava desno navzgor mimo omenjenega posušenega drevesa in se pod skalno steno nekaj časa držala leve strani. Kmalu sva prišla do ruševja. Steza, komajda še vidna, naju je popeljala desno navzgor preko travnatega sveta. Vzpenjala sva se že dobršen del poti, nakar sva zavila še malo bolj v desno, dokler nisva prišla do nekoliko položnejšega sveta. Tu je moč najti najvišje ležečo in zadnjo lesno vegetacijo, namreč grmičke ruševja. (Le na vrhu Srednjega Triglava sem še našel pritlikavo vrbico, ki je rasla podobno kot mah.) Od tod se je bilo treba vzpenjati še nekoliko v desno, ampak ker sva spet zagledala Srednji Triglav, sva korak naravnala tako, da sva prišla precej desno pod njegov vrh. Ko popotnik po dolgem in strmem vzponu pride tako daleč, da svet ni več tako strm in postane močno kamnit, kjer rastlinja skorajda ni več, ter na svoji levi strani vidi z večnim snegom napolnjeno vrtačo Velikega in Srednjega Triglava, tedaj bi moral na južni strani Srednjega Triglava ugledati tudi prej omenjeno grapo. Na njeni levi strani je velika stena, na desni pa hrbet, ki povezuje Srednji in najmanjši Triglav. Popotnik se mora povzpeti po strmem melišču pod steno in se prebiti navzgor po grapi, da pride na omenjeni hrbet. Tam lahko uživa v sijajnem razgledu in v miru, preden se poda na pustolovsko pot, ki ga še čaka.

To mesto je *Non plus ultra*⁸ za marsikaterega planinca: zanj se tu pot konča. Moj pretkani in komodni vodnik me je sicer poskušal ustrahovati glede vzpona na Triglav, že odkar sva bila na poti; pri tem mi je dopovedoval, da cilja prav zagotovo ne bom zmožen doseči. Pravil mi je tudi povedal, npr. kako mu je neki ugledni gospod obljubil, da ga bo od glave do pete odel v svilo, če ga bo pripeljal živega in zdravega s Triglava. Potem sta se namesto za oblačila dogovorila za denar. Kam je vodnik meril s tem, sem zlahka ugotovil, toda name to ni naredilo vtisa. Kaj kmalu se je pokazalo, da je hotel cenkati, kajti odločno je izjavil, da noče in si ne upa več naprej. "No, prav," sem rekel, "potem pa tu počakajte name," in sem se sam odpravil na pot, saj sem že na Velem

⁸ Non plus ultra (lat.): Najboljši.

polju in na poti sem gor iz njega, ne da bi o tem kaj slutil, izvelkel vse možne podrobnosti o poti. Njegova namera se je tako izjalovila in dejal je, da hoče tudi on priti na vrh.

Sedaj lahko planincem opišem plezarijo na Triglav. Z izhodišča *Non plus ultra* se je treba obrniti proti severu; prvi del poti je precej težaven, saj se je treba povzpeti iz grape naravnost proti srednjemu triglavskemu vrhu. Modro se je držati rahlo v desno, saj lahko na ta način nekoliko obidemo vrh. Tu ni možno zaiti: če bi šli preveč v levo ali v desno, bi prišli do prepada. Lahko bi sicer izbrali srednjo pot, toda lažje napredujemo, če se držimo bolj v desno. Po dobršnem delu poti navkreber kmalu levo za seboj pustimo Srednji Triglav. Nato se znajdemo na tistem mestu, kjer ni možno zgrešiti: ne po enem samem koraku, še manj pa po večji razdalji. Nahajamo se namreč na tistem ostrem hrbitu, ki povezuje srednjo in veliko triglavsko špico. Če

⁷ Že članek iz leta 1885 navaja, da Staničevo imenovanje Srednjega Triglava ustreza Malemu Triglavu, medtem ko v nadaljevanju teksta z "najmanjšim" Triglavom verjetno misli "tisti vrh, ob katerega vznožju se združita poti iz Bistrice (Srednje vasi) in Mojštrane". Samo ugibamo lahko, kje naj bi to bilo.

bi imel ob sebi planinca začetnika, bi bil zanj močno v skrbeh; vsakemu začetniku zato odsvetujem vzpon na Triglav in podajanje v nevarnosti, ki tam pretijo. Hrbet, po katerem je treba iti, je namreč zelo ozek in oster. Dostikrat je treba loviti ravnotežje z iztegnjenimi rokami; svet je tu močno razdelan in treba je najti trden korak, saj na levi in desni strani zevajo grozljivi, skorajda navpični prepadi. Gosta megla je ta brezna večinoma zakrivala najinim očem, toda toliko strašnejša so se zazdela, ko je sunek vetra nenadno odgnal oblake in sva vrtoglavo temačno globino lahko premerila vse do vrtače spodaj. Preplezal sem veliko salzburškega gorovja – povzpел sem se na Visoki Staufen iz različnih smeri, na Visoki Göhl, na Watzmannov najvišji vrh, ki ga pred mano ni še nihče osvojil, na Grossglockner, ki sem ga še izmeril z instrumenti – toda tu sem moral obe roki prisloniti ob obraz, česar nisem še nikdar prej storil, da nisem videl prepadov na obeh straneh in

da sem gledal le naravnost predse. Ob sunkih južnega vetra bi lahko kaj hitro izgubil ravnotežje! Tako sva hodila velik del poti, dokler nisva spet morala skoraj navpično plezati po skalovju. Zlagoma sva se približevala cilju; hrbet, po katerem sva hodila, pa je postajal položnejši in širši. In tedaj sva izza gostih oblakov ugledala znamenje svoje zmage: možica, ki sta ga kaplana Dežmana tam postavila v začetku septembra.

V kakšnem nepopisnem božanskem veselju bi uživala moja duša, če mi ne bi oblaki ukradli vsega razgleda in če se ne bi očak Triglav ovil v zanj tako običajno kopreno! Tako so mi bile svetinje narave prikrite! Seveda pa bi lahko častiljivi očak zahteval več žrtve od tujca, ki drvi gor proti njemu, da bi bil vreden uživati v vsej njegovi veličastnosti, ki je bila tisočletja nedostopna celo njegovim najbližjim prebivalcem.

Ker je bil Mangart viden, sem se orientiral po njem in v duhu užival v vzvišenem, a temačnejšem razgledu s

Triglava, ki verjetno sega preko vseh ravnin in gorskih velikanov našega cesarstva do bližnjega Jadranskega morja, Glocknerja, Wiesbachhorna in morda celo Mont Blanca in drugih italijanskih, tirolskih in švicarskih snežnih velikanov!

Takoj sem namestil svoj popotniški barometer in tako sem tega dne, 23. septembra 1808, prvič na tem slavnem vrhu opravil meritve zračnega pritiska in temperature ...⁹

Zlahka sem ugotovil, da zgoraj ni bilo starega snega, ker je skalni vrh prestrm, da bi se oprijel. Zato pa spodaj ob njegovem vznožju (v že omenjeni vrtači) leži večni sneg, ki ga ne more stopiti vročina celega poletja. Najvišji vrh Triglava je ozek hrbet, ki poteka v smeri jugojugovzhod-severoseverovzhod in se na severni strani, nedaleč od same špice, konča z grozljivo steno.

⁹ Na tem mestu je Staničev rokopis nepopoln; avtor je verjetno pozabil vpisati svoja opazovanja in iz njih izpeljane izračune.

Ljubiteljem narave lahko brez zadržkov povem, kakšne globoke misli so se polastile moje duše, ko sem stopal po razbitem temenu tega kolosa. Kako pogosto se ob podobnih dogodkih vsiljuje misel: o, človek, kako majhen si, kako šibak si – ampak kako velik je tvoj duh! – V prah se spremene tvoje kosti, v prst te skalne gmote – toda tvoja duša ostane večna!

Še enkrat sem opazoval barometer in termometer. Ker je izgledalo, da mraz, megla in veter ne popuščajo, sem se – potem ko sem vrezal svoje ime v palico, ki sem jo pustil zgoraj, in pobral nekaj apnenčastih kamenčkov z marmornim vzorcem – ves zadovoljen, da sem dosegel glavni namen svojega potovanja, odpravil na pot nazaj. Opazil sem, da je sicer trdo skalovje na Triglavu na več mestih sveže razpokano. Vodnik je pojasnil, da je to posledica udarov strele, kar je bila tudi najbolj logična razlaga.

Nekaj sežnje pod najvišjo špico sem naletel na vegetacijo: zeli in trave, in nekaj primerkov sem vzel s seboj. Na poti nazaj nisem obšel srednjega triglavskega vrha, temveč sem šel nanj, saj mi to ni vzelo veliko časa, in tam ponovno opravil svoja barometrična in druga opazovanja. Nato sem sestopil po zelo strmem skalnem svetu in takoj pod vrhom našel pritlikavo vrbico *Salix*, ki je izgledala kot mah...¹⁰ Da lahko na tej višini raste lesna vegetacija, se mi je zdelo dokaj nenavadno.

Do točke, ki sem jo imenoval *Non plus ultra*, nisem prišel povsem brez težav: nosil sem barometer, bolehnne noge pa nisem smel prav iztegniti. Z vodnikom sva s sabo vzela sekstant,¹¹ ki sva ga bila tam pustila, nato pa sestopila po drsečem melišču, na katerem je bilo močno občutiti pomanjkanje prave obutve. Iz izkušnje lahko rečem, da planinci najboljše storijo, da – če ni snega ali ledu – plezajo v neželjenih čevljih, kajti trdnost koraka je lažje oceniti brez železja na nogah kot pa z njim. Še vedno pa se je na mestih, ki so nevarna za plezanje, najpomembneje zanašati na oprijem z rokami; vendar je pri tem treba biti kar najbolj previden in se oprijemati takšnih mest, ki so zadosti trdna; skale so namreč večinoma krušljive in o njihovi trdnosti se je treba prepričati s predhodnim preizkušanjem.

¹⁰ Tudi na tem mestu Staničev rokopis izkazuje praznino.

¹¹ Instrument za merjenje kotov.

Botanikom bi se vzpon na Srednji Triglav po mojem mnenju res splačal. Tam sem našel izredno lepo spominčico vrste *Myosotis lanata*. Ker sem šele začetnik v botaniki, sem vzel s seboj vse primerke, ki so mi padli v oči; tako sem našel več rastlin v najlepšem razcvetu, ki pa sem jih domov prinesel v precej ubogem stanju.

S Kosom sva ravno zapustila *Non plus ultra*, ko je začelo močno snežiti. V gostem oblaku sva sestopala proti Velemu polju. Sledov poti, po kateri

... vsakemu začetniku zato odsvetujem vzpon na Triglav in podajanje v nevarnosti, ki tam pretijo. Hrbet, po katerem je treba iti, je namreč zelo ozek in oster. Dostikrat je treba loviti ravnotežje z iztegnjenimi rokami ...

sva bila prišla, nisva videla. Vodnik je hodil preveč v desno in tako sva se bila skorajda prisiljena vrniti, da bi prišla nazaj na stezo, ki se vije pod steno nad Velim poljem. Ko je prenehalo snežiti, naju je močan dež gnal proti kočam. Tu sva spila vino, ki sva ga bila tu pustila, dokler nisva vsega popila in sva ga imela nekoliko pod kapo. Premočena in nalita naju je začelo strahovito mraziti, čemur sva se zoperstavila s hitro hojo. Če bi šel z Velega polja v smeri severozahoda in nato po levi strani čez hribovje, bi prišel po dolini Soče v Bovec. Ker pa je bilo vreme neugodno in sem želel v nedeljo imeti mašo v domači cerkvi, sem izbral pot, ki sem jo bil ubral že prej, in tako sva s Kosom hitela proti Srednji vasi. Nekoliko nižje od Velega polja se pot razcepi; popotnik mora iti levo, če hoče priti do Srednje vasi, desna pot namreč vodi k številnim gorskim jezerom in drugim planinam. Z juga se je začelo kmalu jasni in pod vplivom sončnih žarkov in vina sva bila prav židane volje. Po prej opisani poti sva sestopala proti najnižje ležečim planinam. Pri prečkanju že omenjene velike grape in potoka sem našel lepe okamnine. Še preden pa sva prispela do najnižje planine, so nebo zopet prekrili težki oblaki. Dež ob spremljavi grmenja naju je prisilil, da sva dvakrat hitreje stopila. Naliv, grmenje in donenje so se nadaljevali in že je nastopila noč, zato sva bila primorana prenočiti v isti koči, v kateri sva zajtrkovala, preden sva se povzpela na Triglav. Tukaj seveda nisem srečal tistih dobrih in prijaznih planšarjev, ki jih srečujem na Nemškem, ampak v

takšnih okoliščinah sem bil srečen, da sem dobil streho nad glavo. Iz pogovorov z mojim vodnikom se je potrdila moja domneva, da je mukotržno delo razsvetliti kmeta, še posebej, če za to nima potrebne luči. S seboj sem prinesel tudi obema neznano rožo s koreninami (verjetno je bila neke vrste begonije – *semper florens*). Vodnik jo je želel imeti, in tako sem jo iz naklonjenosti do njega razcepil ter mu jo dal, da jo je posadil. Rastlino sem sicer našel pod veliko snežno kotanjo, on pa je dejal, da bo botanikom, ki jih bo srečal, rekel, da jo je našel na vrhu Triglava. No, to seveda meče slabo luč na njegov značaj.

Ko sva legla k počitku, je še vedno deževalo in skozi špranje na strehi in zidovih se je videlo bliskanje, ki ga je spremljalo grmenje. Vsled utrujenosti sem zaspal, in ko sem se zbudil, sem skozi špranje videl svetlikanje zvezdic. Bila je druga ura. Vzel sem svetilko, ki sem jo bil tu pustil, in tako sva se z vodnikom odpravila na pot proti Srednji vasi. Naselje je počivalo v globoki tišini. Od tam sva ponovno naredila ovinek preko Jereke. Pod planšarijo sva spet prišla v gosti megli.

V tem času se je zdanilo in bil je čas, da se poslovim od svojega vodnika. Na poti mi je tarnal, kako je z gora za precej nizko plačilo prenašal v dolino za stot težke kamnine. Ker sem mu obljubil, da ga bom skupaj z njegovo ženo in znanci ob njihovem romanju na Sv. Goro pri Gorici prenočil in pogostil, sem menil, da bo zadovoljen, če mu za poldrugi dan, ki ga je porabil z mano, dam tri goldinarje. On pa je hotel šest, nato sedem, na koncu pa celo osem goldinarjev. Meni se je to zdelo preveč, še posebej, ker sem se mu na poti vseskozi prilagajal. On pa je bil tako nesramen, da mi je vzel sekstant. Ker me je njegova predrznost razjezila, se nisem hotel ukloniti njegovi volji. Tako se je z mojim sekstantom in tremi goldinarji odpravil na pot. Rekel sem mu, da ga bom tožil na sodišču – dasiravno sekstant ni bil vreden celih 40 kron – toda vztrajal je pri petih goldinarjih, in čeprav sem mu nato obljubil štiri, sva potem šla vsak svojo pot.

P. S. Pri gospodu kaplanu Dežmanu v Bistrici sem nato vseeno pustil še dva goldinarja za vodnika; kasneje sem na nekem izletu v Bohinj dobil nazaj svoj sekstant – s polomljenim dioptrijem. ◉

Pionir helikopterskega reševanja v naših gorah

Emil Herlec – Milč

Pogovarjal se je **Gorazd Gorišek**

Ob stoti obletnici organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji smo se odločili, da na pogovor povabimo enega od velikih imen gorskega reševanja pri nas. Emil Herlec je bil med pobudniki in ustanovitelji AO Kranj in postaje GRS Kranj ter helikopterskega reševanja v gorah. Vitalni osemdesetletnik je že od mladih nog navdušen planinec. Kasneje se je zapisal alpinizmu, gorskemu vodništvu, postal pa je tudi inštruktor reševanja s helikopterjem. Pooblaščen je bil za nabavo prvega helikopterja za gorsko reševanje in sodeloval pri nakupu še šestih. Vrsto let je aktivno deloval v Planinskem društvu Kranj, kjer je bil zaposlen kot tajnik. Opravljal je funkcijo načelnika GRS Kranj, bil je prvi načelnik podkomisije za helikoptersko reševanje, nepogrešljiv pa je bil tudi pri gradnji Kranjske kočice na Ledinah in zavetišča GRS na Krvavcu.

Kako se spominjate najzgodnejših začetkov zahajanja v gore? Nekje sem prebral, da ste šolski pouk in sveto mašo z veseljem zamenjali za obisk gora z očetom ...

Ja, to je res. Doma nas je bilo sedem otrok. Vsi smo bili nekako povezani z gorami. Oče nas je velikokrat peljal v hribe. Ni bil alpinist, vendar nas je naučil spoznavati, predvsem pa spoštovati naravo. Ker sem drugi najstarejši, sem z očetom hodil že pred vojno. Kasneje smo se otroci sami organizirali. Spomnim se, kako smo prvo vrvo mami dobredno ukradli. To je bila vrva za - sušenje perila. Povojni časi so bili težki. Hrane ni bilo v izobilju. V kanglici smo s seboj na ture nosili kisli fižol. Zelo smo si pomagali s paketi UNRA (ameriška pomoč povojni Evropi, op. ur.), ki so bili v tistem času nepogrešljivi. Tudi vsaka postaja GRS je dobila nekaj takih paketov.

Emil Herlec
Foto: Gorazd Gorišek

Preplezali ste mnogo zahtevnih smeri, tudi pozimi. Zagnanosti in volje vam zagotovo ni primanjkovalo. Kako pa je bilo z opremo, z dostopom do sten?

Bilo je popolnoma drugače kot danes. Vlaku je iz Kranja do Rateč vozil skoraj tri ure, ker je čakal *smeno* v jeniški železarni. Vsi smo se poznali, družili. Ne tako kot danes, ko se vsak drži bolj zase, se pripelje do izhodišča, odide do stene in že pleza. Takrat smo se na vlaku srečevali z drugimi alpinisti, planinci in reševalci iz cele države, sklepali prijateljstva, izmenjevali novice, poizvedovali, kdo je kaj preplezal, in kovali načrte za prihodnje ture.

Oprema je bila v tistem času zelo skromna, tako zaščitna kot tehnična. Kar sami smo doma, z mamino pomočjo, šivali razne anorake in pokrivala iz kosov stare platnene embalaže. Plezalke smo spravili skupaj iz stare žakljevine, čevlji pa so bili podkovani z žebli, trikuni imenovanimi. Prvo pravo vrvo smo dobili iz Nemčije šele leta 1952 od

nekega ameriškega padala ... Veliko časa smo preživeli z našimi mentorji z legendarnim Jožo Čopom na čelu, spoznali pa smo tudi kakšno prijetno dekle. (*smeh*)

Leta 1948 se je nad Mlinarico ponesrečil vaš starejši brat Franko. Je to močno vplivalo na vašo najstniško zavzetost za plezanje?

Ne, ta nesreča je družino še bolj povezala, tudi z gorami. Franko je takrat plezal sam. Sam je tudi koval kline, kar je bilo zanj usodno. V času nesreče sem bil v Martuljku. Kasneje sem pomagal pri reševanju. Bilo je nad Mlinarico, v steni Zadnjega Pri-sojnika. V spomin nanj se naša kočica v Krnici imenuje Frankova kočica.

Kmalu po vojni ste bili med pobudniki ustanovitve postaje GRS v Kranju. Kdo so bili poleg vas glavni pri tem projektu?

Najpomembnejši mož je bil Tone Dovjak, že predvojni gorski reševalec in alpinist. S pomočjo svojih predvojnih tovarišev je organiziral

Reševalna vaja na Ledinah z intervjuvancem

Foto: arhiv Emila Herleca

predavanja, plezalne ture, skupinske pohode, vaje v alpinističnih veščinah in še marsikaj. Počasi nas je bilo na postaji vedno več, med njimi tudi moji trije bratje. Veliko poudarka je bilo na prvi pomoči. Predavali so vrhunski zdravniki: Janez Milčinski, Bogdan Breclj, Andrej Robič, Jože Andlovic in Ivo Valič.

Prva reševalna akcija, na kateri ste sodelovali, je bila leta 1948 v Kukovi špici. Kako se spominjate tega reševanja? Kar je prvo, se verjetno ne pozabi ...

Zagotovo ne, čeprav sem bil star šele sedemnajst let. Bilo je tisti dan, ko se je ponesrečil brat, vendar tega nisem vedel. S tovariši sem bil v krnici Za Akom, ko smo zaslišali vpitje. Sam sem ostal v podnožju, trije pa so splezali do ponesrečenca. Spominjam se, da smo ga nesli v dolino zavitega v platno in obešenega na lesenem kolu. Tudi mamina vrv za sušenje perila je zelo prav prišla. To so bili res časi, ki se z današnjim reševanjem ne morejo primerjati.

Pri transportu ponesrečencev ste si veliko pomagali tudi s konjsko vprego.

Drugih možnosti preprosto ni bilo. Ni bilo žičnic, avtomobilov, helikopterjev. Reševalne akcije so trajale precej dlje kot danes. Nema-lokrat smo ves dan ali celo dva iskali ponesrečenca. Informacije o lokaciji in zdravstvenem stanju poškodovane osebe so bile zelo skope. Transport ponesrečenca je bil tudi poglavje zase. Že omenjena konjska vprega je bila za tisti čas pravi luksuz. Vsaj ni bilo treba vseskozi nositi ... Tako smo vozili poškodovance s planine

Jezerca oziroma Kriške planine na Krvavcu v Kranj do zdravnika. Štiri ure je trajal tak prevoz zgolj za silo imobiliziranega ponesrečenca. Bolečine so bile na slabi makadamski cesti seveda temu primerne ... Leta 1952 smo začeli uporabljati prva tipizirana gorska nosila mariner, ki so še danes v uporabi. Druga oprema je prihajala postopoma, vsako leto nekaj.

Pridobivanje sredstev je verjetno posebna "disciplina" gorskega reševalca.

Zagotovo. Z leti smo imeli vedno več znanja in izkušenj, a premalo denarja za nakup opreme. Morda bi bila za bralce zanimiva anekdota iz sredine šestdesetih let. Na Krvavcu smo otvorili brunarico GRS in prvo dvosedežnico Gospinca. Močno je snežilo. Zapadlo je dober meter snega. Ko smo se od brunarice s kakšnim kozarčkom preveč sredi noči vračali proti zgornji postaji žičnice, je takratnemu kranjskemu županu Martinu Koširju zdrsnilo. Padeč ni bil nedolžen. Župan si je zlomil nogo. Seveda smo ga primerno oskrbeli, imobilizirali nogo, dobro privezali na nosila in ga prenesli do ravno odprte gondolske žičnice. Vse smo storili prav, le na nekaj smo pozabili. Če le razmere dopuščajo, je treba vedno omogočiti ponesrečenca, da pred imobilizacijo in privezom na nosila opravi malo potrebo. Na to smo pri županu preprosto pozabili. Ko smo čakali, da je dežurni zagnal gondolo, je župana začelo na vsi moč zvijati. Mislili smo, da od bolečin. Tolažil sem ga, da naj potrpi. V šali sem mu dejal, da bo že preživel, saj je

bil korajžen partizan. A njega je še kar zvijalo ... Končno je le povedal, da ga ne boli noga, temveč ima – privezan kot snop – popolnoma drug problem. Še preden smo ga rešili vseh prevez, sem izkoristil priložnost in ga, priznam, da malo predrzno, pobaral, ali bi se dalo za delo GRS dobiti kakšen dinar iz občinskega proračuna. V položaju, v kakršnem je bil, je seveda rade volje obljubil, da se bo potrudil, kolikor se bo dalo. In res. Kmalu zatem smo dobili nekaj sredstev iz občinske malhe.

Kako se je porodila, zorela in se kasneje udejanjila zamisel o začetku helikopterskega reševanja v gorah? Na lastne oči ste ga prvič videli v severni steni Matterhorna, kajne?

Konec petdesetih let smo šli plezat v Švico. V severni steni Matterhorna sta se poškodovala dva Japonca. Imeli smo toliko opreme, da bi jima lahko pomagali, a so nas švicarski reševalci ustavili. Razlog je bil za nas nepredstavljen. Dokler niso dobili potrdila o kritju stroškov reševanja, niso šli v steno. Nam pa pustili niso ... Po dolgem čakanju so le dobili zeleno finančno zagotovilo nekega japonskega podjetja in reševanje se je lahko začelo. Kar naenkrat so se dvignili helikopterji ... To je bilo za nas, ki smo akcija opazovali, nekaj novega. Za Japonca je bilo žal prepozno (obvisela sta na vrvi), mi pa smo začeli razmišljati, da bi tudi pri nas uvedli reševanje s pomočjo helikopterja.

Kako ste se borili za prvi helikopter za reševanje v gorah?

Pilot Andrej Andolšek je izvedel, da so v Beogradu prevzeli tri helikopterje, po enega za Slovenijo, Hrvaško in Srbijo. To je bil prvi helikopter, ki naj bi priletel v Slovenijo, AB-47J2A, imenovan Bur-duš. Plovilo se ni moglo dvigniti do najvišjih vrhov naših gora. Republiški sekretariat za notranje zadeve ga je prevzel maja 1967. Pilot Andolšek in mehanik Emil Stepančič sta me kot takratnega načelnika GRS Kranj povabila, naj pridem v hangar na Brniku. Policijski helikopter je imel slabe zmogljivosti, bil je še bencinar, danes se seveda leti s pomočjo kerozina. Pripravili smo prve skupne vaje posadke helikopterja in gorskih reševalcev. Začetek je bil zelo težak, saj ni bilo primerne

opreme za reševanje v gorah. Plovilo je imelo dvigalo, to pa je bilo bolj ali manj tudi vse.

Katera je bila prva reševalna akcija s helikopterjem?

Bilo je 24. marca 1968 pod Malo Mojstrovko. Akcija je stekla po naključju. Sam sem tistega dne odšel na smučarsko turo proti Vršiču. Namenil sem se čez Slemenovo špico v Tamar in naprej v Planico na smuške polete. Pred mano sta se z Vršiča prek Vratc vzpenjali dve skupini turnih smučarjev. Prva je srečno prečila pobočja pod Malo Mojstrovko, drugo pa je zasul plaz. Počilo je iznenada. Snežni plaz je pod sabo pokopal šesterico od osmih smučarjev druge skupine. Eden od nepoškodovanih je pohitel k Erjavčevi koči, da je obvestil reševalce. Helikopter je bil zaradi tekmovanja ravno takrat v Planici. Pilot Andolšek je na mesto nesreče nekajkrat pripeljal opremo in reševalce. Štirje smučarji so žal umrli, poškodovano smučarko pa je kasneje odpeljal v jeseniško bolnišnico.

Pri sodobnem reševanju je helikopter domala nepogrešljiv, kako pa je bilo v začetnih letih? Je bilo plovilo vedno na razpolago, kako je bilo z denarjem, opremo? Je bilo veliko težav?

Veliko. Zelo veliko. Stanje se je izboljševalo postopoma, precej pa je k temu pripomoglo tudi reševanje republiškega sekretarja za notranje zadeve na Krvavcu konec šestdesetih let. Organiziran je bil prvi reševalni tečaj za miličnike. Sekretar se je med smučanjem hudo poškodoval, zaletel se je v steber smučarske žičnice. Poleg je bil zdravnik Robič. Treba ga je bilo prepeljati v bolnišnico. Čim prej! Kljub zelo slabemu vremenu se je pilot Andolšek odločil za polet. Sekretar je kasneje žal umrl, a odgovorni so zaradi tega dogodka vendarle prisluhnili potrebam za helikoptersko reševanje v gorah. Najtežje je bilo dobiti uvozno dovoljenje za nove helikoptere. S kolegom sva morala v Beograd, kjer nama je s pomočjo rojaka na odgovornem položaju in nekaj zvijače vendarle uspelo pridobiti vse potrebno.

Leta 1972 smo uvozili jet rangerja – august AB 6. Letel je lahko do višine Kredarice. Lahko bi rekel, da se je takrat začelo moderno reševanje. Kasneje smo kupili nove helikoptere, vedno več je bilo usposobljenih pilotov, mehanikov, reševalcev-letalcev ... Tudi helikopterskih reševanj je

bilo vedno več. Seveda ne stenskih, kot jih poznamo danes, temveč prevoz ponesrečencev z nižjih višin.

Tudi na terenu je bilo treba urediti vse potrebno.

Da, takrat smo se lotili urejanja helikopterskih pristajališč pri Češki koči, na Krvavcu, pod Travnikom, celo na vrhu slednjega ...

Menda ste tudi veliko tihotapili ...

Seveda, kar precej. Denarja ni bilo nikoli dovolj, pa smo se znašli tako, da smo se v izogib plačila carine posluževali "kontrabanta". Iz Avstrije smo pretihotapili letalski zvon za reševanje z gorečih stopnic in še marsikaj drugega, recimo vrvi, čelade, oblačila, vponke, kline ... Vsega tega se pri nas v tistih časih ni dobilo.

oziroma prepelje samo še truplo. Gorska nesreča, ki me je osebno najbolj prizadela, pravzaprav ni bila neposredno povezana z reševanjem ponesrečenca, temveč se je zgodila nenadno, nepričakovano. Posledice so bile zelo hude. Pisalo se je leto 1975. V severni steni Grintovca se je zgodila nesreča. S pilotom Francem Štajerjem sva poletela do Češke kočice in naprej na Zgornje Ravnice. Močno je deževalo. Po oskrbi ponesrečenca smo se že posedli v helikopter. Zdravnik Gorazd Zavrnik je izrazil željo, da mu odstopim prostor. Ostal sem na tleh. Nato smo opazovali, kako so odleteli v smeri Jezerskega, a so kmalu prileteli nazaj in naprej proti Ledinam. Naenkrat je počilo. Ko smo prišli na mesto nesreče, nas je spreletelo. Trupla so bila ožgana

Je odzivni čas danes sploh primerljiv s tistim izpred štiridesetih let?

Zagotovo ni. Danes na Brniku dežura popolna ekipa za helikoptersko reševanje. V naših časih si tega ne bi mogli predstavljati, saj kompletne ekipe v začetnih letih niti imeli nismo. Je pa vendarle treba vedeti, da helikopter ne more poleteti vedno. Ponoči, v megli, viharju ... Že v časih, ko sem bil še sam aktiven, smo poskušali leteti s pomočjo radarja, a to je bilo možno samo proti Brniku, ne pa z Brnika proti goram.

Zagotovo je najtežje, kadar je nesreča tako huda, da se ponesrečencu ne da pomagati. Kako ste doživeli take žalostne trenutke?

Težko. Najtežje je, ko človek uvidi, da ne more pomagati, da lahko – kruto rečeno – v dolino prenese

Prvi helikopter v Sloveniji za reševanje v gorah na Krvavcu Foto: arhiv Emila Herleca

do nerazpoznavnosti. Ko se je helikopter zaletel v ruševje, se je kerozin (rezervoar je pod sedeži) polil po ponesrečencah. Nesreča še do danes ni pojasnjena. V njej so umrli pilot Franc Štajer, zdravnik Gorazd Zavrnik in ponesrečenec Franc Gruden.

Ste tudi inštruktor reševanja s helikopterjem. Koliko reševalcev-letalcev ste do danes usposobili za samostojno delo?

Veliko. Prvi tečaj je bil v Lescah. Bilo je deset miličnikov in prav toliko dobrih alpinistov. Tečaj je bil tudi dvakrat ali trikrat na leto. Pojavile so se težave s piloti, ki niso imeli

Včasih smo počeli vse mogoče, pravi Emil. S pomočjo helikopterja smo ratrak s Kravavca prestavili na Ledine za potrebe treninga reprezentantov v alpskem smučanju.

Foto: arhiv Emila Herleca

dovolj letalnih ur. Znašli smo se tako, da smo vozili material za gradnjo Zavetišča pod Špičkom in še kam drugam, kjer je pač bila potreba. Bilo je prijetno s koristnim, piloti so dosegli potrebno število letalnih ur, delavcem pa smo precej olajšali in pohitrili delo.

Menite, da je prav, da je gorsko reševanje še naprej prostovoljno, ali bi moralo postati profesionalno?

Ostalo bo na prostovoljni bazi.

Preprosto zato, ker smo premajhni za profesionalnost. Se ne izide, je predrago. Helikopter veliko stane, četudi stoji na tleh. Najdražje je zavarovanje. Veliko stane oprema, ki jo je treba po določenih letalnih urah zamenjati, tudi pregledi po petih, desetih, petdesetih urah, ko je potreben generalni pregled, so zelo velik finančni zalogaj. Velikokrat pravim, da je en helikopter kot nobeden. V času nujne

intervencije se lahko pripeti okvara in posadka ne more poleteti. Nujno potrebna je rezerva. V posadki morajo biti dva pilota in mehanik. Enkrat sem izračunal, koliko stane ura letenja s helikopterjem. Številka je, če upoštevamo vse dejavnike, ki sem jih naštel, zelo zelo velika. Eno reševanje stane približno 45.000 evrov.

Nepredstavljava številka ...

Ja, res je. Treba je vedeti, da dan-današnji na Brniku dežura popolna ekipa: dežurni zdravnik, dva pilota in letalec-reševalec. In to od zore do mraka. O razmerju med dnevnicama zdravnika in reševalca-letalca pa rajši ne bi govoril ...

1. maja 1977 ste na Joštu nad Kranjem predsedniku Titu v imenu gorskih reševalcev predali cepin. Kakšni so spomini na to srečanje?

Prijetni. Nikoli se nisem ukvarjal s politiko, a takšni dogodki se ne pozabijo. Maršal je z zanimanjem prisluhnil, ko sem mu omenil, da se z Jošta lepo vidi njegova rezidenca na Brdu. Po ogledu me je nagradil s kozarčkom ...

Ali danes, v jeseni življenja, še vedno spremljate delo gorskih reševalcev in pomagate z nasveti?

Spremljam še, pomagam pa ne več. Je tudi nekaj stvari, o katerih ne govorim rad, ki mi pri GRS niso všeč. Tudi o nesreči v Turski gori imam svoje mnenje. Lepo bi bilo, da se zadeve razčistijo, ne zato, da bi koga obsodili, temveč zato, da se kaj podobnega ne bi zgodilo nikoli več. Točno se ve, zakaj se je ta strašna nesreča zgodila, in ve se, kdo ni opravil svojega dela.

Lani ste prejeli tudi svečano listino Planinske zveze Slovenije, pred tem pa že obilo drugih nagrad in priznanj. Kaj vam pomenijo?

Ne bom rekel, da jih nisem vesel, a ničesar v življenju, še najmanj pa dela, povezanega z gorskim reševanjem, nisem opravljal zaradi tega, da bi bil deležen kakšne posebne pozornosti. Moram pa omeniti, da sem od komisije GRS dobil tudi dva javna opomina. In nisem bil edini! Nekaterim se je godilo še slabše. Po uspešni reševalni akciji v Jalovcu je bil iz vrst GRS izključen Rado Hočevcar, po akciji v Špiku pa izkušeni alpinist in reševalec Janez Krušič. Nikoli mi tudi ni bilo jasno, zakaj na Vršiču lahko posredujejo le reševalci GRS Kranjska Gora, čeprav so kočje na tem območju v lasti PD Jesenice. ●

Ko spomini oživijo ...

Gostovanje pri mojstranskih reševalcih¹

Besedilo: Vladimir Habjan

"Zdravo, Andrej tu. Tineta včeraj ni bilo nazaj s hribov." S klicem Andreja Mašere, dobrega prijatelja Tineta Miheliča, se je začela zgodba o tridnevnem iskanju tega – danes že lahko rečemo – legendarnega alpinista in planinskega publicista, romantičnega opisovalca gora in zaljubljenca v stene in gore.

Tine je bil svojevrsten človek, vedno zelo prijazen in veliki poznavalec gora. Meni, nadbudnemu mlademu piscu vodnikov, je bil pravzaprav mentor. Pogosto sem ga obiskoval. Vedno je ravnal enako, najprej me je posadil na stol na vrtu, potem sva odprla pivo, prižgala cigaret in se začela pogovarjati o gorah. Šele potem sva se lotila "problema", zaradi katerega sem sploh prišel k njemu. Pogosto sva z velikim navdušenjem razpredala o mnogih skritih kotičkih Julijcev, ki sva jih oba poznala. Danes cenim vsak trenutek, ki mi je bil dan, da sem ga preživel z njim. Spominjam se, kako mi je sporočil popravke mojega zimskega vodnika. Besedilo je natipkal na svoj stari računalnik, potem pa mi je to hotel še natisniti. A tiskalnik mu je nagajal. Uspelo mu je le tako, da se je besedilo začelo šele na koncu strani in se nadaljevalo na naslednji. Videti je bilo res hecno, a Tine se zaradi tega ni kaj dosti sekiral, jaz pa tudi ne. Zanimivo, kaj vse ostane človeku v spominu, kajne?

Bil je ponedeljek, 4. oktober, dopoldan. Vem, da me je Mašera poklical tudi zato, da bi od GRS poskušal izvedeti kaj več. Pa sem poklical takratnega načelnika slovenske GRS Tonijsa Smoleja in to kar trikrat. Iskanje je bilo že sproženo, vodila pa ga je policija, tako kot je to vedno pri iskanjih. Povedal je, da naj bi bil Tine v Remšendolu, v dolinici na severni strani Mangartske skupine. Potem pa so čez dan našli Tinetov avto v Vratih. To je bila zadnja informacija, ki je krog iskanja precej zožila.

Takrat me je poklicala Tina Horvat, Tinetova hči, svoje čase prav tako

odlična alpinistka. Kaj mislim, kje bi lahko bil, kam bi lahko šel. Očitno so zbirali podatke pri vseh Tinetovih kolegih, kar je bilo seveda najbolj pravilno. Tudi s Tino sva se ta dan večkrat pogovarjala. Potem pa ni več vedela, kaj bi.

"Pa pojdiva v Vrata," sem rekel.

"Misliš resno?"

"Seveda, treba je biti na licu mesta, na mestu iskanja. Greva!"

In sva šla. V službi sem napovedal, da imam iskalno akcijo. Z nenadnim odhodom nisem imel težav, prej

poteh že ni hodil, sem si mislil. Tina je sumila smer Potočnik-Tomišček v Spodnjem Rokavu.

Hitro sva prispela v Vrata. Tam je bilo precej reševalcev že zbranih, prav tako policistov, med njimi so bili tudi Tinetovi prijatelji in znanci, Pavle Kozjek, Silvo Karo in drugi, tudi taki, ki niso bili reševalci. Posebej zaskrbljen je bil videti Tinetov mlajši brat Jože, s katerim sta v mladih letih veliko plezala skupaj in je svojega brata vedno zelo občudoval. Vodja akcije je bil Dušan Polajnar. Njemu

nasprotno, to spoštujejo, čeprav to ni več povsod v navadi. Ker so mi letni čevlji popolnoma razpadli, sem skočil po nove v trgovino z gorniško opremo Iglu na Viču. En, dva, tri in že sva se vozila proti Gorenjski. Pogovor se je venomer sukal okoli tega, kje bi Tine lahko bil, kam vse bi lahko šel, malce tudi o tem, kaj bi se lahko zgodilo, čeprav je bilo vse skupaj še vedno precej zavito v meglo. Tina je bila razumljivo zaskrbljena, veliko je govorila, da se je pomirila. Če je Tinetov avto v Vratih, potem je šel gotovo kaj plezat, po markiranih

Ker nismo vedeli, kam je Tine Mihelič šel, smo ga iskali po vseh gorah nad dolino Vrat. Na sliki Pihavec in greben do Vrha nad Kamnom.

Foto: Vladimir Habjan

sem se javil kot kamniški "pridružen" reševalec. Takoj me je z veseljem sprejel. Z mnogimi reševalci smo se poznali, v pogovorih izmenjali mnenja, vsem pa je bilo brati skrb na obrazu, saj ni bilo prisotnega, ki Tineta ne bi poznal po njegovih vabljivih opisih plezalnih smeri. Dobro je bilo znano, da je Tine užival prav v vsaki smeri, pa naj je bila še tako

¹ Napisano za knjigo ob 90-letnici Društva GRS Kamnik.

krušljiva ali za nas "grda". Zanj je bilo vse čudovito, vse je priporočal. Kaj ne bi, če je pa povsod tako užival ...

Na voljo je bila še slaba polovica dneva, časa do noči pa ni bilo več veliko, saj je oktobra že kratek dan, zato nas je Dušan hitro razporedil v skupine. Tina je Dušanu zaupala smer, za katero se ji je zdelo, da jo je šel Tine najverjetneje plezat. Zato smo se Tina, Silvo (Karo), Rudi (Zaman) in jaz odpravili do vstopa v smer. Ker je bil v Vratih tudi policijski helikopter, so se odločili, da bodo smer pregledali tudi iz zraka. Poleteli so torej nad smer Potočnik-Tominšek in naprej nad bivaka 2 in 4, če bi bil iskani morda kje vpisan, in še naprej nad južni greben Dolkove špice. Nato so poleteli proti Triglavski severni steni, pregledali Slovensko smer in pristali na vrhu Belih plati. Izidor Kofler je preveril, če je Tine vpisan v vpisni knjigi pri Bučerjevem kaminu, a ni bil. Potem se je helikopter vrnil na Brnik.

Mi smo se odpravili pod Spodnji Rokav. Pot do tja mi je bila znana, opravil sem jo že večkrat, tudi omenjeno smer sem že plezal. Pri vstopu smo bili v dobri uri. Spodnji del smeri je strma grapa, kjer plezanje ni pretežko, od spodaj pa je dobro vidna. Vendar že do vstopa ni bilo videti prav nič, kar bi kazalo na sledi predhodnikov, zgoraj pa prav tako ne. Nočilo se je, zato smo se odpravili po Suhem plazu nazaj in sestopili po velikem melišču. Ves čas je pogovor tekkel o Tinetu in gorah. V dolino smo prišli v trdi temi. Drugi reševalci in prijatelji so prav tako opravili kratke ture: skupina Janeza Dovžana je šla po poti proti Bivaku 4 do češke spominske plošče, kjer so pregledali okolico proti Stenarju. Pavle Kozjek je preplezal Slovensko smer v Steni, Jože Mihelič je s soplezalcem preplezal dva raztežaja Nemške smeri in sestopil nazaj.

Zvečer smo se vsi dobili v Aljaževem domu. Povečerjali smo, pogovor pa je tekkel – o čem drugem kot o obujanju spominov na srečanja s Tinetom. Bili smo kot velika družina, ki jo je skupaj spravil naš vzornik Tine Mihelič. Odločil sem se, da bom ostal v Vratih in pomagal pri iskanju še naslednji dan. V sobici smo prespali Tina, Pavle, Silvo in jaz.

Jutro 5. oktobra je bilo lepo. Odkrilo je tisto čarobno jesen, ko narava počiva v tihoti, brez poletnega vrvenja in hude vročine. Ob osmih je Dušan vodil skupni sestanek. Zbrala se nas je cela množica z vseh

vetrov. Razporejeni smo bili v kar trinajst skupin. Na vrhove naj bi nas prepeljal helikopter, a ker je bila na Brniku megla in ni mogel poleteti, smo se odpravili peš. Določili so me v skupino skupaj s policajem Maretom in vojakom, jeseniškim reševalcem Tadejem. Naša smer iskanja je bila v smeri Luknje, pod Pihavcem preko Bovškega Gamsovca na Dovška vrata in prek Sovatne nazaj. Nekaj časa smo še hodili v skupini, potem pa smo se razgubili vsak v svojo smer. Malce sem bil razočaran, saj sem bil prepričan, da je Tine vse drugje kot na markiranih poteh. Kako napačno!

Ko smo stopili na prostrana pobočja, ki vodijo proti Gamsovcu, smo se razporedili v strelce. Sam sem bil najbližje steni Pihavca oziroma grebenu proti Vrh nad Kamnom. Sonce je prijetno grelo, za nami je rasla mogočna severna Stena in se vedno bolj odstirala. Takrat me je poklical Emil (Pevce), tehnični urednik Planinskega vestnika, zato sem malce zaostal. Bili smo ravno sredi postavljanja revije, pa je bilo nekaj nejasnosti. Razčiščevala sva jih par minut. Kolega sta imela krajšo pot, zato sta me čakala in me priganjala. Moja pot iskanja naj bi bila pod stenami. Ko sem s pogovorom zaključil, sem videl, da je med mano in steno velika skalna plošča. Odločal sem se, kam naj grem, nad ali pod njo. Kot kaže, sem se odločil narobe in zavil pod njo. Če bi šel nad, bi imel veliko možnosti, da bi videl Tineta, ki je bil v majhnem skalnem zatrepu tik nad melišči v steni Pihavca. Ker je bil pod previsom, ga niso mogli videti niti od zgoraj iz helikopterja. Tako je šla priložnost po zlu ...

Po celodnevem iskanju nas je helikopter z Dovških vrat odpeljal v dolino. Foto: Vladimir Habjan

S kolegoma smo se potem vzpeli na Bovški Gamsovec in sestopili na Dovška vrata. Nihče ni našel Tineta, ni bilo niti sledi. Dan je bil res lep, vidljivost izredna, razgled prostran. Vsi smo veliko fotografirali. Na Vratcih se nas je nabralo kar precej in od nekod je prišla informacija, da nas bo v dolino prepeljal helikopter. Čakali smo in uživali v lepi jeseni. Čez čas je helikopter res priletel. V kabini se nas je peljalo kar deset. Pilot je zapeljal še mimo sten, če bi kdo od nas kaj videl, vendar ni. V dolini sta se nam pridružila še Janez Skok, direktor založbe Sidarta, za katero je tudi Tine veliko pisal, in Andrej Mašera. Po dveh dneh odsotnosti sem se moral vrniti na delo.

Ta dan je bila na radiu objavljena vest o iskanju in prošnja, naj se javi vsakdo, ki je videl Tineta. In res je nekdo poklical, da ga je srečal na Luknji in da naj bi šel v smeri Pihavca. Naslednji dan so iskali v tej smeri, pridružili so se še bovški reševalci. Tineta je sredi dneva našel naključni planinec, ravno tam, kjer sem hodil sam. Tja so prihiteli Tina in še drugi, Tineta pa so potem s helikopterjem prepeljali v kapelico v Vratih. Odpovedalo mu je srce. Kot kaže, se je od tam še zadnjč zadržal v steno Triglava in se poslovil od tega sveta.

Midva z Ireno sva bila tisti vikend v gorah nad Trento. V soboto sva prečila Travniški greben, prespala pa v mehkih travah prav na vrhu Travnika. Naslednji dan sva prečila na Plaski Vogel, potem pa sva se obrnila nazaj proti dolini. Nekaj dolin naprej

Dogovor vseh sodelujočih pred iskanjem pri Aljaževem domu v Vratih. Foto: Vladimir Habjan

je takrat ležal Tine. To je bila nedelja, tretjega oktobra.

Pogreb je bil v Bohinjski Bistrici. Ljudi se je nabralo res veliko. Kdo ni

Pri močni povečavi fotografije se je v majhnem skalnem zatrepu v steni Pihavca, kamor je potrebno malce poplezati, odkril iskani ... (na fotografiji skrajno levo) Foto: Vladimir Habjan

imel rad Tineta, kdo ga ni poznal? Besede nam nekako niso šle iz ust, v grlu smo imeli cmok. Še posebno hudo je bilo, ko smo videli Tinetovo mamo. Enega od govorov je imel tudi Andrej. Po dolgem čakanju je le prišel na vrsto in spregovoril. Spominjam se, da se je zelo potrudil, izvedel je pravi dramski nastop. Kaj ne bi, saj sta bila res dobra prijatelja, skupaj pa sta bila tudi v glasbeni šoli. Kolikokrat mi je Andrej razlagal o zapletih, ki so se jima zgodili ...

Tako se je končala pot velikega gornika in alpinista. Sam se še vedno sekiram, da takrat nisem šel malo višje in ga našel. Kolega Mašera, ki je vse življenje delal kot patolog, pa mi pravi, da je bolje, če znane ljudi ohraniš v spominu žive. To so mi vedno govorili tudi glede očeta, saj nama z bratom niso pustili do njega. Ne vem, kaj je res. Vem pa, da sem po tej turi nešteto krat ogledoval in povečeval fotografije, da bi videl, če sem ga kje zaznal. Ne vem, kako to, da nisem pregledal vseh, samo nekatere.

Šele zdaj, po osmih letih, ko sem pisal ta prispevek, sem odprl sliko, ki je do zdaj še nisem povečal. Tam nekje v majhnem skalnem zatrepu v steni Pihavca, do kamor je potrebno malce plezati ali naravnost po zajedi ali po izpostavljeni prečnici na levi, se mi je zazdelo, da je res nekaj videti. Pa sem fotografijo poslal Tini. Čez čas je prišlo sporočilo, ob katerem sem se kar sesedel. Napisala je, da je šla še enkrat gledat fotografijo in dejansko je pri povečavi v osrednjem kamину levo nad ploščami kake tri metre nad začetkom kamina na zagozdeni skali videla Tineta, ko je sedel na njej ... Rahlo v desno nad skalo je svetlejši kvadrat, kar bi lahko bila njegova glava. Če bi bil oblečen v kaj svetlejšega (oblečen je bil v temno modre hlače in flis), bi se ga zagotovo videlo še bolj ... ●

Visoko nad Trebušo

Skopica (863 m)

Besedilo: Rafael Terpin

Skopica je izredno razgleden vrh na Malih Čepovanskih Vršah, na grebenu med Čepovanskim dolom in dolino Trebušice. Nanjo se da priti z več strani: s Čepovanskega dola, z Drnulka čez Velike Čepovanske Vrše, iz trebuške Ščure in mimo Gabra, iz Dolenje Trebuše čez Mandrjo in po Kozijski grapi.

V višinah žarijo tolminske gore

Vedno sem se bal predvsem prvega klanca. To je bila kar pozabljena bližnjica iznad Slapa ob Idrijci proti Laznarju. Le malokdo še ve, da stezica skoči na asfalt prav tam, kjer se odcepi vozna pot k Laznarju. Kadar mi uspe stopiti na cesto (se prekobaliti čez ograjo), je že pol opravljenega. Po cesti nadaljevati

proti Vratom je nedolžen in ljubek podvig. Ljubek pravim zato, ker ob čistih jutrih v višinah preko Idrijce in Bače žarijo tolminske gore. Že velikokrat sem imel občutek, da so tiste rdeče luči še posebej moje. Kot bi si prižgal svetilko na nočni omarici, v želji, da bi pred spancem še nekaj malega prebral. In še pred cestnim usekom ali vstopom v čepovansko dolino me je čisto oslepilo prvo sonce. A v dolini za Vršami so še dolgo dihale osoje mrz in odljudnost. Vedno je bilo potrebno pospešiti korak.

Danes grem na Skopico malce drugače. Pot mi razloži mlajši moški, ki se je ob cesti navsezgodaj vrgel v drva. Tam, kjer se desno odcepi cesta v Grudnico, so levo letos udelali novo gozdno pot proti

Vršam. Pravzaprav njen gornji konec še delajo. Preprosto bo, mi je bilo rečeno. Prav. Dvignem se nad dolino. Na robu zaraščenega travnika me vznemiri robarska opuščena hiša. Mahnem jo k njej. Digitalček mi kot po pravilu odpove. Mi je ob koncu marca mar zmrznil? A glej, takoj ob hiši stopim na uhojeno stezico. Ta bo tista, o kateri sem slišal spodaj. Res. Dvigne se na novo cesto, jo prečka in se nad njo precej zdravo in v pametni smeri seveda nadaljuje skozi hosto, v kateri se bo prihodnje leto najbrž precej sekalo. Ob stezi, ki z višino vse bolj slabi, raste precej zimzelene bodike. Ko bolj od daleč opazim podolgovato košenico z ostanki preže, takoj uganem, kje sem. Orientacija je rešena: desno podrtije pri Šuletu, levo Skopica. In prav na gornjem robu mojega travnika se spočenja slavna pot skozi Kozjek. Ta me danes čaka. Po več letih.

Kot orel na razgledni skali

Ubrišem jo na celo. Potem po uhojeni stezici čez travnik, rahlo navzgor in sem na vrhu z vpisno knjigo in štampiljko. Olajšanje je gromozansko, navdušenje še večje. Saj Skopica ni prav visok vrh, le Idrijca se spodaj vozi po strašno globoko udrti dolini. Pri Podkornjarju v Dolenji Trebuši je 191 metrov nadmorske višine. Občutek odmaknjenosti je zato močan.

Kot orel na svoji razgledni skali sem, kot krokar, ki se je pravkar spustil s pečine pod mano, zaokrožil nad plavim breznom in se hitro vzpel v višave. Ne le krokar, tudi školč (sokolič). To je njihov pravi prirodni svet, njihov dom. Zame je Skopica dragocen ocvirek ob sicer pusti jedi, sončen dan sredi mokre pomladi, praznik sredi zdolgočasnih dni.

Zobljem kratke trenutke sredi še zlatih trav, ptičjega ščebeta in vsesplošnega miru, ki mi spočito in mešano boža vedno preveč

Skopica, R. Terpin, akril, 2012

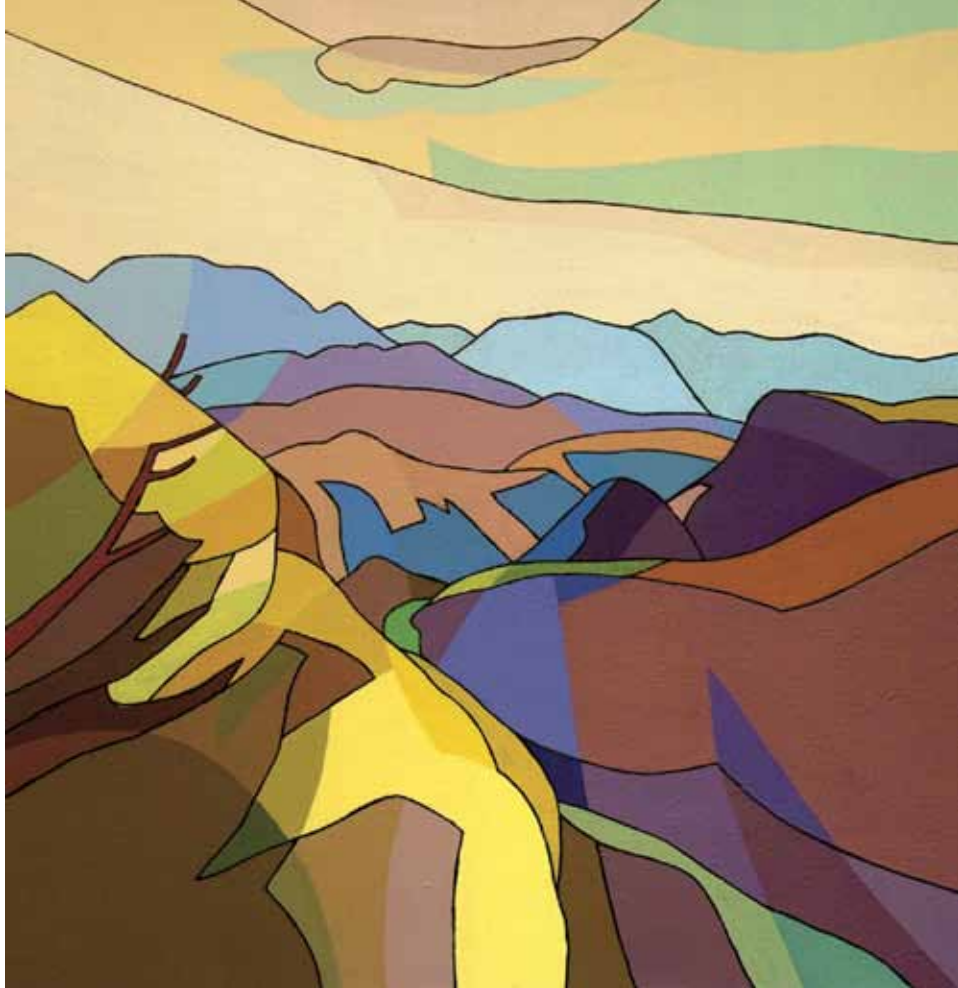
pričakujočo dušo. Umiri se, si pravim. Le srebaj to globoko raztepeno trebušarsko lepoto, a počasi, zlagoma! Nikar ne hiti.

Skozi golo gabrovje se v trebuške grape mrenijo opoldansko povezani plavi mrči. Tisoč zanimivih graptiči v njih. Na stotine starih, tudi ostarelih poti vodi do sosedov, po strmih bregovih navzgor, k soncu in svobodi, navzdol v novo življenje in v nemir duha.

Plavo, plavo

Nekoč sem Jelku Podobniku napisal kratko razmišljanje o rovtariji – s Skopice. Šlo je za njegovo fotografsko knjigo Osojna Primorska. Zdaj, po mnogih letih ponovno na Skopici razmišljam o starih prijateljih. Življenje je trdo opletalo, gnali smo se v vseh smereh, delali na vse pretege, v dva, v tri pluge. Kdo je imel čas za prijatelje? Danes, ko se je že veliko Idrijce pretočilo in iztočilo, se vse bolj izgovarjamo na stara prijateljstva, a za stran metati jih nikoli ni bilo. Le delo je bilo, samo delo.

Če rečem, da je v penziju vse drugače, da si ljubo delo lahko

Pod Gabrom, R. Terpin, akril, 2012

pametneje uredim, pa zraven najdem tudi čas za ženo in prijatelje – je do neke mere tudi to pravljica za lahko noč.

Pa kaj? Prijazno je v tej lanski travi. Lepo je čez Goro zijati v špičake, v Porezen za Kojco, v Kuk in Plešo, čez Oblakov vrh, poslušati dvogovor Lokvarskega griča in Hudournika, bolščati v črne razore Gačnika, Pršjaka, Mkčeve grape, Srne grape. In Govcev s Poldanovcem in Zelenim robom še omenil nisem. Resje rdi, telohi so že odcveteli. Za kranjski jeglič je prezkodaj. Sonce, sonce klesti skozi črno gabrovje. Moja sreča nad domačimi dolinami je popolna. Tudi brezskrbna je. Doma sem, na pragu sedim in vsega imam v izobilju. Veselo je, odpeto. Eno si bom takoj zapel.

Spust z božje police

Po grebenu sem se spustil na spodnje, še imenitnejše razgledišče. Kako se doline šele od tod odpro. Od tod je tok Idrijce, Hotenjke in Trebušice povsem jasen. Gačnik je divjak brez primere. Mnoge grape žive le v slutnjah in ob

pomoči starega vedenja. Vsa širina graparske krajine namreč brni in mrli v plavem. Le ostrine bližnjih grebenov pojasnjujejo divji prostor nad Trebušo. Blazno lepo, blazno divje je.

Pod mano se oglašča školč. Skalnati čoki padajo v prepade. V njih se hladijo še zadnji umazani plazovi. Bližnje sence temné čuječo zavest.

Hoste spe v predpomladnem dremežu. Ihtavo se najbrž pripravljajo na poskočno, naglo, igrivo, razhajkano pomlad. A v meni je pomladi že zdaj, kolikor hočeš. Tukaj! Na tem sijajnem odprtem kraju, na božji polici mi zares ničesar ne manjka.

Urica na Skopici se izteče kakor vsaka. Raztepeno dušo z brezavko pometem na kup: Zdaj se pa unesi in drži se me!

Pa se spustiva z razgledišča po grebenu strmo navzdol. Saj vem – ni treba prav daleč in sva na odlični stezi skozi Kozjek. Potešen, tudi skrajno umirjen se spustim po njej. Skoraj brez skrbi se ji smem izročiti v varstvo. Vem, gladko me bo dostavila v dolino. Do Sv. Jakoba v Dolenji Trebuši. Do Podkornitarja ob Idrijci. ◉

V Kozjeku, Dolenja Trebuša, R. Terpin, akril, 2011

Kriška gora in Tolsti vrh

S spomini prepleten jesenski dan

Besedilo: Jana Remic

Nisem vstala zelo zgodaj. Včasih ... Včasih potrebujem počitek in kakšno urico več spanja in tistega jutra sem si dovolila poležati. Skozi okno sem se zastrmela v sivo meglo ranega jutra, v mislih pa sem se že veselila toplote zimskih sončnih žarkov. Potem sem pohitela, saj sem pred popoldanskimi obveznostmi želela preživeti nekaj uric nad meglo. Nekoliko pod parkiriščem pod Kriško goro sem zapeljala pod jasno modrino neba, redke meglice so pravkar prehajale iz oranžne in rumene barve v svetlo belino. Ustavila sem in se veselila ob menjavi barv na nebu, pod katerim so se na obrobju megle dvigale z belim ivjem odete smreke kakor bela, praznična kulisa. Tiho, da bi jih ne zmotil najrahljši vetrič in jim odpihnil belih oblačilc, so slovesno pozdravljale nov, sončen zimski dan.

Na parkirišču je tabla, kjer krajani majhne vasice Gozd prosijo obiskovalce, naj avte pustijo tu, kjer je prostor zanje. Kljub temu pa se v lepih dneh njihova vasica spremeni v ogromno parkirišče, saj je Kriška gora priljubljen cilj, parkirišče pa premajhno za vse.

Odločila sem se za vzpon po strmi poti in se prepustila široki stezici, ki me je prekrita z debelo odejo suhih bukovih listov vodila navkreber. Dobre volje sem ugotavljala, da je dan resnično lep, topel in da bom izkoristila ves čas, ki ga imam na voljo za hojo. Z veseljem sem brodira po listju in se na ovinku za trenutek ustavila: "Kje je stezica?" Seveda je tako uhojena, da sem ji zlahka sledila naprej, toda ta ovinek, prav ta ovinek in vprašanje "Kje je stezica?" sta me ponesla kar nekaj let v preteklost.

Pred leti ...

Zimskega jutra, ko gozdovi in mesta počivajo pod okriljem najdaljše noči, sva z Nežo sledili tej stezici v popolni temi. Snop svetlobe iz svetilke je bil šibak in na ovinku sem naredila krog ... "Kje pa je stezica?" sem

zamrmrala in jo čez nekaj trenutkov našla. Poznali sva jo in ji sledili dalje. Čez čas, ko je skozi gole veje bukev začela pronicati svetloba, sva prišli na travnato pobočje. Obrnila sem se k njej, nekaj sem ji hotela reči, potem pa mi je glas kar zamrl. Neža

me je začudeno pogledala. Sledila je mojemu pogledu in glasen vzdih se ji je izvil: "Ooooh, kako lepo..." Vrhovi Julijcev so se prebujali pod kristalno modrim nebom, barvali so se v živahne mavrične barve, ki so počasi prehajale v vse svetleše, hladne

Kriška gora s severa Foto: Dan Briški

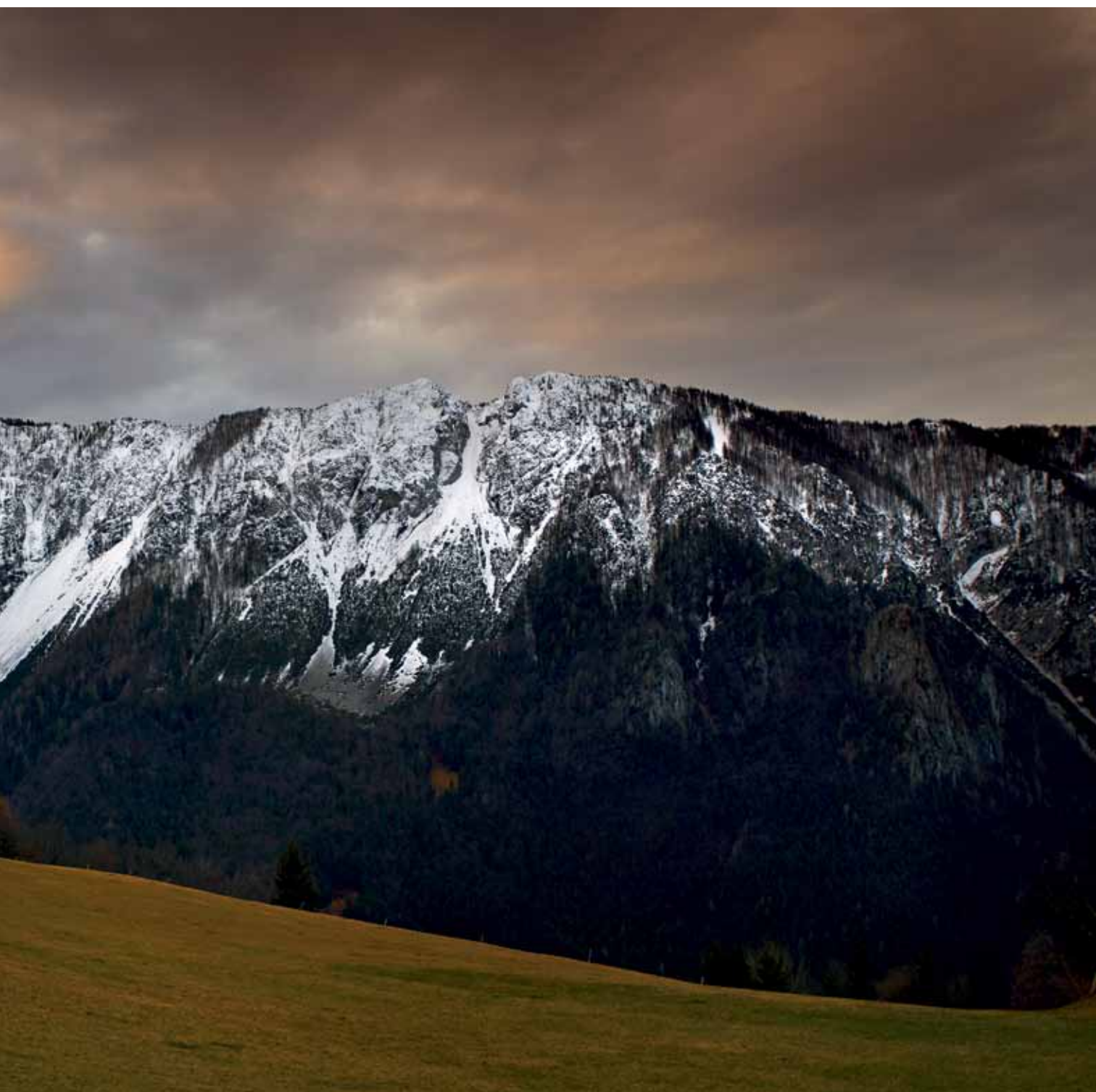
*odtenke. Tako lep pogled na Julijce
sva doživljali prvič in šele čez nekaj
minut naju je oster mraz prisilil, da
sva nadaljevali z vzponom. Kljub
temu pa sva se ustavljali in zrlili na
zahod ter občudovali prečudovito
rojstvo zimskega jutra. Začeli sva
hoditi po mehkem, suhem snegu,
kmalu nama je sveža snežna odeja
segala prek gležnjev. Le še nekaj
minut naju je ločevalo od prihoda
do koč, ko je vzšlo sonce. Ogromna
rdečkasta krogla naju je veselo poz-
dravljala in nama tistega jutra dala
že drugo darilo. Sneg se je bleščal v
oranžni svetlobi, veje smrek in tanke*

*vejice bukev, okrašene z zlatom, so
trepetale, vrhovi Julijcev so srečno
zažareli, ko so jih pobožali sončni
žarki ... Zaželela sem si, da bi mi slike
tistega jutra ostale za vedno pred
očmi, v spominu ...*

Na travniku sem se ozrla, opa-
zovala sem ljube vrhove, ki so tega
jutra že obledeli. Lahna koprena je
že tako šibki toploti sončnih žarkov
jemala moč, dolina je spala pod
debelo odejo megle. Vendar pa je
bila koprena oblakov resnično tanka
in na travniku so se risale dolge
sence dreves. Prišla sem pred koč, se
za trenutek ustavila in ugotovila,

da si lahko privoščim še vzpon po
grebenu do Tolstega vrha.

Resnično je to prelepo pohajanje,
lahkotno in prijetno, ko se s poča-
snim nabiranjem višine razgledi
na okolico čarobno hitro širijo.
Meglina odeja v dolini je počasi
izginjala, na severu je bila dolina tik
pod grebenom pobeljena s hladnim
ivjem, skrita v dolgih zimskih sencah,
nekoliko dlje pa je sonce odločno
risalo črto med toploto in hladom in
opazila sem, da so macesni daleč v
dolini še vztrajali v zlato rjavi jesenski
preobleki. Na severu se dviga precej
daljši greben Košute, kjer si lahko

poiščemo tihe in samotne poti. Prijetna stezica me je vodila nad travnatimi strmimi in redke smrečice so sčasoma zastrle pogled. Ter obudile spomin ...

Menjavali sva se, ko sva gazili svež sneg in lovili sled steze. Tedaj pa se je megla začela luščiti iz pobočja in podobe nizkih smrek so postajale pravljične. Ves trud gaženja je bil v trenutku pozabljen, neskončno sva bili veseli, ko se je nad krpicami megle pokazalo jasno nebo in so sončni žarki pobožali bele odejice dreves, grmičkov in ruševja. Bili sva kot dva razigrana otroka, želeli sva objeti vso odkrito lepoto, za trenutek sva tiho strmeli, le malo zatem sva se prešerno smejali, lovili v objektiv zimске lepote, hiteli dalje, da bi nama megla ne zastrla čudovitih slik, ter se spet in spet ustavljali in kar srkali vase lepoto trenutkov. Kajti megla se ni umaknila ... le zanihala je malce pod greben in se spet dvigala, podarjala nama je kanček pravljične lepote in jo naslednji trenutek pohlepno skrila. Vendar pa je bilo dovolj, povsem dovolj, da se je meglen dan skrtil kot majhen, lep spominček v kotiček srca.

Že na vrhu

Na Tolstem vrhu se odpre pogled na zahodni greben Storžiča, ki pritegne opazovalca s svojo mogočnostjo in lepoto. Gora je nepozabno ozadje nad Kranjem, ki je tokrat počival pod debelo odejo nizke megle. Vrtela sem se na vrhu in vpijala razglede na bližnjo in daljno okolico. Megla v dolini, ki je mesta in vasi že nekaj dni ovijala v hlad in turobno žalost jesenskih dni, se je na površju rahlo obarvala z blago svetlobo sončnih žarkov. Otočki nizkih vrhov nad meglo so pokrajini dajali veselje, saj je bilo kar čutiti prešernost vseh tistih, ki so ušli megli in se veselo pozdravljali s soncem.

V koči sem pozdravila Darjo, klepetali sva, pocrkjala me je z veliko skodelico okusnega čaja in odličnim štrudljem. Uživali sva v gostoljubnosti koč, kjer se je sedaj, sredi dopoldneva, kar trlo obiskovalcev. Kriška gora je postala res priljubljena izletniška točka, kar me sploh ne čudi. Nekje, globoko v sebi jo hranim v spominu kot goro, kjer sem preživela precej dni svojega otroštva in mladosti. Lep poznojesenski dan, ki ga ni motil hlad ali veter, je vabil, naj ostanem,

nekje v dolini pa so obveznosti zahtevale, naj se počasi poslovim.

Tokrat sem se odločila za stezico, ki pelje proti vasi Gozd. Že na drugem ovinku sem se umaknila v preteklost. Že davno je tega ...

Bili smo otroci, veseli, radoživi, predusem pa smo uživali, ko smo hodili okrog. S kolesi smo se šli voziti tistega zgodnjepomladnega dne, potem pa smo se domislili, da podaljšamo izlet in gremo na Kriško goro. Čeprav nas je pod planinsko kočico presenetila poledenela stezica, smo se potrudili in premagali vse ovire. Pri koči smo bili strašno ponosni na svoj vzpon, veseli smo zrlili v dolino. Skrb, da bomo kaznovani, če bomo predolgo časa odsotni, nas je priganjala in kmalu smo stekli proti dolini. Potem pa ... led na stezi ter naši povsem neprimerni čevlji z gladkimi podplati ... Lovili smo se za drevesa, ograjo ter nešteto krat padli – ter se neizmerno zabavali. Dokler sestra ni popustila ob nemogoči nalogi ter se po zadnji plati popeljala preko ledenih ploskev.

Tolsti vrh Foto: Jana Remic

Jamnik, v ozadju Storžič in Kriška gora

Foto: Franci Horvat

Smejali smo se, si pomagali, se veselili in kričali. Ko smo prišli čez "območje ledu", smo stekli v dolino in s kolesi odhiteli domov. Niti pomislili nismo, da bi bil naš sestop lahko nevaren. Ne spominjam se več, če smo prišli pravočasno, vendar pa se je bilo vredno potruditi, za tisti dan in še za mnogokrat, ko se spomnim vesele pustolovščine!

Lesk spominov ne ugasne

Gozdna steza je sedaj mnogo širša kakor pred nekaj leti, ob njej so klopce, kjer se truden popotnik lahko spočije. Počasi sem sestopala in ob klopcah razmišljala, kako veseli sta jih bili moji deklici, ko sta bili majhni. Ko sta jo zagledali, sta pozabili na utrujenost, stekli sta in sedli. "Mami, počitek!" sta se smejala. Vsak počitek pa je bil razlog za požirek čaja, za kruh ali jabolko. Pozdravljala sem skupinice in posameznike, ki so se vzpenjali. Potem sem zagledala skalo ob poti. Na njej in poleg skale pa drobni postavitvi v prevelikih rumenih anorakih ...

Tistega dne sem ju na vrhu oblekla v rumena anoraka, shranjena sem imela še iz svojih otroških dni, bila sta jima prevelika. Bilo je neprijetno, hladno vreme in za nameček je začelo rahlo deževati. Moja ljubljena prvorojenka je zagledala to skalo, splezala gor, se obrnila k meni in odločno postavila roke v boke. "Kakšna mami pa si, da naju v takem vremenu vlačiš okrog?!" me je nadrla. Šlo mi je na smeh, vendar sem se potrudila, da sem jo skušala resno prepričati: "Tudi v takem vremenu je lahko zelo lepo. Poglej, danes smo videle srnici in veveričko, ki jih v lepem vremenu zagotovo ne bi, saj je takrat preveč ljudi ..." "To," je poudarila deklica, "mene prav čisto nič ne zanima!" Težko sem ostajala resna, opazila pa sem, da jo kar nekoliko v strahu opazuje njena leto dni mlajša sestrice, ki je k sebi stiskala rdečega medvedka. "Prav, potem pa pojdimo, da ne bomo preveč mokre," sem ji odgovorila. Jezno me je ošinila s pogledom in dodala sem: "Medvedku lahko dasta vsaka eno rokico, da boste lažje hodili ..." V trenutku je pozabila na jezo in obe sta držali medvedka (ki bi bil bolj upravičeno jezen, da bo moker) ter

previdno sestopali. Tako zlahka sem ju zamotila ...

Izlet nam je ostal v lepem spominu, kljub dežju. Na naših pohodih smo resnično imele čas ena za drugo in to je bilo najbolj dragoceno!

Kaj kmalu sem šla skozi vasico Gozd, ki leži na travnatem balkončku pod pobočji gore. Vasica je resnično idilična, s starimi in novimi hišami, s kmetijami, z malo vaško cerkvico in planinsko kočjo. Idilo moti le neverjetno veliko število parkiranih avtov. Nekje pač morajo parkirati in večina voznikov se dejansko potruje, da njihovi avti niso v napoto.

Poslavljalna sem se od gozdov in pobočij, od stezice ter jesenskih listov, od šibke toplote sončnih žarkov, od senc, ki so se začele že daljšati. Hvaležna sem za lahko dostopno goro, ki moje dni že od otroštva dalje bogati s spomini. Spomini pa se kot dragoceni diamanti zbirajo nekje v skritem kotičku srca. Včasih dneve, tedne, celo leta ležijo pozabljeni. Vendar pa njihov lesk ne ugasne. Dovolj je le ovinek na stezici, skala ob poti, drevo ali meglice in spomin zablesti ter mi polepša dan ... ●

Gran Paradiso

Grozd ljudi na skalnem štrclju – tudi to je sodobno gornišтво

Besedilo: Gregor Planinc

Zgodnje avgustovsko jutro ga je otovorjenega z nahrbtnikom, šotorom in boršo ujelo na poti k zbornemu mestu. Bil je nekoliko pozen. Vedel je, da ga bodo počakali, a ne bi mu bilo ravno prijetno, če bi zamujal. Za vogalom je zagledal kombi, okoli njega pa tri ali štiri

sopotnike. Ni bil zadnji. Kako minuto za njim se je pripeljala Urška.

"Jutro," je zažgolela z nežnim, morda za odtonek previsokim glasom in zmetala svojo prtljago pred vrata kombija. Fantje so se spogledali in brez besed strpali v prtljažnik še njene reči.

Nato so se odpeljali, spotoma pobrali še Katjo, potem pa proti cilju. To je bil Pont Breuil, izhodišče

za vzpon na Gran Paradiso. Janko je sicer imel namen rezervirati prenočišča v koči Vittorio Emanuele, vendar so se o turi predolgo usklajevali in na koncu jim ni ostalo drugega, kakor da vseh osem prenoči v kampu. Ženski del ekipe nad tem sicer ni bil najbolj navdušen, ampak konec koncev so bile ravno one tiste, zaradi katerih je Janko zamudil možnost rezervacije. Kampiranje jim ni bilo tuje, vendar utegne biti na slabih dva tisoč metrih višine kar hladno tudi v vročih poletnih mesecih. Pa tudi kaka ploha ni bila izključena, čeprav je vremenska

napoved obetala lepo in precej toplo vreme.

Razen voznika, tokrat je bil to Erik, so se vsi bolj ali manj posvetili jutranjemu dremuckanju, kolikor je udobnost kombija to dopuščala. Dokončno so se prebudili šele ob kavi, tam nekje pri Benetkah.

"A bo mrzlo?" je pri Aosti vprašala Urška. Jankova leva obrv je rahlo trznila. To je bil znak, da še ni pozabil včerajšnjega pojasnjevanja, kaj in kako na turi. Saj jim je rekel, naj vzamejo s seboj topla oblačila in predvsem dobro spalno vrečo! Za hip se mu je odvrtela retrospektiva dogodkov zadnjih dveh tednov, v katerih je glavno vlogo igrala prav Urška. Saj je bila prijetna punca, ampak zadnje čase jo je nekaj gnalo, da je moškemu delu ekipe, še posebej Janku, kodrala živčne končiče. Trajalo je nekaj dolgih trenutkov, potem ji je umirjeno odgovoril: "Morda bo, morda pa tudi ne." In nato takoj še hitro dodal nekaj pojasnil o spalnih vrečah, ugodni vremenski napovedi

in podobnem, zgolj in izključno zato, da bi preprečil nadaljnjo besedno kanonado. Tokrat mu je uspelo.

V poznih popoldanskih urah so prispeli do kampa v Pont Breuilu. Dobrih osem ur vožnje jim je že kar presedalo in olajšano so se pretegnili. Dan je bil lep, tudi prijetno toplo je še bilo, ko so se lotili postavljanja šotorov.

"Me tri bomo skupaj," je oznanila Alenka, Katja in Urška pa sta odločno prikimali.

Ja, okej, nič novega. Kar stiskajte se v tistem šotoru, če vam je tako všeč! Tako nekako se je v mislih odzval moški del ekipe, Mirko pa: "Če bo katero zeblo, naj kar pove, bomo priskočili na pomoč!" Kakor da ni ničesar rekel! Vse tri so složno in v popolnosti ignorirale njegovo ponudbo.

Skuhali so si zgodnjo večerjo, med katero jih je Janko seznanil s pravili za naslednji dan. Vstajanje ob pol dveh ponoči in nato proti koči, do koder je kaki dve uri nezahtevnega vzpona. Nahrbtnike naj si pripravijo pred spanjem. Pri koči bo kratek počitek, pred ledenikom se bodo

navezali. Hodili bodo v dveh navezah. Če bi imel kdo težave, naj takoj pove, mu bodo že pomagali.

Nato so se počasi odpravili v šotore. "Če misli kdo smrčati, naj gre že kar zdaj ven," je Janko sostanovalcema bolj za šalo, nekoliko pa tudi zares oznanil še zadnje navodilo tega dne. Se mu je poznalo, da je še vedno pod vplivom dogodkov zadnjih tednov, kakršni koli so že bili. Prijatelji so sicer nekaj slutili, rekli pa niso nič.

Ni prav veliko spal, misli so mu uhajale na turo, ki je bila pred njimi. Pričakovanje se je mešalo z zaskrbljenostjo, primerno za podvig, ki so si ga zadali. Vzpon na Gran Paradiso sicer spada med lahke ledeniške ture, vendar ga ne gre podcenjevati. Premagati morajo več kakor dva tisoč metrov višinske razlike, ledeniki lahko vedno postrežejo s kako skrito pastjo, zadnji del vzpona pa je skalnat in precej izpostavljen.

Vstal je petnajst minut pred napovedano uro in se potihoma splazil iz šotora. Erik je še vedno rahlo vlekel dreto in se ni prebudil. Noč je bila hladna, nebo pa jasno in polno zvezd, česar v domačem okolju ni bil vajen.

"Dobro jutro, Grega, si dobro spal?"

Malce presenečen se je obrnil. Za njim je stala Alenka s prijaznim nasmeškom na obrazu.

"Jutro, ja, še kar," je zamomljal. Kaj pa se je dogajalo ponoči v tistem šotoru, da kipi od prijaznosti, mu je šinilo skozi možgane. Tega pri Alenki že lep čas ni bil vajen. Vsaj od njegovega pesniškega izliva na eni od zadnjih tur ne.

"Boš danes z menoj v navezi?" je vprašala, čeprav je bilo to že znano.

"Seveda bom, saj je Janko včeraj tako določil."

Navezo bo vodil Miha, on bo zadnji, vmes pa Katja in Alenka. Nato se je spomnil na dogodke v preteklosti, ko se v Alenkini bližini ni vedno najbolj razsodno vedel. Spomin na padec v ferati je bil še vedno močno živ.

Iz šotorov so se skobacali tudi drugi. Še zadnjič so pregledali nahrbtnike, preostale reči pa strpali v šotore in se v soju svetilk odpravili na pot. Po slabih dveh urah so prispeli do kočice, ki je bila sredi največjega vrveža in običajnih jutranjih klobocij, značilnih za vse prenatrpane visokogorske kočice. Precej jih je že odšlo proti vrhu, večina pa je bila še v mrzličnih pripravah. Komaj so si izborili nekaj prostora na platoju pred kočico.

Ob pristopu na najvišje alpske vrhove je mnogokrat potrebno prečkati ledenike, veliko nevarnost predstavljajo globoke razpoke.

Foto: Zlato Jaklin

"Petnajst minut," je oznanil Janko. Sneli so nahrbtnike, poiskali nekaj hitrega za pod zob, si nadeli dodaten kos obleke in se spravili v pasove. Dereze si bodo nataknili višje zgoraj, kjer se začne snežišče. Katja in Erik sta stopila v kočo. Na hitro jutranjo kavo, bosta takoj nazaj, sta rekla. Seveda je moral Janko potem ponju. Umirjeno sta srkala kavo in se pogovarjala, kakor bi bila na družinskih počitnicah. Katja je zraven pospravljala še zajeten sendvič. Hotel ju je opomniti, a ga je prehitela. "Kadar sem lačna, sem običajno tudi zoprna," je kratko in odločno pojasnila.

Po ledeniku so napredovali počasi, niso dosti govorili, višina je že začela kazati zobe. Miha se seveda ni izneveril samemu sebi in je na primernem mestu potegnil svojo navezo pred Jankovo. Katja in Alenka sta sicer hoteli protestirati, vendar se ni dosti oziral na to. Da morajo čim prej gor in nato tudi dol, da se koga ne bi lotila višinska bolezen, je pojasnil. Je bil kar avtoriteta, tale Miha. Kadar se je dobro vživel v vlogo vodnika, mu ni bilo najbolj pametno oporekati.

Po dobrih štirih urah vzpenjanja so prisopihali do vznožja skalnih štrcljev. Pred njimi je bilo precej gornikov in kmalu je postalo jasno, da zgodbe o gneči na vrhu Gran Paradisa še kako držijo. Vrh je majhen, skalnat in pogosto tudi poledenel. Nanj je speljan samo ozek in dokaj zračen pristop, vključno s hojo po kakih deset metrov dolgi ozki polici nad večstometerskim prepadom. In po tej poti se je treba tudi vrniti. Po navadi uspe pravočasno sestopiti prvim štirim ali petim navezam, potem pa pritisk vrha željnih gornikov blokira tiste, ki so zgoraj, da ne morejo nikamor, in nastane pat pozicija: tisti zgoraj ne morejo dol, oni spodaj pa ne gor. Da bi se kdo umaknil in počakal na prosto pot, seveda nikomur ne pride na misel. Tu in tam se kdo spusti po vrvi, vendar to stanja ne rešuje.

V taki situaciji sta se znašli tudi Mihova in Jankova naveza. Sprva so hodili sem in tja pod skalnim rogljem vrha, a kmalu ugotovili, da gor ne bodo mogli. Povzpeli so se kar se da visoko na skale in tam ždeli skoraj slabo uro. Tako kakor vsi drugi. Grozd ljudi na skalnem štrclju – tudi

Gneča pod vrhom, reden poletni pojav na vseh zaželenih vrhovih Alp. Foto: Zlato Jaklin

to je sodobno gorništvo, žal. Stanje bi lahko dokaj enostavno izboljšali z izdelavo kratke krožne poti čez vrh. Vprašanje, zakaj tega nihče ne naredi, pa ostaja neodgovorjeno.

"Kdor eno uro vztraja pet višinskih metrov pod vrhom, se mu prizna osvojitve vrha," je razsodil Janko in ni ga bilo, ki bi tej pametni odločitvi nasprotoval. Marijinega kipa se sicer ne bodo dotaknili, ampak tega jim usoda najbrž ne bo zamerila. Počasi so se skobacali s skal in se odpravili v dolino. Trume gornikov pa so še vedno prihajale in pritiskale ...

Niže doli, na Oslovem hrbtu, so sedli in si privoščili odmor za malico.

"Ej, Grega, s kom si bil na tistem koncertu v Zagrebu?" Šele sedaj je opazil, da sedi na nahrbtniku tik za njim. Takoj ga je prešinilo, da mu morda zastavlja lisičje vprašanje. Zato je danes tako prijazna? Grega je imel namreč izdelano posebno teorijo o vprašanih. Po njegovem jih je možno razdeliti v štiri glavne skupine:

Eksaktna. Nanje je možno odgovoriti samo z da ali ne. Težava je, če vprašani molči, saj spraševalec ostane v temi.

Retorična. Nanje se odgovarja z vprašanjem ali esejem. Uporabljajo jih predvsem govorniški sladokusci, da začinijo debate, razprave in podobno ter s tem dokazujejo umetnost svojega govorniškega početja. Vprašani nikoli ne odgovori z molkom, saj bi se s tem takoj in nepreklicno znašel v podrejenem položaju.

Vljudnostna. Postavljajo se zaradi bontona, premostitve tihih faz v pogovorih in podobnih situacijah. Spraševalec odgovora ne posluša, še manj si ga zapomni. Kdor spoštuje vsaj osnovna pravila bontona, na ta vprašanja ne odgovarja z molkom.

Lisičja. Ta so najbolj nevarna. Spraševalec v bistvu že pozna odgovor in s takim vprašanjem želi le potrditev svoje zgodbe. Molk je vedno razumljen kot potrditev, odgovor pa nikoli kot popolnoma resničen. Pregovor, da kdor molči, devetim odgovori, so si izmislili prav postavljalci lisičjih vprašanj, da pri potrjevanju svojih ugotovitev nimajo pretežkega dela. Iz te teorije izhaja logičen nasvet: če se le da, se lisičjemu vprašanju izogni. In zaključek: nasvet je neuporaben. Torej, tako ali drugače mu ni kazalo drugega, kakor da odgovori.

"Sam sem bil," je dejal s kar se da umirjenim tonom in se ob tem obrnil k Alenki z narejenim prostodušnim izrazom na obrazu v upanju, da jo bo napeljal na napačen zaključek. Včasih se je znal odzvati tako, da se je sam sebi čudil!

Videti je bilo, da se je zadovoljila z odgovorom in ni vrtala v podrobnosti. Ponudila mu je čaj in z veseljem ga je sprejel. Na kratko sta si zazrla v oči, nato pa v rahli zadregi povabila pogled.

Sonce je bilo že visoko, postajalo je vedno bolj toplo in sneg na ledeniku se je začel spreminjati v brozgo. Slekli so odvečna oblačila, sneli dereze, se ponovno namazali s sončno kremo in se odpravili dalje. Janko je vztrajal, da ostanejo navezani do konca ledenika, in imel je kar prav. Nekomu, ki je hodil nekoliko po svoje pred njimi, se je nenadoma udrlo in znašel se je do pasu v snegu. Ujel se je na roke,

vendar se ni mogel izvleči. Ven sta ga potegnili Janko in Mirko.

Pri koči so se dokončno znebili vse šare, ki so jo imeli na sebi zaradi spoštovanja pravil varne hoje po ledeniku, sezuli težke gorniške čevlje in si privoščili topel obrok. Preko vrhov na nasprotni strani Vallon de Seyvaza so se začele počasi, a vztrajno valiti črne meglice. Prvi jih je zaznal Mirko in zaskrbljeno vprašal: "A nas bo dež?"

"Bolje, da gremo čim prej dol," je odločil Janko, "da nas res ne opere." Odhiteli so v dolino. Meglice so bile vedno bliže in vedno bolj podobne nevihtnim oblakom. Spust je bil nadežen in prsti na nogah so se čedalje bolj upirali trpinčenju.

Prve kaplje so jih prestregle že skoraj v dolini. Eni so še bolj pospešili korak, drugi pa začeli iz nahrbtnikov vleči protidežno opremo. Na koncu so bili vsi približno enako mokri. Še dobro, da je narava bolj nakazovala, česa vse je zmožna, kakor pa resnično spustila vodne zaloge na zemljo. Premor v tej predstavi narave so izkoristili za pospravljanje šotorov in trpanje prtljage v kombi. Kakor v filmski pustolovščini so potem dobili še priložnost, da v zadnjem hipu pobegnejo na varno. Niso se še prav vkrkali, ko so se nebesne zapornice na široko odprle in ulilo se je, da niti

odpeljati niso mogli. Stihija je trajala slabe četrte ure. Nekajkrat je silovito treščilo, da so v soseščini parkirani jekleni konjički začeli prestrašeno rezgetati in klicati svoje gospodarje na pomoč. In potem se je nenadoma, tako kakor se je začelo, tudi končalo. Vodna vihra se je skoraj v trenutku ustavila in hip za tem je skozi temno zaveso posijalo sonce.

"No, bogovi so nam danes kar naklonjeni," je dogajanje komentiral Miha. Grega je obrnil ključ in odpeljali so se proti domu. Tokrat je bil voznik on. Bilo mu je všeč, da se je Alenka ugnezdila na sovoznikov sedež. Prijetna punca. Videti je, da mu je odpustila tistih nekaj nerodnosti. Zatopila sta se v prijetno kramljanje o tem in onem. Zanimalo jo je, če namerava v bližnji prihodnosti še na kak koncert. Bo v prihodnjih dneh malo pobrskal po internetu. Lahko bi šla skupaj, je namignil. Nasmehnila se je, rahlo pokimala, odgovorila pa ni. Mogoče pa gredo stvari v pravo smer, je ocenil njen odziv.

Kmalu so drug za drugim potonili v dremež. Le Grega in Alenki še dolgo ni zmanjkalo tem za pogovor in bili so že daleč na avtocesti, ko je tudi njo premagal spanec in se je, kljub ne prav udobnemu sedežu, pogreznila v sanje. ●

S kolesom čez alpske prelaze

Po cestah od Falzarega do Stelvia

Besedilo: **Matija Turk**

Kolo nam je že kot otrokom predstavljalo okno v svet in nas z domačih ulic popeljalo na Ljubljanski grad, Rožnik in Golovec. Kolesarjenje okoli Centralnega masiva v Franciji, na katerega me je kot srednješolca vzel oče, mi je odkrilo zanimivosti popotniškega kolesarjenja, kot so spanje v šotoru, kuhanje na prostem, iskanje zavetja pred dežjem in najzanimivejše, spoznavanje novih krajev in ljudi.

Vrsto let sem vsako poletje mesec dni preživel na Cerkljanskem. Tisti čas mi je vedno predstavljal najlepši del

počitnic, predvsem zaradi družbe in popoldanskih športnih dejavnosti, ki smo jih vneto izvajali ob koncu delovnega dne. Posebej priljubljeno je zadnja leta postalo kolesarjenje. Legendaren je bil vzpon na Šebrelje, dolg le štiri kilometre, vendar strm in napet od začetka do konca. Večkrat na teden smo pred večerjo, ko je vročina popustila, na hitro skočili še tja gor. S prisluzenim denarjem v žepu sem se naposled odločil, da svoje staro dirkalno kolo zamenjam s čim boljšim. Z novim gorskim kolesom so se začeli novi izleti. Kras, Banjšice, Trnovski

gozd, Beneška Slovenija in vsako leto znova vzpon na Šebrelje. Mikalo pa me je iti kam dlje, želel sem se podati na kolesarjenje čez dolomitske prelaze. Imena prelazov, kot so Fedaia, Pordoi, Sella, Gardena in Duran, so mi ostala v spominu, odkar se je nekoč na takšno kolesarjenje podal oče.

Prvič na pot

Takrat sem veliko hodil po hribih s Hinkom in na svoj prvi obisk Dolomitov sva se podala s kolesom med prvomajskimi prazniki leta 2004. Glavni cilj izleta je bil ogled jez

Estetsko speljane serpentine pod vrhom prelaza Stelvio Foto: Matija Turk

uporabil šele čez nekaj let. V Longarону sva si ogledala spominsko cerkev, posvečeno žrtvam katastrofe, in si na trgu ob hladni pijači privoščila zasluženi počitek. Prvotni cilj je bil dosežen in na mojo pobudo je sledil drugi del izleta, kolesarjenje proti visokim prelazom Dolomitov. Pod vročim majskim soncem sva se po dolini Val di Zoldo vzpenjala proti vznožju Civette in Monte Pelma, ki sva ju lahko občudovala le kratek čas. Pod prelazom Staulanza, 1773 m, so gore zagrnili oblaki, začel je padati rahel dež. Na vrhu prelaza sem postavil kolo ob cestno tablo, ob kateri se je dvigal visok snežni zamet. Opustila sva misel na nadaljnjo pot proti prelazu Falzarego in v dolini Cordevole zavila navzdol proti Bellunu. Z doseženim nisem bil preveč zadovoljen, saj se mi je prelaz Staulanza že zaradi tega, ker do takrat še nisem slišal zanj, zdel precej nepomemben.

Dolomitski prelazi

Vedno znova sem si ogledoval cestno karto Dolomitov in jo prebiral kot napet roman. Študiral sem poti, iskal povezave in izdelal načrt. Kljub ne ravno obetavni vremenski napovedi sem pri Trbižu naposled začel svojo veliko turo po Dolomitih, ki je zajemala vse najprestižnejše dolomitske prelaze. Hinko je medtem v enem zamahu sam prekolesaril celotne Alpe in sedaj je bilo na meni, da se, čeprav v manjši meri, izkažem. Ziljska dolina s svojo dolgočasno kolesarsko potjo je ostala za mano, prav tako temni oblaki, ki so se kopicili ob karnijskem grebenu.

Po deževni noči, ki sem jo preživel v blatnem kampu v dolini Drave, se je nebo razjasnilo. Pri San Candidu/

Innichen so se prikazale prve dolomitske ostrice. Sprehodil sem se skozi zgodovinsko mesto, ki je imelo s svojim benediktinskim samostanom v 8. stoletju pomembno vlogo pri pokristjanjevanju naših slovanskih prednikov. V Dobbiacu/Toblach sem zapustil široko in s prostranimi travniki prekrito Pustriško dolino/Val Pusteria/Pustertal ter pognal kolo po dolini Val di Landro proti Misurini. Med vožnjo me je spremljal pogled na Monte Cristallo in Piz Popeno. Za kratek čas se je na levi prikazal eden najprepoznavnejših dolomitskih prizorov, severne stene Treh Cin. Na Misurini, 1756 m, se svet razširi in odpre. V mirni gladini gorskega jezera, obkroženega s številnimi hoteli, se ogledujejo južna ostenja Treh Cin in širokopleči Sorapiss.

Med spustom v Cortino d' Ampezzo se je vreme v trenutku obrnilo. V mestnem parku sem poiskal zavetje pred dežjem in takoj, ko je prešel v rosenje, nadaljeval proti prelazu Falzarego, 2105 m, in dalje čez prelaz Valparola, 2192 m, se dolino Val Badia. Mokra cesta je povzročala preglavice motoristom in enega s težko nogo je vrglo iz ovinka. Kolesarji vsaj pri vožnji navzgor nimamo teh težav. Na prelazu Valparola so se oblaki začeli trgati in v blede večerni svetlobi se je prikazalo razbito ostenje gore Conturines, ki se dviguje nad Val Badio, deželo Ladincev. Med spustom v dolino se je začelo mračiti in moral sem pohiteti, da sem še pred trdo temo našel primerno mesto v gozdu, kjer sem si ob robu smučišča postavil ilegalno prenočišče.

Četrty dan popotovanja sem že zjutraj prispel na zadnji prelaz, ki sem ga imel v načrtu, Duran, 1613 m. Vstopil sem v kočo popit kavo, zadovoljen nad doseženim. Od tod sem ponovno zagledal Monte Pelmo, ki se je dvigoval nad prelazom Staulanza, kjer sva s Hinkom kolesarila pred

Vajont in mesteca Longarone. Tega je leta 1963 povsem opustošil uničujoč val, ki se je zaradi pobočnega zdrsa razlil čez jez. Pri Maniagu sva zavila v sotesko Val Cellina in tam odkrila staro, zapuščeno, z visoko ograjo zaprto cesto. Vsa posuta s kamenjem se je več kilometrov dolgo vila pod vratolomnimi stenami nad koriti reke Celline. Okolje je bilo nadvse divje in občutki tesnobni, še zlasti zato, ker je bila uporaba te ceste strogo prepovedana.

Voznik bagerja nama je le prijazno pomahal, ko sva naslednjega dne nekoliko prepozno zlezla iz šotora, postavljenega v peskokopu nad cesto pri kraju Barcis. Pred Cimolaisom sva prvič zagledala Monte Duranno in Cimo dei Preti. Pogled na ti dve najvišji gori Furlanskih Dolomitov me je tako prevzel, da sem nemudoma kupil planinsko karto. Prvič sem jo

Dirka po Italiji in alpski prelazi

Dirka po Italiji (Giro d' Italia) je poleg dirke po Franciji in španske Vuelte največji kolesarski spektakel na svetu, katerega najzanimivejši del so gorske etape. Prelaz Stelvio je najvišji prelaz, čez katerega je kdaj peljal Giro. V skoraj stoletni zgodovini je Giro ustvaril številne legende, med katerimi izstopa Angelo Fausto Coppi (1919–1960), vsestransko odličen kolesar, ki je v času pred drugo svetovno vojno in po njej na Giru zmagal petkrat. Prislужil si je vzdevek Il Campionissimo – šampion šampionov, imel pa je tudi svojo temno plat, jemanje poživil, ki takrat še niso bila prepovedana. Ne glede na to se vsako leto najvišji prelaz, preko katerega poteka Giro, njemu v spomin imenuje Cima Coppi. Največkrat si je ta naziv prislужil prelaz Pordoi, večkrat pa še Stelvio in Gavia.

Tragični junak Gira je Marco Pantani (1970–2004), ki se je izrazilo odlikoval v gorskih etapah. V nasprotju s Coppijem je jemanje nedovoljenih poživil zapečatilo njegovo kariero in posledično tudi življenje. Brez Pirata ali Slončka, kot so ga ljubkovalno imenovali, Giro ni več, kar je bil.

Levo: Punta Grohmann, Cinque Dita in Sassolungo nad prelazom Sella Foto: Matija Turk

Spodaj: Ortler s ceste na prelaz Stelvio Foto: Matija Turk

dvema letoma. Sedaj bi bil že čas, da si ga v tretje поблиže ogledam. Z mislijo na skorajšnje snidenje sem oddrvel navzdol proti že znani dolini Val di Zoldo in naprej po dolini Piave do železniške postaje v kraju Ponte nelle Alpi.

Stelvio, najvišji prelaz Vzhodnih Alp

Z Vasjo sem prvič odšel na kolesarjenje v Toskano in ga imel že drugi dan vrh glave, ker se je petkrat na dan ustavil na kapučino in neprestano silil v gostilne. Kar ni presenetljivo, saj mož tehta krepko čez 120 kilogramov. Kmalu mi je postalo žal, da sem mu povedal o načrtovanem kolesarjenju čez prelaz Stelvio, saj me je vsakič, ko sva se srečala, obveščal, kdaj ima dopust in kdaj lahko gre. Naposled mi je uspelo, da sem odšel sam, a do Stelvia nisem prišel. Izlet sem načrtoval preveč velikopotezno in izbral napačne, preveč prometne in nevarne ceste. To me je izčrpalo, in še preden sem prišel do visokih prelazov, sem izkoristil poslabšanje vremena kot dobrodošel izgovor za umik in se v Trentu vkrcal na vlak za Gorico.

Naslednje leto sem z Vasjo opravil novo turo po dolomitskih prelazih. Čeprav so ga klaneci utrujali in je šel marsikje peš, je pokazal veliko volje in vztrajnosti, predvsem pa veselje do kolesarjenja. Meni je povsem ustrezalo, če sem ga na vrhu ali že vmes čakal celo uro, saj sem se medtem spočil in okrepčal. Njemu pa ne preveč, kajti komaj je prišel do mene, sem se že odpravil naprej. Ker je sedaj na dan spil le tri kapučine in se ni več ustavljal v

gostilnah, sem ga bil pripravljen vzeti s seboj na Stelvio.

Pravijo, da je prelaz Stelvio ob italijansko-švicarski meji za kolesarje to, kar je Mont Blanc za gornike. S svojimi 2758 metri je drugi najvišji cestni prelaz v Alpah, za 12 metrov ga prekaša le Col de l' Iseran v Franciji. Cesta čez Stelvio je bila ob svojem času gradbeni podvig brez primere. Zgrajena je bila v letih 1820–1825, da bi pospešili trgovski promet med deželama Lombardijo in Tirolsko. Graditelj ceste, inženir Carlo Donegani, ki je med drugim projektiral tudi cesto čez Ljubelj, je za svoje izjemno delo prejel viteški naziv. Na tirolski strani cesta premaga drugo polovico vzpona v zaporedju številnih dolgih serpentin, ki so njen glavni razpoznavni znak poleg izjemnih pogledov na ledeniške vrhove Ortlerjeve skupine. V dolžini 26 kilometrov se iz Prata na Tirolskem v 48 serpentinah dvigne 1800 metrov visoko, kar je zagotovilo za nepozabno kolesarsko doživetje.

Imela sva srečo, da je bil tisto dopoldne zaradi športne tekme iz smeri Bormia promet po cesti za motorna vozila zaprt. Na cesti smo kraljevali kolesarji. Nekateri so se čudili mojim velikim potovalnim torbam in me spraševali, koliko tehtajo. Ker jih nikoli nisem stehal, tudi nisem vedel odgovora. Vem samo, da me med vožnjo v klanec ne ovirajo. Ko so mimo prismojdeli prvi motoristi, sva bila že tik pod vrhom. Ponosno so se s svojimi jeklenimi konjički in zajetnimi trebuhmi fotografirali ob tabli, ki označuje najvišjo točko prelaza. Verjamem, da se takšen prizor mnogim

kolesarjem zdi patetičen. V vsesplošni gneči motoristov, kolesarjev in tekačev sva pozabila na to obredno fotografiranje ob tabli. Zato pa sva kupila majhni spominski nalepki, ki sva ju ponosno nalepila na kolo, in se spustila navzdol proti Bormiu. Preko Švice, čez prelaza Bernina, 2330 m, in Ofenpass, 2149 m, sva se vrnila do izhodišča v Pratu.

Nočno kolesarjenje

Pot z avtomobilom do izhodišča je dolga in vedno polna zanimivosti, pa tudi gostinskih lokalov, zato se zgodi, da zaradi številnih postankov tja prispeva pozno. Iz kraja Ponte di Legno sva z Vasjo proti prelazu Gavia, 2652 m, krenila pozno popoldne. Kolo je vztrajno nabiralo kilometre, naklon je bil ravno pravšnji, da sem vozil hitro. Za sabo sva pustila zadnje vasi. Ulil se je dež, lahko bi zavila v gozd in postavila šotor. Zatekla sva se pod smreko, dež je ponehal in odšla sva naprej. Začelo se je mračiti, s ceste se je odcepil kolovoz, kjer je bilo za ovinkom zagotovo primerno mesto za prenočevanje. Kolesarila sva dalje. Že tako redek promet je povsem usahnil. Cesta je postala ožja in začele so se dolge, elegantne serpentine. Ozračje je bilo sveže in tudi sam sem se počutil svežega. Užival sem v vrtenju pedal, čutil sem drobljenje kilometrov pod nogami. Predstavljal sem si, da vozim motor. Pred ovinki sem pospešil in jih zvozil na polno. Otroška želja po motorju je še vedno živa. Bavarski enduro bo moj, ko bom star, debel in len. Zaslužil si ga bom, ko bom s kolesom prevozil vse alpske prelaze.

Cesta je bila vsekana v strmo pobočje in že dolgo ni bilo nikjer videti ravnega prostora. Bila sva nad gozdno mejo, blizu 2400 metrov visoko. Postajalo je vse hladneje in tako nama ni preostalo drugega, kot da postaviva šotor na prvi uravnavi, ki sva jo našla na notranji strani cestnega ovinka. Za ta dan sva opravila dovolj, jutri bova v pol ure pri koči na vrhu prelaza, kjer bova spila prvi kapučino. Vasja je nekje z dna svojih bisag, napolnjenih predvsem s proviantom, izvlekel steklenico krepčilnega borovničevca. V spokojni noči so v daljavi v svetlobi lune in zvezd odsevali ledeniki Adamella.

Prelaz Manghen

Dolina Val Sugana, po kateri teče živahna Brenta, je dolga in široka, obdana z mogočnimi stenami. Ob njenem izteku na stiku Padske nižine in alpskega predgorja leži prijetno mesto Bassano del Grappa s starim mestnim jedrom in velikim parkom pod njim. Hvaležna točka za daljši postanek na poti h goram. Iz doline,

Sass Maor (levo) in Cima della Madonna v dolomitski skupini Pale Foto: Matija Turk

po kateri poteka hitra cesta proti Trentu, se pri kraju Borgo Valsugana odcepi cesta, ki preko prelaza Manghen, 2042 m, preseka gorsko skupino Lagorai. Ta prelaz sva morala prevoziti, da sva prišla v dolino Val di Fiemme, ki je predstavljala vrata do še zadnjih velikih prelazov Dolomitov. Soglasno sva prišla do sklepa, da je prelaz Manghen eden boljših, ki sva jih prevozila, zato sva turo priredila tako, da sva ga ob povratku prevozila še iz nasprotne smeri. Pri prvem vzponu sva bila na cesti sama, saj sva začela kolesariti zvečer in vožnjo podaljšala še nekoliko v noč. Z iskanjem mesta za prenočevanje se nisva obremenjevala. Ko sva ob cesti naletela na nekoliko odmaknjen piknik prostor s klopcami in mizo, sva se toplo oblekla in lačna odprla vsak svojo konzervo. Za poobede pa sva si tokrat postregla s teranovim likerjem.

Ob povratku je bil promet čez prelaz sila živahen. Kolesarji v pisanih dresih so se zaganjali in navijali v klanec. V nekaj letih intenzivnega kolesarjenja je Vasja pridobil precej kondicije in prav nič ni izgubil teže, torej si je lahko privoščil posebno obliko zabave. Kolesarjenje

je končno šport, bistvo športa pa je tekmovalnost. Zato vsak kolesar, ki pred seboj zagleda drugega, napne vse moči, da bi ga prehiteł. Ko je Vasja opazil za svojim hrbtom zasledovalce, prepričane, da imajo pred seboj lahek plen, jim je pustil, da so ga začeli prehitevati, potem pa pospešil in jih z dolgim nosom pustil daleč za seboj. Ob presenečenih pogledih rekreativnih kolesarjev v pisanih dresih pa sva se zabavala oba, ko sva jih v klanec prehitevala s svojima otovorjenima kolesoma.

Vsak vzpon je nagrajen s spustom. S prelaza Manghen traja 23 kilometrov. Dolgi ravni odseki med posameznimi serpentinami omogočajo postavljanje hitrostnih rekordov. Sam se med spustom raje predajam razgledom, a pokrajinsko se Manghen ne more kosati z Gavio ali Stelviom, kjer imaš visoke gore na dlani. Zato pa se pri kolesarjenju čezenj dodobra naučijesh vonja smrekovih in macesnovih gozdov, in če jutraj dolgo spiš, tudi vsakršnih izpušnih plinov.

Svoboda kolesarjenja

"Če ne bi imel kolesa, sploh ne vem, kaj bi počel," mi je nekoč dejal Vasja. "Verjetno bi zapravljaj čas in denar po lokalih," sem mu v šali odgovoril. Sam imam poleg kolesa še gore. Ko kolesarim pod njimi, si jih ogledujem, spoznavam in jih nekoč obiščem. Včasih je obratno. Ko sva pri vzponu na Stelvio prespala pod cesto ob nekem čebelnjaku, sem jutraj pogledal iz šotora in zagledal majhne, vzpenjajoče se pike visoko zgoraj na bleščečem Ortlerjevem ledeniku. Leto pred tem sem bil ena izmed teh pik tudi sam.

Kolesarjenje pod gorami mi je všeč, ker mi daje neizmeren občutek svobode, povezane z brezskrbnostjo, ki je v gorah nismo deležni. Na kolesu se ne obremenjuješ z vremenom in časom, ko se začne spuščati mrak, poiščeš primeren prostor, razviješ šotor ter poješ in popiješ tisto, česar še nisi. Naslednji dan odrineš navsezgodaj, se opoldne, ko pritisne vročina, ustaviš, na soncu razgrneš vlažen šotor, ti pa v senci dremlješ, opazuješ oblake in se prepustiš toku misli. Kolo ne onesnažuje in ne povzroča hrupa. Na cilj te pripelje zato, ker vložiš vanj svoj trud, svojo moč, voljo in vztrajnost. Lahko voziš počasi ali pa v trenutku pospešiš, da občutiš hitrost in šumenje vetra okoli ušes. Ko kolesarim pod gorami, si pravim: "Moje kolo, moja svoboda." ●

Alpinist, pisatelj, ljubitelj življenja

Tone Škarja

Pogovarjala se je Mojca Volkar Trobevšek

"Zakaj so naše sledi različno dolge? Zakaj sem sam lahko vse preživel? Tega se seveda nisem odločil sam, vedno sem pa čutil odgovornost do življenja. To mi je bilo dano. Hvala Ti! Življenje je lepo in včasih ga je treba objeti, čeprav se večinoma borimo z njim."

Za Toneta Škarjo sem slišala še kot otrok. O njem sta starša govorila zelo spoštljivo in z veliko občudovanja. Nastopal je v raznih hribovskih zgodbah, nemalokrat kot prisposodba idealnega plezalca, ki je ob Metodu Humarju predstavljal zanimiv antipod - velik in suh, povsod zleze in vse doseže. Ko sem kot prestrašena tečajnica prišla na AO Kamnik, je vedno sedel v istem kotu; tiho, zbrano, nekakšen sij je imel okoli sebe. Spet zanimiv antipod Metodu, ki se je z drugega konca drl na načelnika, "da moramo ohraniti družno, ker to je vendar bistvo alpinizma!" Tone pa nič, sedel je tam in se verjetno strinjal z nekdanjim soplezalcem. Potem smo šli na Grintovec. Zaradi prečute noči z veselo alpinistično družno me je pobralo že pri klopici. Skrajna slabost in bolečina v glavi sta me že obrnili nazaj proti dolini,

ko se je iznenada pojavil, mi zmešal ogaben zvarek in me skoraj prisilil, da sem spila. Potem je šlo, kot bi imela tri prestave več: najprej do sedla kot po tirnicah, do vrha brez težav, nazaj grede sem prehitevala tiste, ki so me zjutraj zbadali. Menda me je napital z nečim močnim - himalajsko super čorbo (Alpino+), ki je našim fantom pomagala na vrh sveta. V mojih očeh je seveda zrasel do neba. Nekoč mi je ponudil prevoz do doma - sva pač oba Mengšana - in tako sva se začela tikati. Zdaj sva celo v žlahti, zato mi je bilo malo manj nerodno, ko sem ga vprašala čisto vse, kar mi je ležalo na duši. Še vedno se mi zdi velik, še vedno seže daleč, nisem si pa niti predstavljala, da je tako človeški in prijeten sogovornik.

Kako si postal vodja himalajskih odprav?

Nekaj usodnih dogodkov je bilo, ki so na to napeljali. Na odpravi na Kangbačen leta 1974 je moj sod z višinsko opremo padel v divjoo himalajsko reko. Zato sem moral na 7200 metrih odnehati, ker sem bil preslabo obut, čeprav sem imel ambicije iti dlje. Na svoji prvi odpravi leta 1965 sem bil samo član

alpinist, drugo sem že vodil, potem je prišel že Everest. Hitro sem postal vodja, kar je bilo kar naporno.

Pripisujuje ti velik čut za skupnost. Danes je to izjemno redka lastnost.

Meni je bilo vedno najbolj pomembno, da smo kot skupina uspešni. Na začetku, da smo kamniški alpinisti dobri, potem Slovenci.

V svoji bogati karieri vodje himalajskih odprav in nato kot dolgoletni načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS si imeli ogromno preprirov in nesoglasij s člani odprav, alpinisti. Na dolgi rok se je večkrat izkazalo, da imaš prav, včasih tudi ne. Je težko živeti tako? S takimi temnimi oblaki nad seboj?

Ni lahko. Moraš biti utrjen. Jaz sem se utrdil že v svoji prvi službi, ko sem bil še kot mladenič odgovoren za precej težko delo. Nič me niso ujkali, sam sem moral opravljati delo, za katerega bi moral biti precej starejši in bolj izkušen. Velika šola je bila tudi druga svetovna vojna. Seveda moraš biti trdokožec, da greš za nekega funkcionarja, pa čeprav delaš to ljubiteljsko.

Ti je bilo kdaj žal za izrečeno v prepirih? Bi kakšno besedo vzel nazaj, če bi lahko?

Seveda. Bolje bi bilo počakati, da se nasprotniki nevtralizirajo in izčrpajo med seboj (ter se potem "boriti" z ostankom), ne pa jih še razvnamati. A modrost rada zaostaja za akcijo. Vendar – alpinizem je oster šport, zato tudi besede niso baletke. Nikoli pa "službenega" nesoglasja nisem jemal osebno.

Verjetno ti je marsikdo zameril, da ga nisi vključil v odpravo. Kako je potekal izbor članov odprave, npr. za Everest leta 1979?

Samo končni izbor sem opravil kot vodja odprave, že prej so kandidati šli čez sito raznih komisij. Od zdravniškega pregleda, psiholoških testov do tehnične selekcije. S pomočjo psiholoških vprašalnikov smo potem predvideli, kdo bo s kom plezal na hribu. Tudi sami alpinisti so povedali, s kom bi bili najraje v navezi. Seveda je prihajalo do tega, da nekdo ni bil izbran, ampak tako pač je. Tudi jaz nisem bil izbran, ko je odpravo vodil Aleš Kunaver in menil, da na odpravi ne smeta biti dva vodstvena tipa človeka, pa mu nisem nič zameril.

Kako sta se sicer razumela z Alešem Kunaverjem?

Dobro, delovno, dopolnilno. On pogosto tvorec, tudi vrelec idej, jaz več realist in realizator. Tako naju je videl tudi Pavle Šegula, prvi načelnik KOTG.

Kakšen je pravzaprav človek, ki si ga spoznal na številnih odpravah?

Človek je v svojem bistvu dober. Tudi tisti, s katerim se zapleteš v spopad. On tako pač vidi stvari. Tudi jaz velikokrat nisem videl stvari z drugimi očmi. Primer: ko je bila odprava nadpovprečno uspešna, člani niso bili zadovoljni z njo, ker je bila preveč uspešna. Ker ni izstopal en sam ali dva, ker so vrh osvojili tudi tisti, ki so po njegovih merilih manj sposobni, manj dobri. Alpinizem je pač individualen šport, ljudje plezajo in hodijo v hribe zaradi sebe. Meni se je pa ravno to zdel uspeh odprave, potrditev dobre organizacije, dobrega vodenja, da so vsi prišli na vrh. Ko trčiš v to nezadovoljstvo, šele spoznaš, kako različno mislimo ljudje, ampak imamo vsi po svoje prav. Saj ne, da si ne bi želeli, da kolega ne bi prišel na vrh, ampak vsak si predstavlja, kako bo sam prihrpel na vrh in bo edini.

Je zavist lastnost slehernega Slovenca ali le nekaterih?

Zavist ni lastna vsakomur. To lahko potrdim. Res pa je, da smo kot narod v tem nadpovprečni.

Kaj šteješ za svoj največji uspeh v svetu alpinizma?

Prav Everest 79. Tu lahko potegnem vzporednico s sirom Boningtonom, ki je bil pred kratkim tu na obisku. Veseli me njegov ponos na zahodno steno Everesta leta 1975. Šteje jo za svoj največji uspeh. Odpravi sta zelo primerljivi, s tem da je bila britanska nekoliko večja in dražja. Obe klasični, z zapleteno logistiko. Ob tem je britanski alpinizem od nekdanj osvajalski, z izkušnjami z mnogih odprav, daleč večji, starejši od našega. A le štiri leta za njimi smo mi po Zahodnem grebenu osvojili vrh. Tehnično in logistično je to težja in zahtevnejša smer, še danes najtežja na Everestu. Ali se tega sploh zavedamo? Nacionalna zavest, če obstaja, je močna sila. To nas pri teh dveh odpravah povezuje z Britanci.

Takšne odprave, kot je bil Everest 79, verjetno ne bomo več doživeli. Danes je vse drugače. Ali meniš, da imajo mladi alpinisti dovolj dobre ideje in cilje, ali jih je treba še malo usmeriti?

Mladim je treba pomagati odpirati okna (razgled), potem pa tudi vrata (možnosti). Res pa se težko odločajo za vprašanja – kot bi s tem kazali ranljivost. To je značilnost tega časa nasploh. A če ne vprašaš, ne zveš in ne primerjaš. Nauči te šele izkušnja.

Ko si začel plezati, je bil človek ponavadi vse življenje tisto, za kar se je odločil v mladih letih. Danes je vsak lahko praktično kar koli v vseh življenjskih obdobjih. Ljudje pogosto menjajo prostočasne dejavnosti in tudi poklice. Kako gledaš na trenutne trende, da je vsak lahko vse? Da je plezanje postalo "instantno", da se en človek ukvarja s petimi športi naenkrat?

Moja izkušnja je taka, da so ljudje, ki pozno (npr. pri tridesetih ali štiridesetih) začnejo plezati ali hoditi v hribe, velikokrat nevarni sami sebi in drugim, ker jih potegne ambicija in hočejo sekati ovinke. To počno, da bi

dohiteli "ta mlade", ampak jih nikoli ne morejo. Kdor vozi kolo od mulca naprej, ga zelo dobro obvlada, kdor začne neko dejavnost pozno, je nima v krvi. Ena od značilnosti tega časa je tudi pomanjkanje tistega draža, ko nestrpno pričakuješ zimo, da boš smučal, ali čakaš pomlad, da boš šel lahko kolesarit, ker danes ljudje lahko počnejo vse dejavnosti celo leto.

Če naveževa to na današnji odpravarski alpinizem – je verjetno precej podobno?

Precej teh odprav je res bolj "instant" kot včasih. Ni več dolgih pristopov, se opravijo kar s helikopterjem. Problem je tudi v pomanjkanju resne psihološke priprave na turo – v glavi se ideje ne goji več let, danes mladi pogosto niti ne vejo, kaj bodo delali čez pol leta, kaj šele čez dve ali

Na Zahodni rami (7300 m), zadaj vrh Everesta
Foto: Stane Belak – Šrauf

tri leta. Zaradi pomanjkanja načrtovanja sta tudi disciplina in motivacija slabši.

Že od samega začetka pišeš. Najprej so bili ti zapiski v obliki dnevnika, nato so se začele rojevati knjige. Kako bi opisal goro kot pisatelj?

Gore vsekakor ne vidim kot ženske (se glasno nasmeji). Vidim jo kot stvar, kjer merim samega sebe ali sem v sožitju z njo. Malo je odvisno od tega, koliko je ona ostra z mano. Zame je izziv in užitek, ko hodim po grebenu in močno piha veter, ko se preganjajo megle, v divji naravi.

Imaš rad viharje?

(tišina) Zelo občudujem sile narave, lepoto tudi, ampak mogočnost bolj. Navdušuje me to, v kakšnem pošastno ogromnem vesolju živimo, kakšna neverjetno velika nebesna telesa nas obkrožajo. Naša Zemlja, osončje, celo galaksija niso nič v primerjavi z vsem skupaj! Da si ti, mali človek, v nekem trenutku sredi vsega tega, to je veličasten občutek. Pa naj bo to v hribih ali kjerkoli drugje.

Opaziš pa tudi drobne stvari, rože, žuželke?

Ja, zagotovo. Spomnim se, da sem nekje zapisal, kako sem plezal v francoskih Alpah in sem visoko sredi ledene stene pomislil: "Ah, življenje celo tukaj!" Pod ledom so se namreč bohotili mahovi in lišaji. Lepota, kjer si sploh ne bi mislil.

Fotografiraš veliko?

Veliko. Zelo lepo se mi zdi, da prineseš ožarjen greben Kočne v dolino, da ga lahko občudujejo tudi drugi. Sicer si zdaj ne

morem več privoščiti, da bi bil ob sončnem zahodu pozimi tako visoko, ampak včasih sem bil pa velikokrat.

Ampak vseeno te pisanje zaznamuje bolj kot fotografija.

Ja, zdi se mi nekako več vredno. Fotografira danes že veliko ljudi, pisati pa ne zna vsak.

Kako se spraviš k pisanju? Pišeš na računalnik?

Samo krajše dopise in članke. Preproste. Ko dobim literarni navdih, pišem na roke. Tudi po pisavi se vidi, kako podoživljam oz. doživljam tisto, kar pišem. Potem šele prepisem na računalnik (ali si dam prepisati). Duša – roka – papir.

Kako se počutiš ob pisanju?

Ko napišem nekaj, kar mi je všeč, se dobro počutim. Malo sem tudi len, priznam. Vedno so me za kakšno knjigo ali za članke nago-varjali drugi (Tine Orel, Marijan Krišelj, Božidar Lavrič...). Sicer se mi pa pisanje zdi naravno. Treba je pisati, če imaš talent za to.

V zadnji knjigi Po svoji sledi začenjaš pripoved z dvema nesrečama, med katerima mine 50 let, ki sta te zelo zaznamovali. Ali se je tvoje

življenje po čudežni (samo)rešitvi iz Stene kaj spremenilo?

Spremenilo ne, naklonilo pa mi je spoznanje, da je to moje edino življenje, podarjeno le meni, in ni last nobenega drugega človeka.

Alpinist verjetno večkrat doživi lastno bližnje srečanje s smrtjo in tudi smrt bližnjega kot povprečen dolinski človek.

Zadnje čase se moji soplezalci ne pobijajo več – ali jih že tako ni ali pa ne plezajo več. Zdaj se pobijajo v glavnem znanci, ne prijatelji. Je pa res, da se zelo dobro zavedam, da se s starostjo lažje zgodi nezgodna smrt v gorah, ker nisi več tako odziven, kljub temu da imaš več izkušenj.

Katere nesreče so te najbolj prizadele?

Leta 1966 usodni padec Draga Geršaka in Ceneta Grčarja, ki sem ju sam učil plezanja. To je bilo zelo hudo. Takrat sem sklenil, da bom nehal plezati. Ne iz strahu, ampak iz prepričanja, da je pravzaprav zločinsko, da plezamo in tvegamo življenje, da se mladi ljudje ubijajo. Takrat sem se počutil zelo samega, ker se je menjala generacija. Nekaj jih je tudi umrlo in nisem več vedel, kako naprej. Potem sem ob gledanju drugih alpinistov pri plezanju začutil, da ne bom dobro živel, če bom to opustil. Tako te potegne nazaj.

Letos v Teranovi smeri v Dolgem hrbtu

Foto: Metod Škarja

Kako si doživljal smrtne nesreče na odpravah?

Smrt (pa naj bo to domači plezalec ali sirdar ali kakšen od nosačev) zelo pretrese celotno odpravo. Ne samo zato, ker bi lahko še kakšen prišel na vrh, pa potem ne. Pretresljiva, tudi iz psiholoških vzrokov, je bila smrt Boruta Berganta na Jalung Kangu. Celo prerokoval si jo je. Na vrh se je podal brez dodatnega kisika tudi zato, da se je dokazal pred kolegi in otnesel zbadanja. Poleg tega je zamolčal zdravstvene probleme s srcem. Tomo Česen je vzel dodatni kisik in preživel ... Tu je bilo veliko negativne tekmovalnosti in je bilo zelo težko držati odpravo skupaj. Tudi negotovosti je bilo veliko, ker nismo vedeli, kdo točno je umrl, samo enega smo videli sestopati. To je najhujše, ko ne veš točno. Smrt na odpravi je težka tudi zato, ker potem ta "pogreb" nosiš v sebi še najmanj mesec in pol, ker ni vsega takoj konec. Moraš obvestiti in obiskati svojce, se vrniti domov, pripeljati truplo, pepel (če je mogoče), opraviti z birokracijo itd.

Kaj je drugače s smrtjo na odpravi ali v domačih gorah?

Treba je sporočiti domov. To je zelo težko. Odprava je čisto nepomembna v primerjavi s smrtjo. Če se alpinist ubije doma, se tragedija in žalost zelo hitro preselita v ožji družinski krog. Vse ostalo naprej funkcionira brez sprememb. Na odpravi pa nenehno podoživljanje zelo dolgo traja. Na koncu je verjetno res katarza to, da pišeš o tem. Vsaj zame.

Kako gledaš na nesreče, tudi smrtne, kjer je žrtev ženska?

Sem še stare šole in se mi zdi to veliko hujša tragedija, čeprav se ženske ravno tako dobro zavedajo nevarnosti in so tudi zelo ambiciozne, včasih prav bolešno. Navsezadnje se ukvarjajo z isto stvarjo kot moški, zato so posledice lahko enake. Ženske mi je kot bitja veliko bolj žal kot moškega. Vse vojne, vsa športna tekmovanja so izraz moške kulture, ne ženske. Te so na nek način samo potegnjene v moške igre.

Ali so se smrtne nesreče dogajale čisto nepričakovano ali si imel kdaj občutek, da so si ljudje sami izbirali usodo? Da so bili pravzaprav opozorjeni

s kakšnim neprijetnim dogodkom ali njihovim sosledjem. So imeli v dnevih pred nesrečo jasna opozorila, naj nekaj naredijo drugače?

Tam, kjer sem bil sam zraven, je bilo vse tako, kot da si človek sam izbira usodo. Vedno je zadaj neka (pre)velika ambicija ali koristoljubje ali vdanost v usodo, nezaupanje vase. Tako je bilo tudi pri Ang Phuju na Everestu. Vzrok so lahko kratki stiki v odnosih med so-plezalci, tekmovalnost, obremenjenost z drugimi, kot se je izkazalo pri nesreči Marije Frantar in Jožeta Rozmana na Kangčendzengi. Velikokrat je kriva neosredotočenost na cilj, ko je alpinist z glavo že na neki drugi odpravi. To se mi zdi prav bogokletno, da misliš na neko drugo goro, medtem ko osvajaš prvo. Potem je tu še udobje, občutek, da si bolj sposoben, kot si v resnici. Seveda pa tudi čisto tehnične napake: slabo varovanje ali sploh brez varovanja tam, kjer bi bilo nujno potrebno. Trenutek nepazljivosti, ko z glavo nisi pri stvari stoodstotno.

Kako pa si doživel nedavni nepreklicni odhod ljubelega prijatelja Metoda

Humarja, s katerim je verjetno odšel tudi velik del tebe?

Kot sem povedal v poslovilnem nagovoru: vedno je prezgodaj. Odhod Metoda je bil sicer pričakovan, zato pa nič lažji, ko se je uresničil. Nekaj dni prej sva se še dobro pogovarjala, tudi o smrti, a potem ga nenadoma ni bilo več; nepreklicno in za vedno.

Kaj je bil največji dar, ki ti ga je Metod dal?

Prijateljstvo. In to v času, ko to pomeni skupen polet, polno zaupanje, brez računa, ko gre za samo stvar brez misli na posledice, dobre ali slabe. Lepše je to povedano v uvodu, posvetilu knjige. Prijateljstvo ostane kljub poznejšim vmesnim dogodkom, celo nesoglasjem. Ljubezen in sovraštvo sta si bližnji par, prijateljstvo tega antipoda nima.

Uspelo ti je preživeti. Kaj šteješ za največji uspeh v življenju?

Vprašanje za celo knjigo! Življenja sem enako vesel kot prej. Brez angelov ne bi šlo. Zadovoljen sem tudi, da sem o tem dolgem krogu še lahko napisal knjigo. ○

Izlet na Pohorje

Ko je tam še močno dišalo po nemštvu

Besedilo: Dušan Škodič

Mlada in vesela družba na Pohorju, posneto leta 1933. Arhiv Petra Mucka

Bila jih je ena sama mlada in vesela, opazovalec bi menil celo razposajena družba. Pisalo se je leto 1933 in tisti poletni dnevi so bili neizmerno dolgi, vroči in za mladega človeka sladki kot pocukrani flancati. Že pred tedni so se zgovorili, da julija napravijo izlet na Pohorje, in res lepa družčina se jih je zbrala. Sedem fantov in dve dekletki. Nekoliko je motilo, da družba ni bila po parih, vendar si moški spol ni pustil kvariti veselja in se je po svoje tolažil, da se pri vinu ne bo treba preveč nazaj držati.

Bila je sobota in ura je že odbila osem, ko so se odlepili od mariborske železniške postaje in obrnili hrbet hlaponu, ki je spuščal sikajoče oblačke pare proti Pekrski gorci. Pretegnili so si noge po prašnih mestnih ulicah in mimo Radvanj počasi zagrizli v breg. Pri Pušteli nad Habakukom so si prvič oddahnili in segreta lica obrnili proti neskončnemu Dravskemu polju.

Pri stari naselbini

"Malo se ozrite okoli sebe," se je oglasil Flori, ki je imel kmalu postati učitelj in so ga trenutno bolj kot nevezane

gospodične mikale v usnje ali platno vezane bukve. To pa ni prav nič spremenilo nasprotnega zanimanja, kajti Flori je bil dober in kratkočasen govorec in prav rade so ga damice z odprtimi usti poslušale in stopicale za njim, kadar jim je trosil soli ob poti. "Le izvolite si pogledati," je s prstom potegnil elipso po zraku, "Puštela je bila nekoč davno gradišče. Tu so živeli naši daljni predniki, le poglejte ostanke nasipa, ki je obdajal naselje, ki je stalo na terasah." Družčina je, eni z večjim, drugi z manjšim zanimanjem, pasla poglede na ostankih človeške naselbine. "Od hiš ni veliko ostalo in smisla za oblikovanje parcel niso imeli prav razvitega," je pripomnil Tone, krojaški vajenec, ki se je imel, potem ko je samostojno urezal prvi dve moški srajci, že skoraj za umeznika svoje stroke. Flori se je nekoliko namrdnil in odmahnil z roko. Mar mu bo bodoči žnidar ekspertize delal?

Kdo je bil tod prvi

"Kdo pa so bili prebivalci gradišča? Slovenci ali Nemci?" je radovedno vprašala osemnajstletna gospodična Franca, ki je ves čas nevsiljivo

stopicala poleg bodočega šolmoštra. Tako naivno je zatresla s trepalnicami, da Flori prav zares ni mogel posumiti, če se morda ne dela norca iz njega. "Nemci so pri nas manjšina in tako je bilo od pamtiveka. Tudi na Štajerskem, čeprav se petelinijo, kot da imamo še vedno cesarja na Dunaju."

"Seveda so manjšina, kaj pa drugega," je pograbil besedo Vanč, za katerega so sicer po malem sumili, da je naklonjen prepovedanim komunistom. O Nemcih je imel malo lepih besed, še manj pa o nemškutarjih, ki so se izdajali za Nemce in se spakovali s polomljeno nemščino zgolj zaradi oportunitizma. "Odkar so prišli v Nemčiji nacionalsocialisti na oblast, so jim spet zrasla krila in samo vprašanje časa je, kdo jim jih bo prvi pristrigel," ga je razganjalo od gneva. Preslišal pa je tih, a zvonek hehet gospodičen in tudi kakšen posmehljiv bas, ki se je znašel vmes, saj je bil Vanč daleč najmanjši, vsaj med deležem močnejšega spola. Po Florijevem opominu, naj pustijo politiko politikom, sami pa se prepustijo čudovitemu planinskemu vzdušju in razgledu, so krenili dalje. Pot je bila naporna, saj je bilo žarko

sonce že visoko, družba pa dokaj nizko na pobočju, kjer zrak še ni imel svežine.

Pri Sv. Bolfenku je ravno bilo poldne, ko se je strmina toliko unesla, da so spet prišli do sape in besede, z izjemo devetnajstletne trgovske pomočnice Lojzke, ki je bila vajena dela s strankami in ji je tudi brez sape jezik tekkel, kot bi zanj vzela najboljšo odvajalo. Družčina se je počasi začela ozirati za primernim mestom, kjer bi si lahko v miru privezali duše. Do Mariborske kočje jih je ločilo še nekaj hoje in posebno moškim, ki so imeli oprtane težje nahrbtnike, je že glasno krulilo v želodcih. Ob tej zvočni spremeljavi so prispeli do Cigelnice, kjer se je košatil visok razgledni stolp. Posedli so v travo in razvezali nahrbtnike.

Škripajoči leseni stolp

Na Florjanov predlog so vsak nekaj razložili na prt, ki so ga postavili v sredino, kar je tistim, ki niso imeli veliko, lepo pomagalo k bolj sproščenemu počutju. Le Vanču, ki je bil najmanjši, se je zahotelo širnega razgleda z višine in spravil se je, s koncem klobase v eni roki, k plezanju na leseno konstrukcijo. Prav dolgo se ni zadržal, ker je vzhodnik, ki se je občasno zbudil, nagnal v lesene sklepe stolpa nekaj škripanja, Vanču pa strah v kosti. Z dvakrat odgriznjem koncem klobase je bil spet nazaj.

"Hoho, te je pa hitro minilo. So te Nemci nagnali dol?" se mu je posmehnil običajno tihi Južek. Vanč je grdo

pogledal, Južek pa: "Razgledni stolp je zgradila nemška planinska sekcija, tista katere Mariborsko kočjo. Ta je sprejemala v svoje vrste samo planince nemško-avstrijske narodnosti. Sedaj je drugače, pred vojno pa Slovencu tam niso ponudili niti kozarca vode. So pa zato naši planinci na Žigertovem vrhu pri Arehu postavili še višji stolp od tega, meril je kar 36 metrov v višino in bilo je hecno, ko so z daljnogledi Nemci gledali naše na višji poziciji."

"Upam, da se tisti manj maje od tega, s katerega se še razgledati nisem mogel," je momljal Vanč s polnimi usti. Južek, katerega brat je bil v mariborski podružnici SPD tajnik, je imel planinske reči v glavi lepo razvrščene in je moral vnaprej razočarati družbo: "Žal iz tega ne bo nič, ker ga je vzela neka viharna noč." Iz grl gospodičen se je izvil razočaran vzdih, za katerega pa Južek ni bil prepričan – ali zaradi obžalovanja do graditeljev ali le zaradi olajšanja, ker jim ne bo treba v krilih plezati na vrtoglavo višino. Ob tej žgečkljivi misli je postalo žal tudi večini moške družbe, le Flori se ni oziral na to, ampak je spodbujal, da se podvizajo dalje.

Pri Marburger Hütte

Po lepi in široki poti so dosegli Mariborsko kočjo. Tam pa presenečenje. Trušč, ki je silil skozi vrata, se je v notranjosti sprevrgel v pijansko dretje. Takoj je bilo jasno, da niso dobro naleteli. Bili so deležni divjih

pogledov, brkati možakarji so peli švabske pesmi, peli so jako glasno in razglašeno, da je gomazelo po kosteh. Miroljubni Južek se je pa naredil nekoliko gluhega in odprl usta, da bi pri črno lasi in kot raženj suhi kelnarici naročil par bokalov jeruzalemca, saj jim je sonce s pomočjo suhih klobas že dodobra osušilo jezike.

"Dober dan," je prijazno pozdravil. Tuljenje v koči se je poleglo, kakor bi odrezal. Vse rdeče oči so se zadržale vanje. Nekaj trenutkov je bilo tiho, nato se je oglasilo iz kota v hudo kilavi obliki nekoč tako blaženega jezika: "*Guden Tog. Das ist Marburger Hütte, hir veršte niks vindiš!*"¹ Spet tišina in čakajoče rdeče oči izza temačnega omizja. Vanča je kar v luft dvigalo in miroljubni Flori je imel nemalo dela, ko ga je z dolgo roko držal stran od težkega stola, po katerem je že grabil srboritež. "Mirno, mirno! Saj smo vendar v hribih," je povzdignil glas in pomenljivo premeril kelnarico z ostrim pogledom, Vanča in družčino pa potegnili ven na teraso. "Lej no, kako so spet zrasli, ti naduteži," je pomislil. Obče znano je bilo, da je bila ta kočja nekoč trdnjava nemštva na Pohorju, a sedaj, petnajst let po veliki vojni ... Očitno se spet počutijo močne.

¹ "Dober dan. To je Mariborska kočja in pri nas ne razumemo vindiša!" (star nemški izraz za slovenščino je bil namreč *windische Sprach* ali pogovorno vindiš).

Mariborsko kočjo je zgradilo društvo Bergverein Marburger Hütte in je pred prvo svetovno vojno veljala za trdnjavo nemštva. Po tem je pripadla SPD. Arhiv Petra Mucka

**Gozdarska koča
falskega grofa
Zabea je stala blizu
sedanje koče na
Klopnem vrhu.
Požgana je bila
septembra 1941.
Arhiv Petra Mucka**

Izzivanje, dokler ne zavre kri

Ženska je razumela namig, prišla za njimi in vprašala, kaj želijo. Takoj se je videlo, komu je naklonjena, vendar je bila dovolj pametna, da zaradi nacionalističnega pretepa ni tvegala pričakati večera do gležnjev med črepinjami. Bilo ji je jasno, da bi po končanem ravsu vsi odnesli pete, njo pa v miru pustili popisovati nastalo škodo. Južek, miroljubni Južek, ki je imel prej namen naročiti dva bokala jeruzalemca, je sedaj nalašč naročil tri. Ženska je med zobmi stisnila *gut* in odbrzela noter migajoč z ritjo, ki je bila špičasta kot pri podstrešni osi. Že po prvih kozarcih iskrivega vinca je mlada družba glasno zapela *Pojdem na Štajersko*. Po drugem bokalu so začeli s *Fantje se zbirajo* in še pred tretjim Regiment po cesti gre. Iz notranjosti so medtem donele nemške gromoglasnice, zunanja družba z rdečelasima gospodičnima, ki jima je vince obarvalo lička in navilo glasilke, pa se je pravzaprav jako dobro zabavala. Ko je Flori stočil tretji bokal po kozarcih, se je glasno razlegla še narodna himna; "Naprej zastava Slave, na boj junaška kri, za blagor očetnjave naj puška govori" ... je odmevalo, med podboji koče pa je v odgovor nemudoma prihrumela nacistična *Die Fahne hoch*.² To je pri srboritem Vanču v trenutku izbilo vse zakovice, ki so ga držale pri miru,

in zarulil je kot bik, kadar se mu v trop pritepe konkurent s sosednje planine. Napenjal se je iz petnih žil, ko je hotel odtrgati največjo lato s klopi, na kateri so sedeli, saj zunaj na srečo ali nesrečo ni bilo stolov ob mizah. Pa so žebliji vendarle bolj držali, kot si je mislil, zato je pograbil z mize plehnat pepelnik in ga zalučal proti vratom, da je glasno zaropotalo. Pa še tistega s sosednje mize, in ker se je od znotraj zaslišalo prevračanje stolov, ko so rdečeoki brkači skočili pokonci, je prišel na vrsto še steklen bokal.

Nenavadni prišlek umiri razgreteže

Gospodični sta zavreščali, da je paralo ušesa. Treskalo je steklo, poprijeli so vsi, še celo miroljubni Južek je zagnal svoj glaž skozi vrata, pa vendar tako nežno, da je menda kar cel odcingljal svojo pesem v nekem kotu. Že je kazalo, da bo tekla kri na Pohorju, ja, kazalo je hudo in kelnarica v notranjosti je histerično vpila svoj *mein got, mein got*, ko se je na terasi pojavil sivolas možak košatih brk in grčasto palico je držal v roki. Kakor Mojzes, ki je čez Rdeče morje popeljal Jude iz Egipta, jo je dvignil in zavpil: "Mar res nimate nobenega spoštovanja? Tu ste v gorah in ne na nacionalističnem shodu! Mir! Ne bom dvakrat rekel!" je požugal in Vančeva roka, ki je ravno težkala zadnji celi kozarec, se je povescila. Itak bi odnehal, ker je zmanjkalo municije, prekinitvev pa je kar prav prišla, saj bi bilo nadaljevanje, če bi vanj ne posegel prišlek, znalo postati delikatno. Ta je medtem vstopil v kočo in z nekaj gromkimi klici v nemškem jeziku zahteval mir. Zrak

nad Pohorjem je prenehal trepetati v vročici hitro pregretega ozračja ...

Družba ni čakala pojasnila, kdo je bil tisti, ki je tako odločno nastopil in presekal prebujeno krvoželjnost. Flori je pograbil upirajočega se Vanča za ovratnik in ga z vso preostalo družčino zvelkel na pot proti Arehu. "Vse, prav vse bi jih morali podaviti," se je drl Vanč. "Ničesar nimajo iskati pri nas niti v naših gorah, sploh pa na Pohorju!" je vpil skoraj vse do cerkve svetega Areha, ki so jo dosegli uro pozneje. Južek, ki se je spoznal na planinske reči, ga je miril. "Nehaj, no, saj niso vsi slabi. Vedno je tako, da so najglasnejši tisti, ki znajo samo vpiti in ničesar povedati. Našim planincem je bil na primer dr. Johannes Frischau, ki je v naših gorah opravljaj kartografijo, zelo naklonjen. Slovensko planinsko društvo ga je imenovalo za svojega častnega člana, čeprav je bil Avstrijec iz Gradca." "No, prav, že prav, pa brez Frischaua," se je še nekaj upiral, nato pa z bolečim grlom le popustil mali in srboriti Vanč.

Mimo Ruške koče proti Lobnici

Prispeli so do Ruške koče, od katere sta se razlegala glasna glasba in petje. Gospodični sta kar vzbrsteli, saj sta si obetali plesa, a Florija je skrbelo. Predolgo so se že zamudili in do jutri zvečer se morajo vrniti domov. Zato je neusmiljeno priganjal in v zameno požel lepo mero negodovanja. Po dveh urah prijetne hoje so že ohlajenih in treznih glav stopili na trdnejša tla. Svetleče kristalasto kamenje pod nogami je zamenjal trd pohorski tonalit. Pri Bajgotu, kjer se skoraj sliši šum Šumikovih slapov, so preskočili kristalno Lobnico in tam se jim je na kratko pridružila vodna drča, ki je s svojo leseno strugo pomagala spravljati hlodovino v enajst kilometrov oddaljene Ruše. Drča je bila suha, uporabili so jo le, kadar so spravljali les v dolino, saj je trajalo, preden se je za njen pogon v zajetjih ponovno natekla voda.

Do Klopnega vrha, kjer so namepravali prenočiti, gre v glavnem po ravnem. Hoje je za eno uro. Pa se je tista ura kar vlekla in vlekla. Flori se je zdrznil. Pot je bila vedno slabša, mehka in v stopinjah se je nabirala črna voda. Zašli so v močvirja, ki so na daleč obdajala Falski ribnik, s katerim so po potrebi hranili vodno drčo.

Dan se končuje, koče pa nikjer

Sonce se je počasi prekucevalo za Plešivec, hoja pa je bila vedno težja.

² Popularna Horst-Wesselova koračnica, ki so jo nacisti po prevzemu oblasti uvedli kot obvezni del narodne himne. Avtorja je leta 1930 ubil nemški komunist, pesem pa je danes v Nemčiji z zakonom prepovedana.

Stara Ruška kočča pri Arehu velja za najstarejšo na Pohorju, požgana je bila leta 1943. Sedanja Ruška kočča stoji na pogorišču druge kočče Planinke. Arhiv Petra Mucka

Sprva smeh in negotovanje sta se spremenila v obtoževanje. Flori se je zavedal, da so šli preveč proti zahodu. "Ne bojte se," je miril. "Saj nam ni prav nič hudega, kmalu bomo na Klopnem vrhu. Tudi iskanje poti je sestavni del planinstva. Če človek nekoliko zatava v neznanem svetu, ni nič posebnega in zna biti prav romantično doživetje," je razpredal ter pri tem pogledal Franco, ki se je ob teh besedah mehčala kakor maslo na vroči ponvi. "Tavanje je dovoljeno, izgubiti pa se ne sme, sploh pozimi. To zna biti pa zelo nevarno, tudi na Pohorju," je zaključil kratko lekcijo.

Ko pa se je Franci na močvirni podlagi nenadoma pogreznila noga in to skoraj do kolena, je glasno cmoknilo in čevelj je ostal v mokri luknji. Smeha je bilo konec. Ženski sta glasno sklenili, da se v takem ne premakneta več niti koraka, sploh Franca, ki je ob pogledu na blatno nogavico bridko zajokala. "No, sedaj pa imaš tisto svojo veleromantiko," mu je oponesel umetniško navdihnjeni krojač Tone, ostali pa so mu tudi pridno pomagali godrnjati. Flori se ni dal, kajti preživeti noči v močvirju s sitno družčino mu ni dišalo. Pridržal je Franco z roko na njenem ozkem pasu, da si je lahko ponovno obula blatni čevelj, in naenkrat je bila videti prav lepo pomirjena. Nato je izvlekel žepno uro, se hitro orientiral po soncu, ki je lebdelo tik nad vrhovi smrek Črnega vrha, in odločil, da bodo poskusili desno, proti severu. In res, po četrtturnem cmokanju po prepojenem mahu je družba stopila na trdnejša tla.

V pohorskem pragozdu

Začudeno so se ozirali naokoli. Gozd se je spremenil, vse je bilo med seboj pomešano. Nekatera debela so bila silno debela, med njimi so ležala propadajoča in z mahom prekrita gozdna trupla, ki so se sesuvala v gnilo trohno, če je človek s težo stopil nanje, ko jih je prestopal. S prihajajočimi večernimi sencami so postali dolgi lasasti mahovi, ki so v vetrcu bingljali z razbohotenih smrekovih vej, kar strašljivi. Pod nogami so skrivnostno šumeli veliki listi lapuha, da človek ni vedel, kaj skriva naslednji korak. Bilo je očitno, da so se znašli v delčku pragozda. Na srečo pa jim ni bilo namenjeno daljše raziskovanje, ker so nenadoma našli stezico, ki so se je izredno razveselili. Kako včasih tavajočega razveseli človeška sled!

Vonj po romantiki

Vonj po oglju jim je prilezel v nosnice in kmalu so naleteli na prazno oglarsko kožarico, zasilno bivališče, prekrito z lubjem, ki so jo uporabljali delavci, ko so kuhali oglje v kopi, ki je morala biti nekje v bližini. Zapustili so jo že pred tedni, družbi pa je sedaj prišla še kako prav. Vsi so oživel in se podjetno lotili priprav na noč, ki je stegovala temne prste okoli njih. Zakurili so ogenj, iz nahrbtnikov potegnili, kar jim je ostalo za večerjo, mirni Južek pa je presenetil s par buteljčkami rizlinga, ki jih je nosil s seboj, ne da bi to sploh kdo opazil. Polglasno so zapéli, ko so se kakor raztresen grah na nebu pojavile svetle zvezde, in glavi obeh deklet sta se naslonili na fantovska ramena.

Kot je kazalo, je vsaj nekatere od njih vendarle doletelo nekaj romantike ...

Zjutraj zarana so ob dnevni svetlobi brez težav našli pot in si privoščili pozen zajtrk v koči na Klopnem vrhu. Ta je bila pred tem lovška kočča falskega grofa Zabea, ki je imel v lasti vodno drčo v Lobnici. Blizu nje je stala dvonadstropna, spodaj zidana, zgoraj lesena grofova gozdarska hiša, ki pa je bila videti prazna. Vanč se je pridušal čez prebogato plemstvo, a mirni Južek mu je le deloma dal prav. Grof Zabeo je bil namreč s planinci v dobrih odnosih in je bil tudi edini gozdni veleposestnik na Pohorju, ki je dovolil markiranje poti ter hojo po svojih gozdovih in posestvih.

Mladost in pohorske vile

Steza se je nato zasukala nazaj proti vzhodu in bila je ena sama radost razgledov. V toplini polnem Hlebovem domu se tokrat niso ustavljali, raje so polegli po osončenem travnatem bregu nad Smolnikom in se predali dremežu, saj jim je manjkal drobec nočnega spanja. Spodaj je po Dravi počasi drselo par flosov, ki so grofov les plavili proti Savi in Donavi, Flori pa je stegnil roko proti nasprotnemu bregu Lobniške soteske: "Poglej, Francika. Tam čez, kjer je tako lepo, se pa reče Božje stenge." "Oh, ali res? Zakaj pa tako?" je zapredla. Odmaknil je koder las, ki ji je padal na oči, in rekel: "Pravijo, da so se tja hodile sončit pohorske vile. Če boš pridna, te prihodnjič peljem pogledat," se je nasmehnil dekletu, ki je od ugodja zaprlo oči in naslonilo glavo na njegove rame ... ●

Kuža se odloči za novega

Ljudje in živali v gorah

Besedilo: Peter Muck

Oktober, indijansko poletje. Visok zračni pritisk oziroma anticiklon je vztrajal nad srednjo Evropo dolgo, mogoče že kar predolgo. Pojavil se je klasični jesenski temperaturni obrat, ko so doline napolnjene s hladnim zrakom, v višjih legah pa so suhe in toplejše zračne gmote. Meteorološkemu pojavu se reče inverzija. Takrat doline prekriva neprodoren, včasih zelo debel sloj oblakov. Medtem ko se v neprežračenih dolinah dušimo v smogu in prižigamo luči že pozno popoldne, v višinskih legah gore obseva milo jesensko sonce. Oblačni sloj marsikoga zavede, ker včasih iz njega tudi malo prši. "Dež bo, ne gremo v hribe," pribijejo nepoznavalci in vikend gre k vragu. Toda nad višino okoli 1200

metrov, ha, to moram pa pred zimo še enkrat doživeti. Gorniki dobro vemo, kaj nas čaka tam v takšnih razmerah: jekleno modro nebo brez oblaka. Pogledi sežejo v neskončne razdalje, oko odkriva nove in nove oddaljene gore, ki jih do tedaj še ni videlo.

Tam občuduješ porumenele in pordele macesne, ki žarijo v poševnih žarkih jesenskega sonca in komaj čakajo, da jih fotografiraš. Svežo belino skal, da bi je najraje košček odgriznil, in temnozeleno ruševje, v katerega bi zaril svoj obraz. Užival bi ob prijetnih zbodljivih borovih iglic in vdihaval vonj po smolastih izločkih, ki so se nakopičili v vročih poletnih dneh. Jesenska pestrost narave v naših gorah je čudovita. Težko, da bi se našla še kje v alpskem svetu.

Načrt za nedeljo je ogrožen

"Do konca tega tedna bo mogoče vreme še držalo, potem pa bo konec z jesenskimi lepotami," sem premišljeval. Toda kam bi le šel? Svoj letni program sem izčrpal, ponavljanje pa mi ni všeč. Pa sem se spomnil. Seveda, Mali Dlesk (1988 m), potem pa po grebenčku na Gadji vrh (2002 m). Tam še nisem bil. Mora biti srčkana tur'ca, ne pretežka, ravno prav za moje dotrajane kosti.

Taki prijetni načrti vzbudijo v meni avanturistično razburjenje, ki se mi po nekem, meni neznanem znakih vidi na obrazu. Te znake žena prav dobro pozna in nekaj zasluti, podobno kakor pes, ki začuti vznemirjenje svojega gospodarja. Tako je brez ovinkarjenja padlo njeno

lastnika

Na vrhu Rzenika Foto: Franci Horvat

vprašanje: "A misliš ti iti v nedeljo mogoče spet v hribe?"

Odleglo mi je, ker je tako hitro uganila moj namen in gostobesedno tolmačenje ne bo potrebno. Za vsak slučaj pa sem odgovoril: "Nisem še siguren, ker ne vem, kakšno bo vreme," čeprav sem bil prepričan, da vem.

Toda prezgodaj sem se veselil. Tako je napadla s tisoč in enim razlogom, da bi me odvrnila od namena: "Saj si bil v hribih že prejšnjo nedeljo, pa še prejšnjo. Za v nedeljo so se najavili Novakovi. Obljubil si, da boš v garaži namestil poličke za svetilčne lončke. Se nisi pritoževal, da te vse nekaj boli?

V ponedeljek zjutraj imaš zdravnika! Sicer bo pa itak dež, kar pojdi. Mi gremo pa v Gust'Inov hram na kračo!"

Moj namen je bil resno ogrožen in začel me je črvičiti dvom. Ženska je imela kakor vedno prav. Pa sem tiho zininil, da bi vsaj delno povozil njene argumente: "Pa mogoče res ne bi šel, ker moram urediti tudi avto za tehnični pregled."

Nepričakovan preobrat

Potem do sobote zvečer vse tiho je bilo, toda v meni so se kuhale dileme. Zjutraj sem bil vseeno odločen – grem! Malo pozneje pa sem spet začel tehtati za in proti. Čez dan se je to nadaljevalo. Prišli so trenutki, ko sem se sprijaznil z usodo in sem bil pripravljen nedeljski plan žrtvovati na oltarju mirnega družinskega sožitja.

V soboto zvečer sem bil že vdan v svojo usodo in začel proučevati nedeljski televizijski program, ko sem zaslišal ženin medeni glas: "Si ne boš pripravil nahrbtnika, da ne boš zjutraj spet norel? Kaj boš vzal za jesti? Naj ti pripravim trdo kuhana jajca? Ostalo je tudi nekaj *pohanja*..."

Potem sem šel lepo mirno in počasi pripravljat nahrbtnik. Nisem si upal pokazati pretiranega veselja in vneme, da se ne bi kaj zapletlo. Nato me je zaskrbelo. To je šlo pregladko. Vedno se pojavi še kaj, kar prepreči prijetne načrte. Kaj, če me bo izdalo vreme? Hitro sem vtaknil v nahrbtnik pelerino in dežnik. Dežnik je namreč zanesljiv pripomoček, ki pričara lepo vreme. Če pa dežnika nimaš – gorje, boš moker kakor miš kljub obetavni vremenski napovedi.

Zgodaj zjutraj sem se potihom in hitro odpeljal, da ne bi prišlo vmes kaj nepričakovanega, toda kmalu sem se obrnil, saj sem se spomnil, da v prtljajnik nisem dal gojzarjev. Slab znak, zamuda. Upam, da doma ne bodo opazili, da sem pozabil čevlje, saj bi bil to povod za nespoštljivo in privoščljivo hahljanje. In bi sledilo: "Hvalevredno, da se nisi spomnil, ko bi bil že nazaj in – ne pozabi vzeti obeh čevljev."

Srečanje z možakarjema in psom

Še dobro, da se do izhodišča predvidene ture z avtom kar visoko pripelješ. Prvi del načrtovane poti je obenem tudi dostop do Tihe planine, kjer je znamenita planinska koča, znana po dobri kuhinji in postrežbi. Parkirni prostor na izhodišču je bil že kar zaseden. Še dobro, da ne bom šel na Tiho planino in zašel v "predobro"

družbo, kajti po številnih avtomobilih sodeč bo danes tam kar veselo in bučno. Tam je res dobra bajta, oskrbnik je velika "slika" in dobro obvlada frajtonarico. Smrklja, ki streže, je fantastičen, bogato oblazinjen "krem-peljček", da ti kar pade žlica iz roke v planinsko enolončnico, ko zijaš v njen globoki dekolte in moraš potem ročaj žlice polizati, ne da bi za trenutek odmaknil svoj orošeni pogled. Odločil pa sem se, da ne bom šel na Tiho planino, saj si svojega imena ne zasluži več. Tam sem bil že prevečkrat, mene pa čaka še veliko drugih lepih in zanimivih tur.

Počasi sem s pravim premišljenim gorniškim korakom zapustil parkirišče. Toda vedno bolj se je kazalo, da z jekleno modrim nebom ne bo nič. Oblačnost inverzije se je umaknila višjemu sloju oblakov, ki so se začeli nižati in zakrivati vrhove gora. Za seboj sem zaslišal govorjenje. Ozrl sem se in zagledal dva gospoda, nič kaj planinsko oblečena in očitno namenjena samo na Tiho planino na nedeljski "šlukec", verjetno pa tudi na več "šlukcev". "Ob nogi" ju je spremljal kuža. Ampak kakšen kuža! Kosmat kakor medved, rdečkasto rjave dlake. Iz gobca mu je visel modrikast jezik. Poznavalci bodo po tem opisu takoj ugotovili, da je šlo za pasmo chow chow. Za pasmo, ki je po svojem značaju svojeglava, a izredno privržena na svojemu gospodarju.

Mali chow chow naredi velik šov

Nad potjo na Tiho planino se razprostirajo obširna melišča, nad katerimi je močno razčlenjeno in položno ostenje. V pečevju, obraslem s travo, je zaropotalo nekaj valečega se kamenja, ki ga je sprožil majhen trop gamsov. Ozrli smo se v tisto smer, pozoren je bil tudi kuža. Ko je zagledal neznana rogata bitja, se je pohlevna žival nenadoma spremenila v junaškega zaščitnika svojega gospodarja. Kakor bi ga izstrelil, se je chow chow preko obširnega melišča pognal proti grupi gamsov.

Dobro vemo, da brez ustrezne obutve na meliščih nimamo kaj iskati. Toda kuža je v skrbi za svojega gospodarja zanemarljivo bolečine, ki mu jih je povzročalo ostro kamenje, ko je lajajoč z vso močjo drvel proti nedolžnim živalim. Gamsi so se mirno umaknili malo višje v pečevje in se spokojno pasli naprej, kuža pa je pod ostenjem lajal v najbolj grozečih odenkih in ni in ni hotel odnehati. Gospodar ga je začel ukazovalno

klicati, toda zaman. Povišal je svoj glas in se drl na vso moč. Lajanje psa in gospodarjevo rjovenje sta odmevala od gorskih pobočij in ustvarila zanimivo zvočno kuliso, primerno za kakšno grozljivko. Kuža je nato nenadoma utihnil in se začel stopicljaje vračati. Prav videlo se je, kakšne težave mu je povzročalo ostro kamenje.

Upornik z razlogom

Toda ni se vrnil h gospodarju. Iz njega je namreč odsevala neizmerna užaljenost: "Rešil sem te pred rogatimi pošastmi, ob tem moral trpeti hude bolečine, ti pa me nagradiš s surovim

njenega značaja. *Kuži* bi mi vse to z ljubeznijo prizadevno vračal. Saj sem dober človek, pes in njegov gospodar pa si sčasoma postaneta podobna. Sploh pa kuža nikoli ne bi imel nič proti, če bi hotel iti v hribe.

Rešilni kravjak poskrbi za novo srečanje

Ob tem globokoumnem razmišljanju me je nekaj zmotilo. Koraki so začeli odmevati nekako drugače. Vse je postalo tiho. Ozrl sem se okoli in opazil sem, da me je zagrnila gosta mokra megla. Zakaj sem vremensko napoved površno prebral? Ja, kje pa je pot? Kuža je moje misli tako zapolnil,

iz megle se je izvila silhueta kočne na Tihi planini. Pa sem bil spet tukaj. Pomisljal sem, ali naj grem v kočjo ali kar naprej in domov, delat poličke.

Toda v meni se je zbudil nagon furmanskega konja. Ne da bi se zavedel, sem se znašel v koči. Za vhodnimi vrati pa je ležal chow chow in drobil oglodana svinjska rebrca. Ko me je zagledal, je začel cviliti in mahati z repom. Šel sem mimo njega, kakor da ga ni. Za mizo sta sedela lastnik psa in kolega ter se mastila s svinjskimi rebrci. Ko sta me opazila, sta se vznemirila. "Ojej, on je tu," je rekel lastnik. "Če bova še dolgo tukaj, boš spet ob psa. Greva!" In sta kar med žvečenjem plačala in šla.

Rebrca najdejo drugega jedca

Tudi jaz sem kmalu za njima odšel, še prej pa sem hitro pojedel enolončnico s svinjskimi rebrci, toda "kebrčka", ki po navadi streže, da bi pogledal v njen globoki dekolte, ni bilo.

Nekaj rebrc sem vzel za vsak slučaj s seboj. Z vrtoglavo hitrostjo sem s svojo planinsko izurjenostjo drvel po poti navzdol in iskal bližnjice. Nahrbtnik mi je poskakoval na hrbtu kakor nor. Kar slišalo se je, kako so se lupine trdo kuhanih jajc, ki jih nisem pojedel, drobile v aluminijasti škatli za hrano. Toda zaman, kuža nisem dohitel, da bi mu prihranjena rebrca na skrivaj vrgel pod nos.

Domov sem prišel prej kakor običajno. "Si že nazaj? Ali si bil v hribih?" me je žena sumničavo vprašala. "Mi boš pa sedaj pomagati snemati zavese, ki jih moram oprati." In tako je montaža poličk padla v vodo. Toda prvo, kar sem doma naredil, je bilo, da sem vzel knjigo o pasjih pasmah in ugotovil, s kakšnim kužkom sem imel opravka. In vse mi je bilo jasno.

Za večerjo sem imel trdo kuhana jajca in *pohanje*, ki sem ju prinesel nazaj. Ko je žena zagledala rebrc, je rekla: "Mmmmm, priden, kaj si mi prinesel! Si bil spet na Tihi planini, kaj? Zagotovo si proučeval oblazinjena rebrca tiste mrhe."

Poglodala jih je, ne da bi vedela, da so bila pravzaprav namenjena psu. Da tiste gospodične ni bilo na Tihi planini, pa se sploh ni splačalo povedati. Vsako zagotavljanje in priseganje bi bilo bob ob steno, izzval bi le zaničljiv nasmeš.

Na Gadjji vrh po tistem nikoli nisem šel. Zakaj pa? Ker Gadjega vrha sploh ni. Kaj pa Tiha planina? Tudi planine s tem imenom ni. Mislim pa, da ima skoraj vsak v srcu svojo Tiho planino ali pa celo več njih. Dogodek s kužkom pa je čista resnica. ●

Foto: Maja Ogrizek

vpitjem. Izbral si bom drugega gospodarja!" Res si ga je izbral, in to sem bil jaz.

Priključil se mi je in hodil zvesto "ob nogi". Bil sem nekako počaščen in vesel, da imam ob sebi bitje, ki mi zaupa in me hoče varovati. Zato se tudi nisem potrudil, da bi ga odpodil. Večja pa so bila prizadevanja gospodarja, da bi ga privabil k sebi, vendar brez uspeha. S kolegom sta naredila bojni načrt. Ko se je kuža nekoliko oddaljil od mene, sta planila in ga privezala na povodec ter ga odvedla. Pasje idile je bilo konec ...

Prišli smo do razpotja. Onadva in kuža so šli proti Tihi planini, jaz pa naprej po slabo uhojeni poti na Mali Dlesk. Spreletavale so me misli, kako lepo bi bilo imeti zvesto in predano žival. Kako vestno bi znal skrbeti zanjo. Skrbno bi izostril dobre lastnosti

da nisem sledil slabo uhojeni poti. Kje pa je kakšna markacija? Šel sem levo in desno in nič. Potem sem le zagledal neko staro markacijo. Ko sem prišel bliže, se je izkazalo, da se je narava poigrala. Na neko skalo se je prijel rdečkast lišaj, podoben obledeli markaciji.

Kaj sedaj? Sklenil sem, da bom blodil še eno uro. Potem se bom obrnil in krenil navzdol, da bom prišel iz območja megle in videl, kje sem. Blodil sem in blodil. Stemnilo se je, ker se je megla zgostila, iz nje se je začelo nekaj izcejati. Osamelo skalovje je dobivalo v megli strašljive oblike.

Odločil sem se, da bom šel nazaj in navzdol, upajoč, da ne bom naletel na prepad in se moral vračati.

Začofotalo je. Stopil sem v kravjak. V primerih, ko se izgubiš, se kravjaka razveseliš, čeprav stopiš vanj. Nadaljeval sem navzdol in kravjakov je bilo vedno več. V nosnicah sem začutil vonj po lesnem dimu in praženi čebuli,

Zagledan v skalo

Paklenica prvič, drugič in štiriintridesetič...

Besedilo: Dejan Koren - DeKo

Pakla je zakon! Oh, kolikokrat izrečem ta stavek, ko sem doma ali pa ko tam plezam te "bisere od smeri" v tako dobrem ambientu. Ni ji enake destinacije! Vsaj zame. Res mi je prirasla k srcu. Ne vem več natančno, kaj je botrovalo temu, morda vonj po morju, ko zjutraj zapiha maestral in v prazen in od vode glasno bobneč kanjon prinese tisti značilni vonj, ki ga tako močno začutim, kadar nekaj časa ne zaidem na jug.

To je noro! Kako se lahko človek zaljubi v kup ostrih skal!? Ki ti načenjajo in trgajo blazinice prstov, ko plezaš navkreber. In potem ni lepšega, ko se vržeš v tolmun in ohladiš od sonca in hoje razgreto telo ali pa se le mirno usedeš na tisto klopco na ovinku pod tablo z vrisanimi smermi v Aniča kuku in tiho zreš v severno steno in le vonj tvoje prepotene majice te potem spomni, da si še tu, da ne odplavaš predaleč in se ne prepustiš sanjarjenju in razmišljanju, kaj se je in kaj se bo še dogajalo v tej krasni steni. Težko, mogoče celo nemogoče je nekomu prikazati v teh par vrsticah, kaj vse plezalci doživljamo med plezanjem, kake lepote tega skalnega sveta nam lepšajo življenje ... Kar vriskal bi tja v

tri dni še cel teden, potem ko se vrnem domov. Mogoče res nekateri mislijo, da smo malo čez les, ko tarnamo nad razbolelimi podlahtmi, strganimi prstnimi blazinicami in se še najbolj jezimo nad tem, da zato ne bomo mogli kak dan ali dva plezati.

Prvo smer v Aniča kuku sva skupaj s Tinetom Premrlom preplezala že skoraj eno desetletje in pol nazaj, bila je Brahmova smer. Kar smejem se tistim slikam, kaj vse sva vlekla čez steno. Pa kako sem se potem kot drugi v navezi skoraj zagozdil v tistem detajlu v kaminu tam sredi smeri. No, v Kačo potem drugi dan nisva vlekla štiridesetlitrskega nahrbtnika. Potem so tekla leta in Paklenico sem obiskoval z različnimi prijatelji vsaj dvakrat letno, leta 2008 sem bil tu kar šestkrat. "Ooo, kako je bilo dobro!" smo si vsakokrat govorili, ko smo se vračali domov. Leto 2008 je bilo zame posebno tudi zato, ker sva z Davidom Debeljakom v enem dnevu preplezala šest smeri. Tisti dan sva nabrala 2100 višinskih metrov vzpona in prav toliko spusta.ocene smeri so se pa gibale od 5c do 6c+. Misel, da bi drugi dan še kaj preplezala in potem odšla počasi domov, pa je ob utrujenih mišicah in prstih hitro postala drugačna realnost.

Z leti se je v kanjon naselilo vedno več "modne piste", ljudi, ki gredo tja samo *frikat* ... Ne razumem jih najboljše,

vedno se je hodilo sem plezat v dolge smeri v odlični skali, vsaj mene so tako učili. Morda so se motili. Zagotovo pa se niso motili, da so včasih hodili v Paklo plezalci, ki jim ni bilo mar, katere znamke je šotor in katere barve pas bodo dali nase in ali bodo vzeli ta ultralahki sistem ali to ultralahko vponko. Ja, v Aniča Luki je bilo nedvomno drugače, kot je sedaj v Vesni.

Ampak čas beži neusmiljeno naprej in mi z njim. Če imamo ta privilegij. Zato komaj čakam, da se ponovno *uplezam*, da se vrnem na tisti nivo, da se bom lahko bolj lagodno sprehajal pa klasičnih Aniča kuka in da morda uresničim še katerega izmed svojih projektov.

Veliko sten in plezalskih destinacij sem že obiskal in resnično ne vem, kaj me tako privlači v tem krasnem kanjonu, morda to, da sem še hudo zelen na vsa ušesa poslušal zgodbe starejših na našem odseku, kako "oh in sploh" je ta Paklenica pa kaka *ultra-super* je tam doli skala in to in ono ...

Ljudje imamo radi različne kraje, kamor se vračamo, kjer se počutimo domače. Nekateri jim rečejo kar drugi dom. Tako bi lahko rekel jaz za Paklenico. Vsakič znova se tja vračam s prijatelji, ki dopolnjujejo ves ta cirkus in mu dajejo še pravi lesk. Pred dobrim tednom sem, če je moja statistika točna, stal že štiriintridesetič na vrhu Aniča kuka in prav tolikokrat preplezal to super sten'co.

Sedaj ko spet sedim na tej klopici na ovinku, zrem v Aniča kuk in se mi pred očmi vrtijo slike iz smeri in z njimi vred soplezalcev, se zavem, kako zelo obogatel sem z vračanjem sem; kaj vse mi daje moja zagledanost v skale ... ●

Aniča kuk je najpomembnejši vrh nad Paklenico. Foto: Dejan Koren - DeKo

Zimska tura, ki bi se lahko končala tudi drugače

Mangart

Besedilo: Franci Horvat

Mangart sodi med najlepše razglednike v Julijskih Alpah. Po zimskih vzponih na Triglav in Jalovec je bilo logično, da bom poizkusil še na tem lepotcu. Nekaj dni prej sva se z Mangartom gledala iz oči v oči, ko sem stal na Zadnji Mojstrovki. Želja je postajala vse močnejša, vremenski obeti pa so bili odlični. Sklenil sem, da po dopoldanskem predavanju v Kranju skočim še na kavo na Mangart.

Moje predavanje v domu upoko-jencev se je končalo ob enajstih, nakar sem krenil proti Ratečam. Malce sem bil v skrbeh zaradi gneče na cesti, saj smučarski poleti v Planici običajno privabijo veliko ljudi v Zgornjesavsko dolino. Ker pa se je tekmovanje začelo šele popoldan, so bile vozne razmere zelo tekoče. Moja pot se je nadaljevala skozi Trbiž in Predel do Mangartske ceste. Začetni optimizem, da se bom pripeljal visoko pod Mangart, se je kmalu spremenil v pesimizem. S skrajnim tveganjem sem se pripeljal do prvega tunela, potem pa sem moral svojega jeklenega konjička parkirati zaradi odlomljenih ledenih sveč v tunelu in zametov na cesti. Malce pred tretjo uro popoldan sem opremljen s težkim nahrbtnikom

nadaljeval pot proti Koči na Mangartskem sedlu.

Dalje bo treba peš

Markirana planinska pot je bila skoraj kopna, zato sem bil hitro pri zadnjem tunelu, ki je bil skoraj ves zasut s snegom. Tudi zadnji metri pred odcepom za planinsko postojanko so bili delikatni, kajti površina zameta je bila trda oziroma skoraj poledenela. Pri koči sem zamenjal pohodniške čevlje z gorskimi, ki nudijo precej več opore in so pripravnejši za avtomatske dereze. Po krajšem počitku sem se odpravil proti Mangartskemu sedlu. Bilo je toplo, sneg je bil mestoma mehak in temu primerno se je prediralo. Ob enem izmed padcev v vrtačo se mi je zlomila pohodniška palica in strgal sem si hlače. Preklinjal sem sebe, snežne razmere in še koga, toda hodil nisem zato nič bolje. Spraševal sem se, ali mi je tega treba in ali ne bi bilo bolje ostati doma, si ogledati kakšen gorniški film in spiti hladno pivo. Ker pa je bila želja večja kot Triglav, sem nadaljeval po snežni strmini, ki je bila pred mano.

Na vrh pred sončnim zahodom

Na mestu, kjer se razcepita Italijanska in Slovenska pot, sem si nataknil

Križ na Mangartu in Zahodne Julijske Alpe
Foto: Franci Horvat

dereze, vzel tableto vitergina in nadaljeval proti jeklenicam, ki so me vabile k sebi. Kot da nisem imel že dovolj smole, so me jezile še dereze, ki so se mi kar dvakrat snele. Sneg je postajal vse trši in moja bojazen zaradi derez vse večja. K sreči se je nato stanje normaliziralo in sem lahko nemoteno hitel proti vrhu, ki pa je bil še daleč. Na obzorju se je začelo rdečiti in gore so postajale vse bolj toplo obarvane. Vedel sem – če zamudim sončni zahod, bo ves moj trud zaman, zato sem močno pospešil. Od razcepa za Mali Koritniški Mangart pa do Mangarta sem dobesedno tekkel in tja prispel nekaj minut pred šesto zvečer.

Vrh je bil vetroven in sonce se mi je smejalo nizko nad obzorjem. Kljub hudemu mrazu sem se prepustil fotografiranju. Zaradi bližajoče vremenske fronte, ki je prihajala z zahoda, so bile oranžno-rdeče barve še bolj izrazite. Težko bi opisal svojo radost na vrhu in lepoto, ki me je obdajala. Sonce, ki je zahajalo za Montažem, je svoje pramene razlilo nad Zahodnimi Julijskimi Alpami in

Jalovec in Triglav (daleč v ozadju) ob sončnem zahodu z Mangarta Foto: Franci Horvat

malo kasneje je na drugi strani žarel samo še vrh Triglava. Domnevam, da je takšno doživetje, ki te zaznamuje za večno, dano le redkim.

Dolgotrajen sestop

Tudi po sončnem zahodu sem še nekaj časa vztrajal na vrhu, kajti večerna zarja, ki se je bohotila nad Vzhodnimi Julijskimi Alpami, je bila prav tako zanimiva. Ko zaradi mraza nisem mogel več fotografirati, sem se vpisal v vpisno knjigo in s težkim srcem zapustil vrh. Sestop je bil zopet adrenalinski. Ker je bilo kljub zvezdnati noči dokaj temno, sem namreč malce zašel. Prehitro sem zavil na levo in prišel nad prepadne vesine. Vrnil sem se do grebena in po njem sestopil do razpotja, kjer sem našel svoje stopinje. Nadaljevanje poti je bilo nekaj časa tekoče, vse do ravnine pred Kočo na Mangartskem sedlu. Tu se mi je ponovno začelo nesramno predirati, tako da sem za ubogih nekaj sto metrov

porabil skoraj pol ure. Prvi daljši počitek sem si privoščil pri planinski postojanki, kjer sem ponovno zaužil vitergin in nato počasi odkorakal po cesti proti avtu. Pot se mi je neznanško vlekla, prav tako me je motilo prediranje snega. Okoli desete ure zvečer, po vseh peripetijah, sem se le primajal do avta, od koder sem najprej sporočil domov, da se je popoldanska kava malce zavlekla in da se že vračam.

Kljub utrujenosti je bila vožnja prijetna, ni bilo potrebno hoditi, bil sem na toplem in izpolnila se mi je velika želja.

Za konec morda še to, da sem naslednji dan, ko sem popravljaj in urejal fotografski nahrbtnik, presenečeno ugotovil, da sem jedel rupurut, ki lajša težave z želodcem, in ne vitergina, ki da energijo. Običajno je tako, da so ene in druge tablete prisotne na mojih potepanjih po gorah. ●

Koča na Mangartskem sedlu Foto: Franci Horvat

Popoprana ležernost

Mini(a)tura v Begunjščici

Besedilo: Mire Steinbuch

Načrtovani ležerni sobotni plan – po eni grapci gor, po drugi dol – se je začel obetavno. Pričakoval sem malo napornejši sprehod, med katerim moraš paziti samo, da ne zdrsneš ali ne utrgaš klože, če stopiš nanjo. Pravijo, da človek obrača, presoja obrne, in tako sem dobil malo več, kot sem želel. Plan sem si nehote malce začinil.

Vzpenjal sem se po pobočju proti Centralni grapi, dokler nisem bil dovolj visoko, da sem prečil v levo, skoraj vodoravno proti smeri Y, ki poteka po grapi levo od Centralne. Šlo mi je prav dobro, čeprav sem šele pred kratkim modificiral taktiko. Pravzaprav si za to spremembo ne pripisujem nobenih zaslug. Prišla je spontano po nekajmesečni zmedi v desnem kolenu. Ker je bila glava

preveč butasta, je telo ob podpori emša prevzelo komando in dalo vedeti, da naravnost navzgor ni vedno najlažji in najboljši način za pridobivanje višine. Zaradi nove strategije in počasnejšega tempa sem prišel do vstopa v grapo pol manj prešvican in pol bolj spočit kot pred razsvetljenjem. Dodatne pol ure je bilo s tega vidika nepomembne. Ker nihče iz kolone vzpenjajočih ni zavil proti smeri Y, je kazalo, da jo bom imel samo zase.

Osamljene stopinje so kazale pot navzgor in olajšale prebijanje čez mesta z napihanim snegom. Ko pobočje zapre grapo, se smer razcepi – kot vsak pravi ipsilon – na desni in levi krak. Na desni flanki so iz snega gledale posamezne skale in majhne zaplate trave. Stopinj

tam nisem videl. Sem jih pa na ozki polici proti levi, zato sem se napotil za njimi. Čudno se mi je zdelo, da so bile obrnjene proti meni, vendar se s tem nisem obremenjeval. Udobna rampa me je pripeljala na oster snežni greben, kjer se je naenkrat končala. Čeprav sem slutil, kaj je na oni strani, sem vseeno stopil bliže robu in stegnil vrat – seveda, praznina. Zdaj mi je postalo jasno, zakaj so bile stopinje obrnjene – ker se je nekdo obrnil in sestopil. Pogled sem usmeril na nasprotno pobočje desnega kraka. Od tu sem zdaj razločno videl tanko, skoraj ravno črto stopinj, ki so izginjale za robom. No ja ... se zgodi.

Ni se mi dalo navzdol in ponovno pridobivati izgubljene višine. Ogle doval sem si bolj ali manj strm, že na pogled krušljiv in razbit teren – nekaj

Severna stran Begunjsčice je pozimi priljubljen cilj plezalcev in turnih smučarjev.

Foto: Bor Šumrada

med steno in skrotjem – in iskal najlažji prehod. Prav dosti kandidatov ni bilo. Odločil sem se za najobetavnejšega, navzgor in poševno proti desni. Zaplezal sem v kratek, ozek kamin. Pred leti je bilo tu vse zalito s snegom, letos pa taka poprhana, neuporabna snežna revščina. Pred vsakim pomikom naprej sem se najprej prepričal, če dobro stojim. Nato sem s cepinoma izmenično tolkel po primrznjenem drobirju, da je letelo naokoli, dokler ni eno ali drugo oklo obtičalo v podlagi. Zatem sem močno kuknil, da sem preskusil, če resno drži, in se potegnil navzgor. Občasno sem

si pomagal z rokama, celo prste sem razgalil in stiskal oprimke, kot recesija stiska rajo za vrat (in ne za pas!). Približno vsakih osem metrov sem naredil kratek odmor, da sem nabral dovolj sape za nadaljevanje.

Skoncentriraj se, bodi previden, sem si dopovedoval. To mi je kar uspevalo, dokler me ni prešinilo, da imam čelado v *ruzaku* namesto na glavi. Pozabil sem si jo nadeti, ko sem spodaj odpenjal drugi cepin z nahrbtnika. Vendar me to razočarajoče dejstvo ni zmedlo niti ga nisem skušal odpraviti, saj se nisem nahajal v svetu, kjer bi bila skrb za garderobo na prvem mestu.

Ko je že kazalo, da me na levi za balvanom čaka rešitev v obliki lahkega izhoda na greben, sem za njim res zagledal prikupno grapico z lahkim izstopom na rob stene. Samo nekaj mi ni ugajalo. Med mano in grapo spodaj je bilo najmanj pet metrov zraka.

Vse upe sem usmeril nazaj proti desni. Naslednji kaminček – ali pa je bila zajeda, vrag si ga vedi – je zahteval dodatno previdnost. Bil sem pozoren in oprezen kot prijateljica noči v temačni predmestni ulici. Cepina nista dobro prijemala. Poskusil sem z zatikanjem okla za robove skal, vendar temu nisem preveč zaupal.

Kako naj se grem drajtuling,¹ če sem pa sam? Rabil bi še dva, da bi tulili v troje. Nisem jaz Anderle niti Premrle,² ali kako se že pišeta tista dva fanta, super ledna in miks³ plezalca iz Tržiča ali od tam nekje. Kljub temu je nekako šlo, kar dobro sem napredoval. Dvakrat sem celo prekrizal roki, ko sem zapičil stroja, tako kot delajo pravi ledni plezalci. Priznati pa moram, da tega nisem naredil tako elegantno kot oni, ker nisem mogel enega zatakiniti za vrat in nonšalantno zamenjati rok na drugem. Ovirala sta me na zapestje pritrjena paščka. Moja stroja sta bila v času nakupa leta 1987 v samem vrhu tedanje ponudbe, danes pa sta že malce iz mode, vendar še vedno funkcionalna.

¹ Drajtuling (angl. *dry-tooling*, dobesedno suho orodjarjenje), način plezanja v kopni skali z dvema cepinoma (imenovanima tudi orodje, stroj), ukrivljenima kot francoski rogliček, in derezami. V primeru v zgodbi gre za glasovno besedno igro med angl. *dry* in nemškimi *drei* (približno enaka izgovorjava), ki pomeni tri, trije, in pomensko napačno, toda glasovno podobno izpeljanko iz *tooling* (izg. tuling) – tuljenje, tuliti. Iz tega je nastala šala: "Kaj je drajtuling? Trije pridejo pod steno in tulijo."

² Aljaž Anderle in Klemen Premrl, alpinista iz Tržiča.

³ Plezanje miksa (*mix climbing*), plezanje v mešanem svetu skale, ledu in (včasih) snega.

Spet je kazalo, da je tik nad menoj rob stene, a je bila le utvara. Namesto tega sem bil prisiljen v kratko, a izpostavljeno prečko. In to s čelado v *ruzaku*! Sredi prečke je iz snega štrlela in se ponujala filmsko lepa skalna luska. Ker imam s temi tvorbami slabe izkušnje, se je nisem niti dotaknil. Raje sem se pobrigal za optimalno trdne stope in cepina samo prislanjal v snežno moko. Po prečenju spet kaminček in razek poševno navzgor. V skali pred seboj sem zagledal razpoko. Skušal sem jo uporabiti tako kot Steve House v videu. Vtaknil sem klino vanjo in zasukal ratišče, da bi si pomagal s torzijo. Vendar ne moreš biti kot Steve House, če nimaš pri roki primerne špranje. Zato sem mlatil pred seboj in vmes pogledoval oklo, če je še celo

V smeri Y se grapa, po kateri se vzpenjamo, razcepi v dva kraka – od tod tudi ime smeri.

Foto: Mire Steinbuch

in ravno. Nato se je svet malo polegel. Pojavile so se zmrznjene ruše in krpice trave, ki sem jih radostno napadel. Klini sta začeli prijemati, da je bilo veselje. Tokrat se je resnično okreplil občutek, da bom kmalu zunaj. Še nekaj zamahov in previdnih gibov in pogledal sem čez rob na položno zeleno uravnavo, dovolj veliko za piknik.

Čeprav so mišice v nogah godrnjale in brenčale, sem zadovoljen, ker sem prestal preizkušnjo, čilo zakoralal navkreber proti izstopu iz Centralne grape, po kateri sem sestopil. Še prej se je čelada iz nahrbtnika preselila na mojo glavo. ●

Tam, kjer vsi plezajo, pa že ne!

Jugojugozahodni greben v Planjavi

Besedilo: Jure Brečko

Kamniško sedlo in zahodna stena Planjave. Stena je za plezalce zanimiva tako poleti kot pozimi. Foto: Oton Naglost

Suha zima

Letošnja zima je kar skoparila s snegom. Le tu pa tam se je občasno pojavilo kakšno poročilo o zimskem vzponu v naših gorah. Kasneje je k sreči pritisnil mraz in preselili smo se v slapove. Pred tem se je pri mnogih že pojavila huda abstinenčna kriza.

Začetek

Na našem alpinističnem klubu smo pred nekaj leti vpeljali sistem mentorstva, katerega glavni namen je, da pripravniki hitreje pririnejo do naziva alpinist. Vsak pripravnik je dobil mentorja (alpinista oz. inštruktorja) in z njim bolj pogosto zahajal v smeri. Moj mentor je pripadnik "stare šole". V času, ko nas večina ponavlja smeri, o katerih se piše na spletu, moj mentor rad raziskuje odmaknjene koticke. Ničkolikokrat sva se poleti že znašla med razno zelenjavo, kršjem in temo. Tudi pozimi ni bilo nič drugače ... Za tisti dan načrtovana smer v Planjavi sliši na ime Kovač-Michler-Roller. Sam sem sicer predlagal smeri, ki so bile preplezane pretekli konec tedna, a mentorja nisem uspel prepričati. Tudi šaljive pripombe o potrebnih plezalkah niso pomagale. Moto: samo tja ne, kamor drugi, ker so razmere tudi drugod sigurno sprejemljive.

Iz doline

Tako kot se spodobi, še v trdi temi zapustiva avto, parkiran pri domu v Kamniški Bistrici, in jo mahneva proti Kamniškemu sedlu. Na začetku je moj tempo zelo počasen, kakršen je vedno, kadar je v načrtu celodnevna tura, mentor pa kot večina alpinistov teži k nizkemu startu. Ker je tura dolga, se ga niti ne trudim dohajati in korakam s svojim tempom. V začetni strmini me čaka. Čeprav mu zagotavljam, da ne bo dosti pomagalo, če me razbremeni, in da bom po petnajstih minutah prešel na delovno temperaturo, med opravljanjem nujnega jutranjega opravila moj nahrbtnik ostane brez vrvi. Čez dvajset minut naletim na soplezalčev nahrbtnik. Tudi on se ukvarja z jutranjimi opravili. Zaderem se, da grem kar naprej. Medtem je moj tempo že normalen. Pri Pastircih si privoščim krajši počitek. Prisopiham mentor in si začne natikati dereze. Sam se odločim, da bom še nekaj časa nadaljeval brez njih, zato kar krenem, da potem ne bo nepotrebnega čakanja.

Razmere

Počasi se dela dan. Planjava je videti suha kot poper. Pod začetkom smeri

se ujameva. "Bo treba pa *toolat*," se oglasim. Obenem pa mi 450 metrov praskanja po skali ne diši preveč. "Jaz ne *toolam* in tudi nikoli ne bom," zaslišim v odgovor. Rezeradni načrt je Jugojugozahodni greben. Povzpneva se do Sukalnika. Gledam skoraj kopen, relativno prijazen žleb in pripravim varovališče. "Kako izgleda pa potem naprej po grebenu?" "Nič posebnega, kakšna dvojka, dotik trojke, ene dva raztežaja, smo plezal' pred leti," mi odvrne.

Smer

Lotiva se je po polički, ki poteka od desne proti levi navzgor ob gladki steni. Počasi zmanjkuje vrvi. Končno se sliši: "*Štnt!*" Začnem pospravljati opremo, vrv se napne in počasi začnem plezati.

Snega praktično ni. Z derezami in v roka-
vica h plezam navzgor. Občasno kam zatak-
nem stroj.¹ V zgornjem delu žleba naletim na sneg. Kakšno razkošje je tistih nekaj metrov! Znajdem se v škrbini na grebenu. Na drugi strani se svetlika koča na Kamniškem sedlu. Izpostavljenost je dobra. Nadaljujem po grebenu. Še prej me čaka petnajst minut razbijanja skal z lednim orodjem. Kljub temu da skale okrog klina skorajda ni več in se klin premika deset centimetrov levo in desno, noče ven. Še pet minut. Spodaj je zavrt v obliki črke S. Po grebenu z derezami ali brez njih? Oprimki so dobri, menjavanje opreme pa zahteva svoj čas, zato kar z derezami zaplezam proti varovališču.

Pogled naprej ni ravno razveseljujoč. Kar strmo nadaljevanje. Brez snega. Prevzamem opremo ter snamem dereze in rokavice. Že kakršen meter nad varovališčem zabijem klin "za psiho". Vmes zbrčam in zmečem stran kar nekaj kamenja. Ne upam si stati na rahitičnem stopu. Malo še pomencam, prestopim in se skobacam na naslednjo poličko. Oho, klin! Očitno sva prav, si mislim. Čez nekaj metrov se potegnem na poličko s snegom. Vstavim metulja in nadaljujem. "Pejt nazaj podaljšat komplet, da ne bo preveč trenja!" Pogledam nazaj in se zasmejim: "Nočem." Z derezami bi že napravil tista dva

¹ Stroj je "ljubkovalni" izraz za cepin.

koraka nazaj, v gozdarjih mi pa preveč drsi. Še en zatič in sem na lažjem terenu s snegom. Nataknem dereze in s težavo vlečem vrv do naslednjega skoka, kjer začnem varovati. Le dobrih trideset metrov.

Mentor izgine po polički desno. Vrv večino časa miruje ali pa se počasi premika. Le kaj se skriva za vogalom? Veliko boljši občutek je, če vrv enakomerno izginja. Porabiva pol vrvi, nakar že tudi sam stopam po polički. Potem pa naravnost navzgor. Spet en star klin, zraven nov. Zmanjka oprimkov. Nekaj časa premišljuje. Aha, stroji. Zapičim jih v majhno krpico snega. Lepo zgrabijo. Potegnem se gor, jih spet pospravim in nadaljujem z golimi rokami. Sledi še detajl, zavarovan z dvema metuljema. Ravno tja noter

Foto: Tomaž Marolt

moram zagoditi dlani, da se lahko potegnem navzgor. Naprej je videti lažje, potegnem še en raztežaj, se prinem skozi meter snega in znajdeva se v novi škrbinici. Desno poteka grapa s snegom. Pospraviva večino opreme in odpičava na zahodni vrh Planjave.

Zgodba se ponavlja

Sestop je podoben vzponu. Mentor oddrvi v dolino, jaz pa počasi sestopam za njim. Počaka me na Sukalniku, Sedlu in Pastircih, kjer oddrvim mimo v upanju, da bom imel vsaj pri Klinu nekaj minut oddiha. Komaj se zadovoljno zlekнем na klopco, je že pri meni, v dveh gibih sname dereze in je pripravljen na nadaljevanje. Po ravnini še nekako dohajam njegove dolge noge, ko pa se strmina poveča, upočasnim in se prepustim svojemu ritmu.

Epilog

Mentor v avtu: "A sva midva že preplezala kakšno 'normalno' smer?"

"Ne da bi vedel." Izkušnje pa se pridno nabirajo. ○

Ključ s Krvavca

Planinski izlet z avtom v osrednji vlogi

Besedilo: Terezija Oven

Tisto avgustovsko sobotno jutro ni prav nič kazalo na to, da se obeta tako pester in razburljiv dan. V planu je bilo še nekaj stvari, ki jih je bilo treba "odkljukati" ta dan. Po večdnevem deževju pa se je od zahoda vzpodbudno jasnilo, kar je vabilo dan preživeti nekje višje od doma. Skupni imenovalc se je ponujal sam po sebi: nezahteven planinski izlet, s katerim nečaku Matiji zaokrožim počitnikovanje na Prevojah, s seboj pa povabim mladega poklicnega kolega Gorana, da med potjo rečeva kakšno o delu. Pri tovrstnih hribovskih podvigih so na našem koncu najbolj priljubljeni južni obronki Grintovcev. Dostop do njih je hiter, ni treba čez gnečo na gorenjskih cestah in omogočajo nezahtevno pohajkovanje z druženjem.

Torej: Krvavec.

Še vedno dovolj cvetočih preprog

Dobili smo se v Cerkljah, nato pa načrtovali z enim avtomobilom do Ambroža oziroma še kak ovinek navzgor proti Jezercem. Na enem od teh smo res našli primerno mesto in odločno odrinili po stezici navzgor. Par oblakov se je ves čas podilo nad nami in nam prijazno delalo senco, odlična vidljivost pa je ponesla naš pogled po vsej Ljubljanski kotlini in proti Gorenjski. Z vsakim metrom pridobljene višine čez Jezerca, Kriško planino in pašnike je bil užitek večji. Ljudi ni bilo skoraj nikjer, le krave so mulile sočno travo, še mrčes jih v svežem jutru ni motil.

V takšnih krvavških jutrih kar spregledam gozd železja in jeklenic, ki pozimi prinašajo tem krajem drugo obliko življenja, poleti pa ne služijo ničemur. Še vedno se najde dovolj skritih poti med ruševjem ter sončnih travnih in cvetočih preprog, da ne bolijo rane, ki jih je zadala civilizacija.

Fanta sta neumorno klepetala in izmenjevala hribovske izkušnje. Matija, otrok prleških gričev, ki je hribe okusil že v plenicah, je bil navdušen nad poletno podobo Krvavca. Goran, fant izpod Šmarne gore, pa kar ni mogel dojeti, da se tako blizu Ljubljane lahko dvigneš pod oblake. Dobesedno iz njih so se spuščala letala na Brnik, druga pa v njih izginjala. Vsake toliko časa je zapihalo in premaknilo zaveso oblakov, da so se pokazali "ta veliki": Kočna, Grintovec, Skuta, tam proti zahodu pa Julijci in Karavanke.

Naš cilj ni bil čisto določen: morda vrh nad stolpom ali pa Zvoh, malo po grebenu Ježa, vsaj do škrbine; če pa se ne bosta ustrašila klinov in jeklenice v škrbini, sem pomislila, naredimo krožno turo čez Vrh Korena, Kompetelo in čez planino Koren nazaj.

Čim so naju z Goranom potegnili strokovni pogovori, je Matija zbežljal in določil smer in cilj poti. Ko sem razmišljala, kako bi ga ustavila, je to namesto mene storila voda: umetno jezero vrh Zvoha, modrina sredi ruševja, sicer hladna, a vabljava za pregreto glavico. Seveda sva s tem hitro uredila. V zameno za prepovedano kopanje sem ponudila obilno malico na široki skali. Iz nahrbtnika sem jima razstavila dobrote iz domače shrambe, manjkala nista niti jabolčni zavitek niti tablica lešnikove čokolade. Fanta sta pridno mlatila hrano, metala drobtinice ptičem in se vrtela na vse štiri strani neba.

Razgledi so bili res čudoviti. Ozračje je bilo popolnoma čisto, vidljivost kot na dlani, oblaki pa so igranje odkrivali in zakrivali zdaj ta, zdaj oni vrh, kot dobro zrežirana videoprojekcija. Pogled z Zvoha je vabil dalje po grebenski poti proti Vrhju Korena.

Goranu se je šele odprl svet divjine, planine brez tistih krutih posegov človeka, ki jih kažejo smučišča. Mikala ga je hoja po robu, ki ga varujeta dve varni naročji. Levo zelena planina Dolga njiva in desno planina Koren zmanjšujeta občutek izpostavljenosti in odganjata vrtoglavico. Matija je bil tako razigran, da ga brez varovanja nisem upala peljati naprej. Pa smo naredili kompromis: gremo po grebenu do spusta v škrbino, potem pa se vrnemo. Pospravili smo nahrbtnike. Pogledala sem naokrog, kje jih lahko pustimo do vrnitve.

Nahrbtnik postane jedro zanimanja ... pravzaprav ključ

Ogledovanje za primernim prostorom za nahrbtnike je sprožilo pravo razpravo o tem, ali je to sploh varno, ali so ljudje še tako pošteni, da nas bodo nahrbtniki počakali te pol ure do povratka ... Fanta, polna idej iz filmov, sta bila skeptična in sta videla vse možne scenarije, kako bi nam lahko trda predla brez pijače, vetrovk, na kaj drugega ni nihče pomislil. Tudi jaz ne, čeprav trikrat preverim, če je vse na svojem mestu, sploh pa ni posvetila nobena varnostna lučka, ki sledi preverjanju mesta, ki ga zapuščam.

Pohodu po grebenu je sledilo spuščanje čez drn in strn v zeleno naročje Kriške planine, od koder je ves čas prijetno zvončkljalo. V zraku je bilo polno vonjav, predvsem tistih pašnih, vanje pa so se mešale tudi tiste, ki so prihajale iz kuhinj planšarij. Prav teknilo nam je še nekaj z žlico, potem pa smo prijetno utrujeni obrnili korak proti pešpoti do Ambroža. V gozdu smo poiskali ovinek, kjer nas je čakalo vozilo. Pred njim sem spustila nahrbtnik z ene rame in s stokrat ponovljeno gesto segla v žep po ključe. Praznina. Ključ?!? Cel nahrbtnik sem spustila na tla in zdaj že panično odpirala zadrgo za zadrgo. Vnaprej izgubljeno upanje, saj jih nikoli ne dajem drugam! Iz vseh žepov je seveda zijala enaka praznina. Izpraznila sem že vse, a tiste črne škatlice nikjer. Z obupom v očeh sem pogledala fanta, ki sta mrmraje svetovala, kam naj še pogledam. V glavi se mi je bliskovito odvrtil film tega dne, ki sta se mu risala dva možna zaključka. Ali še enkrat nazaj po isti poti (?) ali pa peš v dolino do Goranovega avtomobila in domov po rezervne ključe. Podoben film sta najbrž vrtela tudi onadva, ker je Matija ves bled vprašal: "A naj grem jaz nazaj?"

"Kaaam?" zatulim.

"Ja, na skali, kjer smo malicali, je še bil, poleg škatle s štrudlom," pove Matija, kot največje odkritje tega dne.

Skoraj me je kap. Ključ med hrano? Kdaj sem jih dala iz nahrbtnika? A sem jih po zaklepanju spustila v ta velik prekat in ne v tega z zadrgo?

"Naj grem jaz gor?" se je čutil Goran bolj poklicanega za gorski tek nazaj na vrh.

Bili smo tam okrog 1000 metrov nad morjem, Zvoh je dvakrat višje, torej tri ure tja in nazaj ... ne, to ne gre ... pa če so sploh še tam!

"Pa zakaj mi nisi povedal, da so zunaj?" sem obupano vrtala v Matijo.

"Saj ti vedno vse veš, kje imaš kaj," se je branil Matija.

"No, zdaj pa imam, stvari so mi začele uhajati iz rok," se vrviva vame nadležna misel. Staram se in spomin me zapušča.

Potem sem se zbrala: pustimo ključe, kjer so, domov pokličemo po rezervne, nove pa si pozneje uredim iz tovarne.

Dom na Krvavcu, tudi poleti priljubljen cilj izletnikov, pohodnikov in kolesarjev. Foto: Miha Pavšek

Kdo bo odpeljal avto – če ga sploh lahko odpelje?

V senci stoječemu avtomobilu smo namenili otožen pogled in se napotili proti Ambrožu, da bi na klopcah počakali moža z rezervnimi ključi. Med potjo smo razpredali tudi o tem, da nam ga kdo odpelje z najdenimi ključi.

Ker ni bilo treba nazaj v hrib, sta bila naenkrat oba zelo pogumna. "Zaporo bova naredila, ustavimo ga, lopova, ki bi to poskušal!"

Ni še minilo deset minut, kar smo se oddaljili od avtomobila, ko mi zazvoni telefon.

"Gospa Oven?" Popolnoma neznan moški glas.

"Jaaa ..."

Srce mi začne razbijati.

"Imate vi rdečega golfa?" Kakor na kvizu so si sledila vprašanja: "Ključke od njega tudi?" Glas je bil tako prijazen, prav nič lopovski, da se mi je zaupanje vračalo iz trenutka v trenutek.

"Ne, teh pa ne, pa jih niste vi ..."

"Ja, pri vašem avtu smo, če sta kje blizu, vas počakamo tukaj."

V slušalki je zvenelo polno veselih glasov, ki jim je ta najdba očitno naredila samo še piko na i k današnjemu veseljačenju. Ko ti nekdo ponudi prst, bi najraje roko. Prej smo razmišljali o večurni poti nazaj, sedaj je bilo teh par sto metrov odveč. Vesela družba mi je vrnila vse zaupanje.

"Imate tam koga, ki zna voziti in ni preveč popil?" Njihova veselost je bila že nalezljiva. "Mi ga pripeljete do Ambroža, prosim ..."

"Čez pet minut bomo tam!"

"Pa to ne moreš verjet!", smo vzdihnilo vsi trije hkrati.

Nehote nas je odneslo na sredino edine ceste, ki se spušča s Krvavca. Za vsak slučaj, če pride rešitelj, ali pa kar tako.

Spet telefon. Zdenka, sorodnica z istim priimkom: "Ej, Rezi, pokliči policijo, eni čudni ljudje so me klicali, nekaj v zvezi s

tvojim avtom, nekaj ne bo v redu, pa saj tvoj avto je moder, dala sem jim tvojo številko, mi je zelo žal, pa ti se boš že znašla," je kar vrelo iz nje.

"A, tako so me našli!" sem se spomnila beležnice in listkov z opomniki v avtu!

Poskušala sem še poklicati Rudija, da obrne, do koderkoli je že prihitel, ko smo jih zagledali. Po klancu od zadnjega ovinka nad Ambrožem se je spuščal konvoj vozil, zadnji je bil moj rdeči golf. V trenutku smo se vsi trije prelevili v prometnike in z divjim mahanjem (morda pa nas je le bilo malce strah) preusmerili konvoj na parkirišče pred gostiščem. Štirje pari ljudi v najlepših letih so poskakali iz sprednjih dveh vozil, nato pa je iz mojega vozila izstopil umirjen gospod in smeje se z razširjenimi rokami sporočil: "Izvolite, sem ga lepo dostavil?" Kakor da mi je pol manj let, sem mu stekla v objem in ga stisnila na svoja razgreta lica.

Še so prijazni ljudje, ki pomagajo

Družba, ki se je vračala s praznovanja, je veselo ploskala, fotoaparati so škljocali veseli dogodek, v navalu veselja sploh nisem opazila, da moj mož, ki je v tem času prispel s ključi od doma, snema dogajanje.

"Ti imaš pa res srečo v življenju," je moral Matija dodati kakšno od svojih izkustvenih ugotovitev o svoji teti.

"Ah, ne, nima še dovolj prijateljev na tem svetu, pa si vedno izmislil kak nov način za najti nove," je bil duhovit moj mož.

Goran je bil čisto tiho. "Mat'r, se je dobro izteklo," je mrmral, ko smo se spuščali po ovinkih proti Cerkljam. "Še na policijo ni bilo treba! Zgleda, da so še pošteni ljudje ..."

Res so še, pa tudi prijateljev ni nikoli preveč. Od takrat je Krvavec še bolj domač. ○

Pečenka

Besedilo: Gregor Planinc

Iz kočje je stopil ravno v trenutku, ko so prvi sončni žarki zlezli čez bližnji gorski greben in obsijali skupino kakih desetih gornikov, ki se je pripravljala na pot. Še vedno z občutkom krivde je postavil nahrbtnik na klop zraven njenega in voščil dobro jutro. Brez odgovora ga je prebodla s pogledom, da mu je za trenutek zastalo srce.

Hej, Alenka, ti res dobra bi bila pečenka!

Očitno mu še ni oprostila, kar je prejšnji večer s kredo to napisal na tablo pri šanku, kjer je sicer oskrbnik oglaševal svojo aktualno ponudbo. Saj ni mislil nič slabega, pač tako, za drobno šalo. In zdelo se mu je, da je opravičilo potem sprejela. Očitno ni bilo čisto tako.

Prav dobre volje so včeraj pozno popoldne prispeli do kočje. Pot ni bila ne dolga ne naporna, ravno pravšnja za ogrevanje in vzbujanje veselega razpoloženja. Padlo je nekaj vicev, tu in tam kaka zbadljivka, pa tudi kak

dvoumen namig ni izostal. Poznala sta se že s prejšnjih tur in ne bi mogel reči, da ga je posebej privlačila. Vendar je bilo na njej nekaj, kar ga je tu in tam, brez pravega opozorila, vznemirilo. Pravzaprav bolje rečeno spravilo ob glavo, da se za trenutek morda ni zavedal, kaj počne. Tudi zaradi tega je pred meseci na lastni koži preizkusil delovanje samovarovalnega kompleta. Ko se je po ferati vzpenjal za njo, je namreč z desnico namesto klina zagrabil v prazno ... Hvala bogu, da jo je odnesel brez praske!

Po namestitvi na skupna ležišča so odšli v jedilnico, posedli okoli večje mize, naročili pijačo in čakali na večerjo. Teme, ki so jih načeli na poti do kočje, so sedaj bohotili in plemenitili. Kar tekmovali so v duhovičenju in omizje se je kmalu znašlo sredi bučnega krohotanja. Njegov pogled je vsake toliko zdrsnil proti njej, sedela je na robu klopi in se vidno živela v dogajanje. Prav godilo mu je, ko se je na ves glas, bolj kot drugi, krohotala njegove-mu vicu o policaju, ki je na vrhu

Jalovca preverjal delovanje zakona o gravitaciji.

Ob večerji se je razvilo prijetno kramljanje o tem in onem, za prijetnejši spanec so se odločili popiti še kozarček rdečega. Janko ga je poprosil, naj stopi do oskrbnika in se pozanima o podrobnostih plačila. Pa termovke naj tudi že kar napolni, da za zajtrk ne bodo čakali, raje ob zori ali še prej odrinejo proti vrhu. Bodo že potem kaj poiskali v nahrbtnikih ...

Kar tako, brez pravega vzroka se je ozrl proti omizju. Pogled se mu je ustavil na njej. Še vedno je sedela na robu klopi, kar je obline njene brhke postave še bolj poudarilo. In nato – roka je kar sama segla po kredi in potem je napisal, kar je pač napisal. Tisti, ki so bili obrnjeni proti šanku, so z zanimanjem sledili njegovemu početju in seveda začeli previdno napeljevati pogovor na vsebino napisanega.

Šele potem se je zavedel. "Presneti cepec," se je ozmerjal. Toda kar je bilo, je bilo.

Seveda je ona zadnja opazila napis. Z nasmeškom, ki bi ji ga zavidale tudi hollywoodske zvezde, se je pridružila obravnavi pravkar rojenega verza. Enako je sprejela tudi njegovo opravičilo, ki je bilo, milo rečeno, klavarno. Da ni mislil nič slabega in da "hec mora bit", je iztisnil iz sebe.

"A smo vsi?"

Jankovo glasno, a ne prav nestrpno vprašanje ga je opomnilo, naj pohiti z natikanjem derez. Bo že še čez dan, ob kaki primerni priložnosti skušal zgladiti svoj včerajšnji spodrsrljaj, je razmišljal.

"Smo, ja," se je nekajkrat zaslišalo v odgovor.

Skupinica je tiho in ne prav hitro prečkala krnico za kočjo in se začela vzpenjati proti ozebniku. Niso se še prav ogreli, bilo je precej hladno jutro, obetal pa se je lep in sončen dan. Vsak je bil zatopljen v svoje misli. Bodisi o prijetnem večeru, ki so ga preživeli v kočji, pa tudi kak impulz zaskrbljenosti zaradi ture, ki je bila pred njimi, je švignil skozi možgane. Ni bila prav lahka varianta pristopa na priljubljen alpski dvatisočak. Razmere so bile ugodne in vse skupaj bi se moralo izteči brez težav, a v gorah nikoli ne veš ...

Veselo dogajanje v koči Foto: Dušan Škodič

Ratitovec

Besedilo: Marija Dolinar

V četrtek, takoj po prvomajskih praznikih, sem skozi okna avtobusa opazovala modro nebo in prebujajoče se jutro nad Železniki. Ah, v želodcu se spet pojavi tista značilna slabost, ki jo povzroči vijuganje avtobusa. Pozornost usmerim nazaj v strma in razgledna pobočja Škofjeloškega hribovja in opazujem razgibano pokrajino, nad katero se dvigujejo in razblinjajo meglice. Lep dan bo, pomislim.

Izstopim v vasici Prtovč, od koder vodijo poti proti vrhu. Od zadnje hiše v vasi se pot zagriže v kamnito strmino. Če želiš priti do lepot, je potrebno vložiti nekaj navora. Po začetnem delu se kolovoz spremeni v udobno gozdno stezo, ob kateri je polno z mahom poraslih balvanov, ki spominjajo na podore v daljni preteklosti. Steza se vztrajno dviguje in kmalu se odpre krniška dolina Razor. Gozda ni več, le sem in tja osamela nizko rastoča drevesa, na travnatih zaplatah pa spomladi šopi trobentic in po skalnih robih v soncu žareče resje. Južna stena Ratitovca je videti kakor okamneli slap široke reke. Zaradi geološkega nariva Spodnjih Bohinjskih gora je Ratitovec gora, ki je bolj strma na južnem kot na severnem delu. Nato se pot razcepi. Prva krene levo skozi redke gozd in jo je moč videti med skalovjem, kako elegantno vijuga proti vrhu. Desna pot pa v ključih pripelje do sedla Vratca, kjer se

odpre razgled na Julijce. Tam smerne table opozorijo, da stojim na križišču planinskih poti. Desno je Kosmati vrh, naravnost po grapastem terenu se pride preko planine Pečane do Bitenjske planine in dalje v dolino Save Bohinjke, levo pa se gre na vrh skozi gozd po severnem pobočju. Steza pelje mimo rova sv. Jožefa in sv. Frančiška, kjer so nekdaj kopali železovo rudo in jo vozili do starega plavža v Železnikih. V bližnjem jezercu je mogoče opaziti prastaro vrsto vodnih živalic, podobno paglavcem, a za razliko od teh imajo planinski pupki tudi okončine in rep.

Na vrhu pozdravi Krekova koča, ki ima obnovljeno streho, čisto blizu je Gladki vrh (1667 m), od koder se odpre razgled na vrhove Peči in Julijcev s Triglavom, Karavanke, osameli Storžič ter Grintovce. Človeka prime, da bi kar zavriskal. Razgledujem se po okoliških kotanjah, ki so posute z belimi in vijoličnimi pomladnimi žafrani, globoko spodaj je Selška dolina in njene bele vasice, posejane med ozelenelimi gozdovi. Človek si mimogrede zaželi, da bi tu pričakal sončni zahod. A preveč je želja za en dan, treba je nazaj h koči, kjer čakajo nahrbtnik in palice.

Dalje me steza vodi po slemenu Ratitovca. Nežni cvetovi pomladanskih žafranov, ki jih imenujejo nunke, v barvnih odtenkih od lila do bele naredijo pokrajino mehko in slovesno.

Ratitovec z Blegoša Foto: Oton Naglost

V skalnih razpokah ob stezi čez najvišji vrh Altemaver (1678 m) in naprej čez Kremant (1658 m) opazim cvetove avriklja. Neverjetno, kako malo rabi za svoj obstoj. Prelepo je tu gori, ko cvetijo avriklji, kajti območje je v celoti posuto z mesnatimi listi in rumenimi cvetovi, tako da je potrebna pazljivost pri hoji.

Pot postane lahkotna in pred menoj se odpre planina Zgornji Jirn, kjer si v bližnjem studencu natočim sveže vode. Nato se dvignem skozi gozd in ob Kačjem robu in Žbajneku strmo navzdol do Danjarske planine. Gorsko cvetje me spremlja vse do Mišjega grunda, kjer se steza razširi v gozdno pot, hoja postane udobnejša in sproščena in med debli kmalu zagledam široko makadamsko pot in kočo na Soriški planini, kjer čaka prevoz.

Avtobus odpelje navzdol mimo izvira Selške Sore do planinske kočice na Petrovem Brdu in po strmi asfaltni cesti proti dolini. Pogledi se mi ustavljajo na belih hišah hribovskih zaselkov. Proti Selcam in Dolenji vasi se dolina vedno bolj širi, pokažejo se preorana polja in travniki, dolina je vsa posejana z zanimivimi kozolci toplarji in *stegnjenici*. Ko prispem domov, opazim, kako sonce ravnokar tone za Ratitovcem in Julijci. Hrepenenje po gori je ostalo. Kmalu bo treba spet nazaj, se nasmehnem. ●

Kraljeve poti

Tudi kronane glave planinarijo in občudujejo cvetje

Besedilo: Anka Vončina

Na ogled vam ponujam šopek "kraljevih poti", povezan iz glavnih treh cvetov in še mnogih drugih dodatkov. V njem so ljudje, prijetna doživetja, zanimiva raziskovanja, presenetljiva odkritja ... Biseri so se počasi nabirali in prav vsak mi je posebej drag.

Da sem jih sploh *zamirkala*, so krive rožice. Te drobne, ljubke spremljevalke na naših poteh nam imajo veliko povedati, če prisluhnemo njihovim tihi govoric. Tokrat so mi predstavile svoje saške kronane občudovalce, ki so imeli poleg vladanja tudi čisto preproste, človeške konjičke – hribolazili so in občudovali cvetje. Seveda, "stopotno" kovanje odločitev na visokem (pa še rožnem) nivoju se vedno dobro obnese.

Saška je bila majhna kraljevina z glavnim mestom Dresdnom, ki ji je kraljevi prestol odobril Napoleon leta

1806. Njen kralj Friderik Avgust II. (1797–1854) je bil velik ljubitelj narave, ljubiteljski botanik in lovec. Negova dva obiska pri nas (tedaj dežela Kranjska) nam je v Planinskem vestniku predstavila dr. Eva Holz.¹

S Friderikom Avgustom II. je povezan prvi cvet mojega šopka. Druga dva pa z njegovim (tretjim) naslednikom z istim imenom, le številko III ima. To je bil zadnji kralj Saške, ki se je po končani prvi svetovni vojni leta 1918 organizirala v združeni Nemčiji.

Idrijčanom je treba zavidati ta lepi sprehod!

Prva od treh "kraljevih poti" se začena kar v mojem mestu – Idriji.

Polna botaničnih posebnosti uradno ne nosi kraljevega imena. Nič kolikokrat prehojena, najbolj priljubljena idrijska sprehajalna in rekreacijska pot se pričena v mestu samem, v Mejci. Tu, na vstopu v Krajinski park Zgornja Idrija, se vodni kanal Rak izvije iz idrijskih gozdov. Danes nas pod staro rudniško kovačijo pozdravi Scopolijev spominski vrtiček, zasnovan v spomin na vse idrijske naravoslovne raziskovalce. Tukaj so se kovalе misli o marsikateri evropski naravoslovni znanosti; botaniki, medicini, farmaciji, kemiji, medicini dela, sociologiji, geologiji ... Kajti v rudarsko mesto je služba, tu službojoči človek ali pa kar radovednost prinesla zdravnike, kirurge, farmacevte, geologe, popotnike ... To so bila pionirska raziskovanja takrat še popolnoma neznane narave. Že leta 1884 je Wilhelm Voss zapisal, da je

¹ Blagajev volčin, zakaj ga imenujemo tudi kraljevska roža v PV 2010/09.

Skupina Sassolunga od jugovzhoda.
Z leve: Sassopiatto, Dente, Torre
Innerkofler, Punta Grohmann, Punta
delle Cinque Dita. Foto: Anka Vončina

Na poti saškega kralja v Zahodnih Julijcih

Foto: Anka Vončina

botanično raziskovanje izšlo iz kranjske Idrije.² Sloves "botaničnih Aten" so v svet ponesli Scopoli, Hacquet, Freyerji, Hladnik ... Ravno tako so tu iskali svojega zdravja (tako kot danes *trimarji*) z živim srebrom zastrupljeni rudarji, prvi proletarci, prvi pripadniki nastajajočega delavskega razreda.

Rožne posebnosti so bile saškemu kralju znane in želel jih je videti. Leta 1838 ga je v Polhov Gradec h grofu Blagaju zvalil ravnokar odkriti nov volčin. Seveda je priložnost izkoristil še za ogled Idrije. Na tej poti ga je spremljal Idrijčan, farmacevt Henrik Freyer (1802–1866).³

Sprehodili so se ob Rakah do jezua Kobila. Seveda je bil nujen skok čez *cigu must* do Divjega jezera, kjer so si ogledali slovenski endemit – kranjski jeglič. Iz poročila izvemo, da je na dan kraljevega obiska "prvi popolnoma razviti cvet jegliča bil pridržan očesu vzvišenega zaščitnika in podpornika *scientie amabilis*."⁴ Velika posebnost

so tudi cvetlice, ki mu delajo družbo, kot so rumeno milje, marjetičastolistna nebina, navadna žiljka, alpska mastnica, skalna špajka, dvocvetna vijolica ... Navadno jih srečujemo v skalnih razpokah visokogorja.

Nadaljevanje poti po Strugu je lagoden sprehod nad Idrijco. Posebno pozornost si zasluži edinstven otoček toploljubnih rastlin, ki je popolno nasprotje sosedu ob Divjem jezeru. Piramidasto zvončico, navadni jesenček in ilirsko peruniko ponavadi srečujemo precej južneje. Spremstvo s pomembnim gostom je pot zaključilo pri jami Kevdrovca. Kraljev vzdih "Idrijčanom je treba zavidati ta lepi sprehod" pove vse.

Popoldne istega dne je Freyer kralju razkazal tudi ravnokar odkrito posebnost na Jelenku. Ogledala sta si zanimivega križanca med avrikljem in kranjskim jegličem – idrijski jeglič. Ne gre se čuditi, da še danes spodnejdrijskega prvaka marsikdo poimenuje Kraljeva gora.⁵

Nadaljevanje v Dolomitih

Preteklo je kar nekaj časa, preden sem spoznala kraljevo drugo pot. Na kratkem dolomitskem dopustu sem ob popoldanskem raziskovanju, kam vse vodijo poti s prelaza Sella nad Canazejem, kar poskočila. Tabla me je vabila h koči Friderika Avgusta. Sonce

je zahajalo za skupino Rosengarten, obrisi grebenov so temneli proti zahodu in Sassolungo je ogledoval svojo senco v gorski skupini Sella. Poletje je šlo h koncu in trave so že dobile tisto zlato, s soncem in vetrom prepojeno barvo. Do koč je le polurni sprehod. Pred njo stoji spomenik in zapis o Frideriku Avgustu III. (1865–1935) – kralju in hribolazcu. Tu sem izvedela, da je bil zadnji saški kralj v letih 1904–1918, vnuk brata Friderika Avgusta II., Johana, ki ga je nasledil na prestolu. Smerna tabla me je vabila na pot številka 4-557 z njegovim imenom. Proti zahodu, tja preko poljan nad gorsko dolino Val Duron, čez travnate grebenčke in rebra, iznad katerih se naravnost v nebo pne skupina Sassolunga. Samo pomislim, kako nebeška je ta pot šele v s cvetjem najbogatejši sezoni. Kdo ve, bi običajni triurni sprehod po cvetoči poti opravila v luči najdaljšega dne?

Takoj drugi dan je že bila slikovita, varno spravljen v moji potepuški bisagi. Prijazna pot je ena izmed mnogih italijanskih v slogu Alta Via, ki jo zmore prav vsak "japonkarski" planinec. Žlobudravi Italijani, obloženi s hladilnimi torbami, najnovejšo, za tako pot potrebno ali nepotrebno planinsko opremo, so se cel dan v trumah zlivali iz visokogorskih gondol. Zasedli so vse primerne prostorčke ob poti. Mimo planinskih koč, natrošenih dovolj na gosto, se komaj lahko prebiješ. Na planini Sasso Piatto, na zahodni rami skupine Sassolungo, kjer se kraljeva pot zaključuje, se je promet že precej zredčil. Ob pojemajočem živžavu, ki me je zabaval in zaposloval do tedaj, sem se ozrla še za višjimi cilji. Turo sem nadgradila z vrhom nad planino istega imena (Sassopiatto, 2958 m) in zvečer sem se enostavno morala zahvaliti še *po-cvitajočim* cvetkam za novo odkrito povezavo.

Tretja je lahko vsak dan drugačna

Tudi tretja pot je uradno poimenovana po istem kralju, torej Frideriku Avgustu III. Tudi to sem odkrila po naključju, ob obisku Zahodnih Julijcev. Ob Belem potoku sem se pod Belimi špicami dvigala v Viševo kraljestvo. Ob poti je njegovo lovsko letovišče, danes koč Brunner. Iz Jezerske doline jo dosežemo v dobri uri. Tu se "kraljeva pot" odcepi levo, proti zahodu, čez strme poraščene pečine, padajoče izpod Belih špic. Tistega dne so bili moji načrti smeļjši, a kraljevo pot sem takoj umestila med "nujne".

² Wilhelm Voss, Botanika na Kranjskem, Celjska Mohorjeva družba, 2008.

³ Takrat kustos Kranjskega deželnega muzeja v Ljubljani, kasneje še konservator Zoološko-anatomskega (danes Mestnega naravoslovnega) muzeja v Trstu.

⁴ Ljubka znanost.

⁵ Lado Božič, PV 1970/6, Kraljevska gora, njen svet in ljudje.

Vedela sem, da nanjo, kot še na toliko drugih cvetličnih, ne bom lezla sama, in pobuda, ki je spremenila moje, že trdno začrtane namene, je padla nepričakovano. Kraljevo pot bi združile še z obiskom Lepe glave nad Belim potokom, je padlo vabilo, ki se mu ni bilo moč upreti.

Ura je bila zgodnja, ko smo si pihale v prezeble prste tam ob Belem potoku. Vzpon na Lepo glavo (do neoskrbovane koč Brunner po poti številka 625) je potekal brez težav. Spremljali so nas prelepi pogledi na "te naše ta velike" – Mangart, Jalovec in Triglav z vsem sosedstvom. Malo so me strašili pogledi na špice nad krnico z bivakoma Gorizia, pogledi na Divjo kozo, Viš ... Vse gorske doline, ki nam jih je tako slikovito predstavil Kugy. Prav kmalu smo bile, vse zadovoljne z radodarnim dnem, spet pred koč Brunner. Čakal nas je še vrhunec ture. V pričakovanju smo vstopile na za nas skoraj sveto pot – kraljevo pot številka 629. Da je lahko vsak dan drugačna, smo slišale, da jo voda in naravne sile težnosti sproti spreminjajo. Vije se skozi kratke odseke gozda, čez peščene grape, po izpostavljenih policah, čez grebenčke, pod previsi, ob jeklenicah, veliko dol in veliko gor ... Ko si že prepričan, da čez naslednjo grapo pa res ne bo več šlo, se stezica domiselno izvije okrog skalnega roglja, se potegne skozi ozek, a lahko prehodan kamin

Vrh Sassopiatta, zadaj Marmolada

Foto: Anka Vončina

ali pa zavijuga po ozkem grebenčku nad prepadom. In vsaka špranja je živa, cvetlice si za svoja domovanja izbirajo res skromna mesta. Skromnejša ko je cvetlica, zgovornejša je pripoved njenega cvetka.

Spremljali so nas slikoviti vršaci na levi – od Mangarta, Jalovca, Loške stene, Jerebice, Rombona do Kaninskega pogorja. Nekje na sredini me je zgrabila bojazen, da bo vsega prehitro konec. Privoščile smo si daljši počitek. Zleknila sem se na travnato polico in zaprla oči: "Ne, to pa ne, z vsemi čutili bom pila to lepoto!" Kdo ve, kolikokrat sem v tem miru preštela vse vrhove, kolikokrat sem v mislih premlela vsa doživetja na videnih rebrih, ki se blago in manj blago spuščajo v dno, koliko novih "nujnih" sem ta dan dodala v malho želja.

Naše povezovalke ostajajo, mi odhajamo

V tem miru, ko telo, srce in duša zaigrajo v ubranem ritmu, sem se prepuстила. Misli so me odnesle, kot že velikokrat tisto poletje, k pokojnemu prof. Wrabru. Zelo ga pogrešam in ga bom tudi v prihodnje. V meni je vzpodbudil talent, odprl mi je vrata v svet pisanja. Čeprav neznanki mi je vlil poguma z besedami: "Napišite, Vi to zmorete!" Bila sem počaščena, hkrati pa mi je bila naložena velika odgovornost, potruditi se, dati vse od sebe. In je šlo. Vedno mi je potrpežljivo in nesebično pomagal. Koga bom jaz nevednica sedaj prosila za pomoč na "visokem nivoju", za pomoč, ki je nikoli ni odrekel tudi nam

Obelisk saškemu kralju pred njegovo koč

Foto: Anka Vončina

preprostežem. Da, poskrbel je tudi za to. Po besedah Petra Skoberneta, izrečenih njemu v spomin, je v nas vžgal iskro. Bil je regrat in njegovo lučko je razpihal veter. Na njegovih poljih smo zrasli mi, majhni in veliki regrati, eni in drugi po svojih močeh sestavljamo cvetni mozaik. Tako je, čeprav nenadomestljiv, poskrbel za nasledstvo. V tem svojem mentorstvu je bil enkraten.

Spet me je v nos požgečkal vonj mojega šopka. A v srcu nemir, drget, oblikuje se misel, oblikuje slika, slika, tako podobna tej, katere del sem ta trenutek. Saj tukaj nisem prvič! Seveda: "gamsja transverzala"! Iz Zale, čez Belo, skozi Tisovec, nad Idrijco, v Govcih ... visoko nad Kanomljo, nad Trebušo, v Krniških prepadih ... To je to! Povsem enake stezice! Bolj ali manj skrite, a vse tako bogate. Tukaj med šopastim repušnikom in modrim miljem, tam doma med kranjskim in idrijskim jegličem, med Zoisovimi zvončicami in Clusijevimi petoprstniki, med Blagajevim volčinom in širokolistno lobodiko. V miru in tišini, le z gamsi – res kraljevsko.

V popolnosti sem se zavedla, da sem bogatejša za nov dar. Sledila sem nemi cvetlični pripovedi in povila svoj šopek, šopek ne le treh, temveč mnogih "kraljevih poti". ◉

Smučanje s svete gore Armencev

Mrzlo doživetje na Araratu

Besedilo: Breda Pirc

Ko smo pred letom dni s skupino smučarskih prijateljev smučali z Elbrusa, smo sedla v daljavi občudovali belo verigo gora, med katerimi smo bolj slutili, kot videli Ararat. Takrat se nam je v hipnem navdušenju porodila ideja, da naslednje leto poskusimo z vzponom in smučanjem z njegovega vrha. Že jeseni smo se resno lotili prvih priprav: določili smo okvirni datum, prešteli kandidate, zbrali peščico informacij od predhodnih obiskovalcev tega območja in kar preko spleta navezali stik z lokalno turško agencijo, ki naj bi poskrbela za vse potrebno za mini odpravo na goro. Zaradi mejnega območja je za gibanje na gori namreč potrebno dovoljenje ter obvezno spremstvo lokalnega vodnika. Pozimi smo zavzeto nabirali kilometre na smučarskih vzponih in spustih in priprave v zadnjem mesecu pred odhodom stopnjevali tudi z vzponi na vrhove nad tri in štiri tisoč metrov. Dobra priprava in zdravje sta namreč za takšne višinske napore ključnega pomena. Žal je enemu od družčine težko pričakovani odhod preprečila prav bolezen in tako se je naša ekipa zmanjšala na deset potnikov. Teden pred odhodom so do nas prišle dobre novice, da je na gori zapadlo meter novega snega, kar je bil res dober obet za začetek maja.

Gora Ararat je 5137 metrov visok osamel vulkanski stožec, pokrit z večnim snegom. Kot stražar bedi nad ravnino skrajnega severovzhodnega dela Turčije, v neposredni bližini iranske in armenske meje. Za Armence je to sveta gora, morda zaradi zgodovinskih dogodkov še bolj kot za Slovence Triglav. Silhueta gore krasi armenski državni grb. Ime Ararat naj bi izhajalo iz imena starodavnega armenskega ljudstva, turško ime za goro pa je Ağrı Dağı.

Turška agencija, ki nam je pripravila celovit program bivanja na gori in

v dolini, nas je prijetno presenetila s profesionalnostjo od prvega trenutka, ko nas je njihov predstavnik počakal na letališču v Istanbulu. V tem čudovitem mestu dveh celin smo preživeli prijeten večer in prespali v hostlu, naslednje jutro pa poleteli na skrajni vzhod Turčije, v mesto Van, ki leži ob največjem turškem jezeru Van. S kombijem smo nadaljevali dolgo vožnjo proti severu z vmesnim postankom pri slapovih Muradiye ter kratkim ogledom znamenitih belih vanskih mačk, ki so nas s svojimi čudovitimi dvobarvnimi očkami žalostno gledale izza zamrežene ograje. Vozili smo se po valoviti pokrajini z redkimi kurdskega naselji in še redkejšim drevjem, preko visokih prelazov, skozi skrivnostno pokrajino okamnele lave do pršnega mesta Dogubayazit, ki leži ob vznožju Ararata. V skromnem hotelu Isfahan, kjer smo prenočili, smo se končno srečali z Mustafo, šefom agencije. Ob okusni večerji v bližnji restavraciji smo se dogovorili o prihodnjih načrtih in se seznanili z manjšo skupino, ki se je pravkar vrnila z gore. Ne vem, komu so ob pogovoru o gori bolj žarele oči – njim ali nam ...

Na pot v bazo

Ob ne ravno obetavni vremenski napovedi smo se 8. maja odpravili proti gori. Kombi nas je zapeljal skozi kurdska naselja do višine 2200 metrov. Spotoma smo pobrali še nekaj nosačev, ostali so nas s konji že čakali na izhodišču, kjer so natovorili vso potrebno opremo. Do baznega tabora 700 metrov višje smo pešačili in skozi koprne oblake in dežne kaplje hrepeneče pogledovali navzgor v upanju, da se pokaže gora. Prav na kratko se je res odkrila, ko je bila baza že postavljena. Z našo skupino sta bila še dva pešca, ki naj bi se proti vrhu odpravila s svojim vodnikom. Naše načrte, da bi še isto popoldne opravili prvi aklimatizacijski

vzpon do naslednjega tabora, nam je odpihnil snežni vihar, mi pa smo jo popihali na suho v jedilnico, kjer nas je kuhar skrbno pital in napojil s čajem. Kmalu smo se zaradi mraza zavlekli v svoje šotore in se zavili v tople spalne vreče. Nedolgo zatem so se začeli izmenično odpiranje šotorov in sprehodi za skalnato ograjo. Velika količina čaja, ki naj bi preprečila dehidracijo na višini, se je zlivala "čez rob" ...

Naslednji dan smo se v rahlem sneženju odpravili v tabor I na višini 3500 metrov, tokrat že na smučeh, nosači pa so na hrbtih znosili ostalo opremo. Šotore smo postavili v pobočju gore na utrjenih snežnih terasah, ki jih uporabljajo vse odprave. Ob našem prihodu so bili prostori prazni, le kuharjev in vodnikov šotorček sta vihrala v vetru. Delo je bilo zaradi viharja, mraza in višine kar naporno. Kuhar nam je medtem pripravil toplo kosilo in čaj. V zavetju šotorov smo počakali na izboljšanje vremena za aklimatizacijski vzpon. Vodnik Yildirim je skrbno spremljal vremensko dogajanje zunaj. Ko je najavil odhod, smo se hitro odpravili.

Gora se je sramežljivo odkrivala v vsej svoji mogočnosti, a ni bilo dosti časa za občudovanje. Hitro le nekaj škljocov in že je bilo treba v smučino in navzgor. Aklimatizacijska tura nam je tokrat delno uspela, ponovno poslabšanje vremena pa nas je obrnilo že na slabih 4000 metrih. Odsmučali smo do tabora in se ogreli šele ob vročem čaju in juhi. V naši jedilnici na prostem se je odvijala vrhunška predstava: okoli ušes je tulil veter, ki je nosil zavese snega, sonce in oblaki so priredili dramo na nebu. V naših glavah pa se je pripravljala scenarij za naslednji dan – poskusili bomo navzgor do 4500 metrov, in če nam bo dobro šlo, morda celo na vrh. Tako smo se dogovorili z Yildirimom, saj je bila vremenska napoved za naslednji dan kar obetavna.

Aklimatizacijska tura ali kar na vrh?

Kratko-dolga noč, ko bi bilo zaradi bodočih naporov dobro spati, je za večino minila v precej budnem stanju, kar je v takih razmerah normalno. Kakih dvajset minusa zunaj in okrog ničle v šotorih, tesni šotori in vegasta tla, pogosto vstajanje za

"nujne opravke", oteženo dihanje in glavobol, pri nekaterih tudi slabost zaradi višine, huronsko zavijanje vetra in še in še in še je razlogov, da ne moreš spati. A najhujša je glava, ta v neskončnost premleva, kombinira, sanjari ...

V jutranjem mraku si stresam sneg iz smučarskih čevljev (hm, upam da so moji?), oblačim in obuvam se nekako v transu, nekaj dam v usta in spijem vrelo tekočino pred šotorom. Termovke s čajem nam je pripravil kuhar, kake posebne malice razen energetskih ploščic, suhega sadja, napitkov, gelov nima nihče. Vihar se je čudežno polegel, nad nami se pne jasno zvezdno nebo, bela silhueta gore vabi kot magnet. Kot v počasnem posnetku se vije kolona vseh desetih smučarjev, Yildirim je na čelu. Na prvem položnejšem delu srečamo naša pešca, Južnoameričana in Madžarko, ki se bosta z vodnikom vrnila v dolino. Kot je slišati, sta ju mrz in veter prepričala, da nima smisla. Vzpon v precejšnjo strmino poteka ritmično, brez ustavljanja. Vsak nepotrebn gib bi zahteval dodatno energijo, ki je v teh višinah tako dragocena.

Ararat, pogled s krova Noetove barke. Zaradi ugodnih snežnih razmer je bilo mogoče opraviti 2200 metrov spusta na smučeh. Foto: Breda Pirc

Vsi si želimo priti na vrh, pomagamo drug drugemu, se bodrimo, ko komu začnejo pojemati moči. Kljub temu na goro nosi vsak svoj križ. Sama gani ne čutim posebej, ob pogledu na osupljivo pokrajino in jasno nebo me kar nosi proti vrhu, čeprav je še ure daleč.

Vzpon je kljub družbi, ki me obdaja, svojevrstno meditativno potovanje. Prepustim se ritmu vdih-izdih, počasni gibi ... tišina, le škrtanje sreničev in pesem vetra. Yildirim se poganja v strmino z vajenimi dolgimi koraki, kdo ve, kolikokrat že. Sluti poslabšanje vremena, zato moramo čim prej na vrh. Res nas na sedlu, ko se že usmerimo proti vršnemu grebenu, v nekaj trenutkih zajame megla. Sunkoviti udarci vetra nam trgajo obleko iz rok, ko se hitimo oblačit v vse, kar imamo s seboj. Pohitim proti vrhu, potopljena v meglo napeto skušam slediti zabrisani smučini in postavi pred sabo. Ko se postava ustavi,

Najstrmejši del gore Foto: Breda Pirc

vem, da je tam vrh. Po osmih urah stojim na vrhu in menda se počutim tako kot Nejc Zaplotnik, ko je z vrha Everesta sporočil v bazo, da sta na vrhu in ne vesta, kaj bi ... Na trenutke se megle razgrinjajo in pokaže se vse razkošje razgleda z vrha, naslednji trenutek me hoče odpihniti. Sreča, objem, vrisk in čestitke se izgubijo v viharju ... Fotografiram, drug za drugim prihajajo prijatelji. Hitim s pripravami za spust, zelo počasi in nerodno gre, ker imam na rokah dvoje debelih volnenih rokavic. Spet fotografiram, objektiv ostane zunaj, zamrznil je. Joj, kako me zebe od pasu navzdol!

Nekaj kasneje strnjeni v gručo drug za drugim tipaje drsimo s smučmi v megleno morje. Na sedlu, ko se megla razredči, pa si damo duška in vijugamo navzdol, kolikor je komu še ostalo moči – nekateri elegantno kot na smučišču, drugi sopihajoč in zmehčanih nog. Jaz na primer se od pasu navzdol počutim kot riba iz severnih morij ... in kako naj riba smuča? Pozno popoldne pripeljemo med šotore in planemo nad vročo krepčilno juho, ki nas čaka v termovkah. Nismo še čisto dojeli ...

Nekaj žlic makaronov še spravim vase in spijem čaj, potem zlezem v šotor. Želim si le toplote, želim si spati, spati ...

Nismo še čisto dojeli, že se vračamo

Bleščeče jutro po precej težki noči, ki je legla na nas z vsemi tegobami višine in izčrpanosti. Použijemo razkošen zajtrk, ki ga je naš kuhar pripravil v skromnih razmerah, sledi pospravljanje šotorov, med katerim pogledi vedno znova uhajajo navzgor, proti gori. Iznajdljivi nosači opremo tlačijo v vreče za smeti, potem pa zajahajo vsak svojo in spust v dolino spremenijo v pravo adrenalinsko dirko. Vmes se dogaja marsikaj, to ugotovimo kasneje v bazi, ko pregledujemo odrgnjeno prtljago in strgane naramnice. Še skupinska fotografija, potem pa se obteženi z nahrbtniki na smučeh zapodimo navzdol po neskončnih širokih sneženih planjavah. Šele sedaj si lahko damo duška, saj se spuščamo v bolj normalne višine, pljuča so hvaležna in srce vriska. Skupaj z včerajšnjim spustom smo

Bazni tabor na 2900 metrih. Do višine 2200 metrov se je mogoče pripeljati, nato pa je treba nadaljevati peš. Foto: Breda Pirc

zaradi ugodnih snežnih razmer imeli dobrih 2200 višinskih metrov smučanja. V baznem taboru le pre-pakiramo opremo, ki jo kasneje spet prevzamejo nosači s konji, potem pa peš nadaljujemo do kombijev. Vedno topleje postaja, pokrajina pa vedno bolj zelena, med vulkansko kamnino se bohotijo prečudovite rože. V kombiju so si naše glasno izrečene misli precej podobne - večinoma o temi pivo, tuširanje, hamam, postelja. Ko pridemo v hotel, jih tudi uresničimo, lepo po vrsti. Ko se zvečer dobimo na slavnostni večerji v skromnem hotelu, prav lepo dišimo in izgledamo, zato nam šef agencije Mustafa podeli diplome. In potem planemo po izvrstni raznovrstni hrani in pijači. Tu, v dolini, so začeli delovati tudi želodci.

Orient nas očara

Naslednji dnevi so bili sproščeni, pisano obarvani in raznovrstni, tako kot dežela sama: ogledali smo si Ishak Pasha Saray, otomansko-kurdsko-armensko-perzijsko palačo iz 18. stoletja, prevozili smo precejšnji del severovzhodne Turčije do iranske

meje, vmes obiskali kurdsko družino, stali ob krovu Noetove barke, kupovali preproge v delavnici preprog, se kopali v žvepljenih vreclih. Ves čas pa je bila nekje blizu, pravzaprav čisto v nas božansko lepa gora, od katere kar ne moreš odtrgati pogleda ...

Tudi mesto Van z jezerom je bilo na povratku kratek čas naš gostitelj. Od tam so ostali prijetni spomini na prijazne domačine, odlično hrano, jezero-morje z otočkom Akdamar in armensko cerkvico iz 10. stoletja. Manjkal ni niti večerni obisk tipičnega lokala z vodnimi pipami. Vse prehitro sta prišla predzadnji dan našega potovanja in z njim polet do Istanbula. Le za ščepec doživetij in vrveža Orienta smo si lahko še privoščili v njem, prav nič drugače kot vsi ostali turisti, ki jih je mesto prepolno. Mustafa je poskrbel za večerno vožnjo po Bosporju z manjšo barko, najeto posebej za nas. Nešteto luči na mostu, ki povezuje Azijo in Evropo, desetine osvetljenih palač ter minaretov me je očaralo, a vendar - daleč najlepše trenutke tega potovanja sem doživela na gori. Teşekkür ederim Ararat! 📍

Marmot[®]

FOR LIFE

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

DRAKON 35

Drakon 35 je eden izmed petih novih funkcionalnih modelov v Marmotovi kolekciji nahrbtnikov. Navpična zadruga omogoča enostaven dostop do notranjosti, pri čemer ni treba odpreti vrha nahrbtnika. Zaradi te funkcije se lahko nahrbtnik uporabi tudi kot torba za vrvi v plezališču. Prav tako je takšen način odpiranja zelo primeren za vstavljanje nerodnih predmetov v in iz nahrbtnika. Zaradi dodatnih zank, prostora za nošnjo vponk in zložljivih rokavov pasu je nahrbtnik idealna izbira za gore.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana

Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica

ACTIONMAMA, Parmova 51, Ljubljana

Sveel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica

Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica

Svet športa, Titova 16, Jesenice

ProKlimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Treking za pustolovce

Potovanje v Nepal

Besedilo: Simon Trießnig

Leta 2010 sva se s prijateljem Francem Obiltschnigom odpravila na pustolovsko potovanje v Nepal. Dežela, ki v mislih Evropejcev še najbolj označuje gorovje Himalaje, še danes hrani marsikatero neodkrito zanimivost. Čeprav je uboštvo razširjeno, pa se v obrazih ljudi zrcalita samozavest in pogum.

Katmandu, čas priprav

Preden sva se s Francem odpravila v gore, se je bilo potrebno še za nekaj časa ustaviti v glavnem mestu Katmanduju. Ena od glavnih napak, ki jo lahko naredi obiskovalec Himalaje, je prehiter vzpon. Zato je priporočljivo nekaj časa nameniti aklimatizaciji v mestu, ki leži na višini 1400 metrov. O številu prebivalcev mesta ni točnih podatkov. Številke sežejo od 1,3 milijona do 3 milijonov. Naše prenočišče se je nahajalo v mestni četrti Tamel, ki se je kot turistična četrt še najbolj razvila. Tukaj plezalci najdejo vse, kar si želijo, in to poceni. Priljubljen kraj srečanja

so internet kavarne, v katerih se srečujejo ljudje s celega sveta. Hkrati so to informacijske borze za pripravo trekingov v gorovje Himalaje. V Katmanduju si vsak lahko uri orientacijski čut, saj so ceste in ulice le redko označene in ena drugi zelo podobne. Obiskovalca spremlja skoraj na vsakem koraku uboštvo, ki ga ni mogoče prezreti. Posebej stari ljudje in matere z otroki tvorijo podobo cest in ulic, ki po večini niso tlakovane. Vse, kar se potrebuje za življenje, je naprodaj na cesti. To velja tudi za živila; od zelenjave do mesa in rib. Vendar je to hrana, ki ni priporočljiva za tujce. Tudi sicer se je kazalo odpovedati mesu. V teh dneh je vladala ptičja gripa in po restavracijah so nam odsvetovali uživati perutnino.

Nepalci so ponosni na svojo kulturo in samozavestno obhajajo verske obrede. Religiozni centri so tri kraljevska mesta: Katmandu, Patan in Baktapur. To so kulturna in verska središča. Jedro vseh mest je

tako imenovani Durbar Square, to je glavni trg, ki je večnamenski. Poleg tržnic in prodajalnic se tukaj nahajajo tudi svetišča, v katerih ljudje darujejo bogovom.

Za Franca in mene pa se je bližal vzpon v gore.

Na streho sveta

Kaj naju bo čakalo v gorovju Himalaje, nisva vedela. Imela sva načrt, da bi dosegla vrh gore Gokyo Ri na višini 5360 metrov. Zavedala sva se, da bosta potrebni sreča in previdnost, da doseževa zadani cilj.

Letalo naju je iz Katmanduja prineslo v vas Lukla na višini 2840 metrov. Srečno sva prispela, le nekaj mesecev poprej pa te sreče ni imelo strmoglavljeno letalo. Zaradi slabega vremena se je zaletelo v goro ob letališču, kjer smo še lahko videli njegove ostanke.

V Lukli so se nama pridružile Šerpe Njima st. in ml., Pasan in Dava. Regija, v kateri smo se nahajali, se imenuje Solu Khumbu. Glavni

Ama Dablam je ena najlepših gora na svetu.

Foto: Simon Trießnig

del naše pešpoti pa je ležal v narodnem parku Sagarmata. Sagarmata je nepalsko ime za Mount Everest, Šerpe pa pravijo najvišji gori sveta Čomolungma. Še isti dan se je pot nadaljevala in šli smo skozi vasi Gat, Pakding, Bengkar in Džorsale. V slednji smo prespali in si tako nabirali moči za prvi večji vzpon s 700 metri višinske razlike do Namče Bazarja na 3500 metrih. Naš stalni spremljevalec je bila reka Dudh Koshi (po naše Mlečna reka). Med vzponom smo na višini približno 3300 metrov prvič zagledali najvišjo goro sveta Mt. Everest (8848 m) in njegovega soseda, Lotse (8414 m). Nadalje sta se pojavila še Tamserku (6608 m) in Kongde (6186 m).

Šerpe imajo Namče Bazar za svoje tajno glavno mesto. Vas je znana po tržnici. Ljudje se zbirajo od vsepovsod, prodajajo in kupujejo, kar je pravi raj za snemalce in fotografe. S Francem nama je šinilo v glavo, da sva – če primerjamo višino z gorami v Avstriji – že skoraj na vrhu Velikega Kleka. To sva opazila tudi ponoči, saj nama je manjša količina kisika v zraku povzročila večkratno prebujanje. Obilnega globokega spanja pa v naslednjih dneh tako ali tako ni bilo več. Ko smo zapustili

Namče Bazar in krenili naprej, smo zagledali eno najbolj markantnih in estetsko privlačnih gora Himalaje, 6856 metrov visoki Ama Dablam (Materina ogrlica). V njegovem primeru se je narava izkazala kot posebno dobra kiparka in tudi Šerpe so mu posvetili več časa kot drugim goram.

Priprave na višino

Z vsakodnevno večurno hojo smo zlagoma in brez večjih težav premostili mnogo višinskih metrov. Srečali pa smo tudi ljudi, ki so tvegali prehiter vzpon in se nato morali vrniti zaradi višinske bolezni.

Sledilo je prenočevanje v Mačermi (4470 m). Tam sta bila prisotna tudi dva angleška zdravnika, ki sta potnike poučila o nevarnostih višinske bolezni. To je bila ena od redkih možnosti za zdravstveno oskrbo. Zadnje prenočišče je bilo na višini 4800 metrov v vasi Gokyo. Na kratko sem pomislil, da bomo to noč prespali celo na višini Mont Blanca. Ob vasi nas je presenetilo temno modro visokogorsko jezero, ki so ga hranili ledeniki – svojevrsten pojav na tej višini. Noč pred zadnjim podvigom je bila vetrovna.

Gokyo Ri je tehnično nezahteven vrh, za katerega pa je zaradi višine (5360 m) potrebno biti dobro pripravljen. Foto: Simon Trießnig

Naslednje jutro je sledil podvig na goro Gokyo Ri (5360). Že zjutraj je bilo vreme jasno in vrhovi dobro vidni. Odpravili smo se počasi, vsak po svojih sposobnostih. Korak za korakom smo se povzpeli na 5000 metrov nadmorske višine. Od tam naprej je veljalo pravilo: en korak, en dih ...

Ob 10. uri smo prispeli na vrh in bili nagrajani s pogledom na številne šest-, sedem- in osem-tisočake. Pred nami so bili štirje osem-tisočaki: Everest, Lotse, Čo Oju in Makalu. V glavnem so omenjeni osem-tisočaki tudi mejne gore s Tibetom (Kitajsko). Opremljeni z vtisi smo začeli sestopati z gore.

Dežela in ljudje

Nepal ima 28 milijonov prebivalcev in je velik 147 000 km². S tem ima dvakratno površino Avstrije. Leta 2001 je bil kralj Birendra umorjen. Nasledil ga je nepriljubljeni kralj Gyanendra in nemiri so se posledično stopnjevali. Po posredovanju Združenih narodov je bil leta 2006 podpisan mirovni sporazum,

dve leti kasneje je bila monarhija ukinjena in kralj pregan. Danes še ni jasno, kakšna bo prihodnost Nepala. Država je bogata kulturno in jezikovno, saj v njej živijo številne narodnosti, po različnih virih jih je celo do šestdeset.

Nepalsko populacijo sestavljajo v glavnem indijske in mongolske narodne skupnosti, med slednje spadajo tudi Tibetanci, od katerih so najbolj znane Šerpe. Indijske skupnosti so v glavnem naseljene na jugu, medtem ko mongolske skupnosti srečamo bolj na severu. Sicer pa se obe skupini srečata v osrednjem gorovju Nepala.

Kar zadeva verstva, so indijske skupnosti v glavnem hinduistične, člani mongolskih skupnosti pa so predvsem budisti (posebej Tibetanci) in pripadniki naravnih verstev. Nepal glede na nadmorsko višino premore tri različne geografske regije - nižinski tropski gozd, sredogorje in visokogorje (Himalaja). Sosedji Nepala sta Indija in Kitajska (Tibet). Na vzhodu se v neposredni bližini nahajata še Butan in Bangladeš.

Nepal leži tik pod 30. vzporednikom, to je na višini Libije in glavnega mesta Egipta, Kaira. Njegova geografska lega je hkrati razlaga za vse naravne posebnosti v himalajskem gorovju, ki jih sicer na takih višinah ne bi pričakovali. Zato je drevesna meja šele na približno 4000 metrih, vrtovi z zelenjavo, žitna polja, sadno drevje in rože pa so nas spremljali do približno 3500 metrov nadmorske višine. Sredi marca so cvetele jabolane, rododendron in magnolije ... Poleti je dežela pod vplivom monsuna in z njim povezanih močnih nalivov. Trenutno pa vlada v Himalaji velika suša. Pitna voda je v gorovju dragocenost, pašniki za jake so rjavi in erozija močno napreduje. Deževalo ni že več mesecev.

Kdo so Šerpe?

V gorovju na območju Solu Khumbu živijo v glavnem Šerpe. Besedi *shar* in *pa* pomenita "tisti, ki pridejo iz vzhoda", pri čemer je mišljen Tibet. Šerpe se tudi danes še čutijo povezane s Tibetom. V nepalskem

Namche Bazar je znan kot zbirališče trgovcev od vsepovsod. Foto: Simon Trießnig

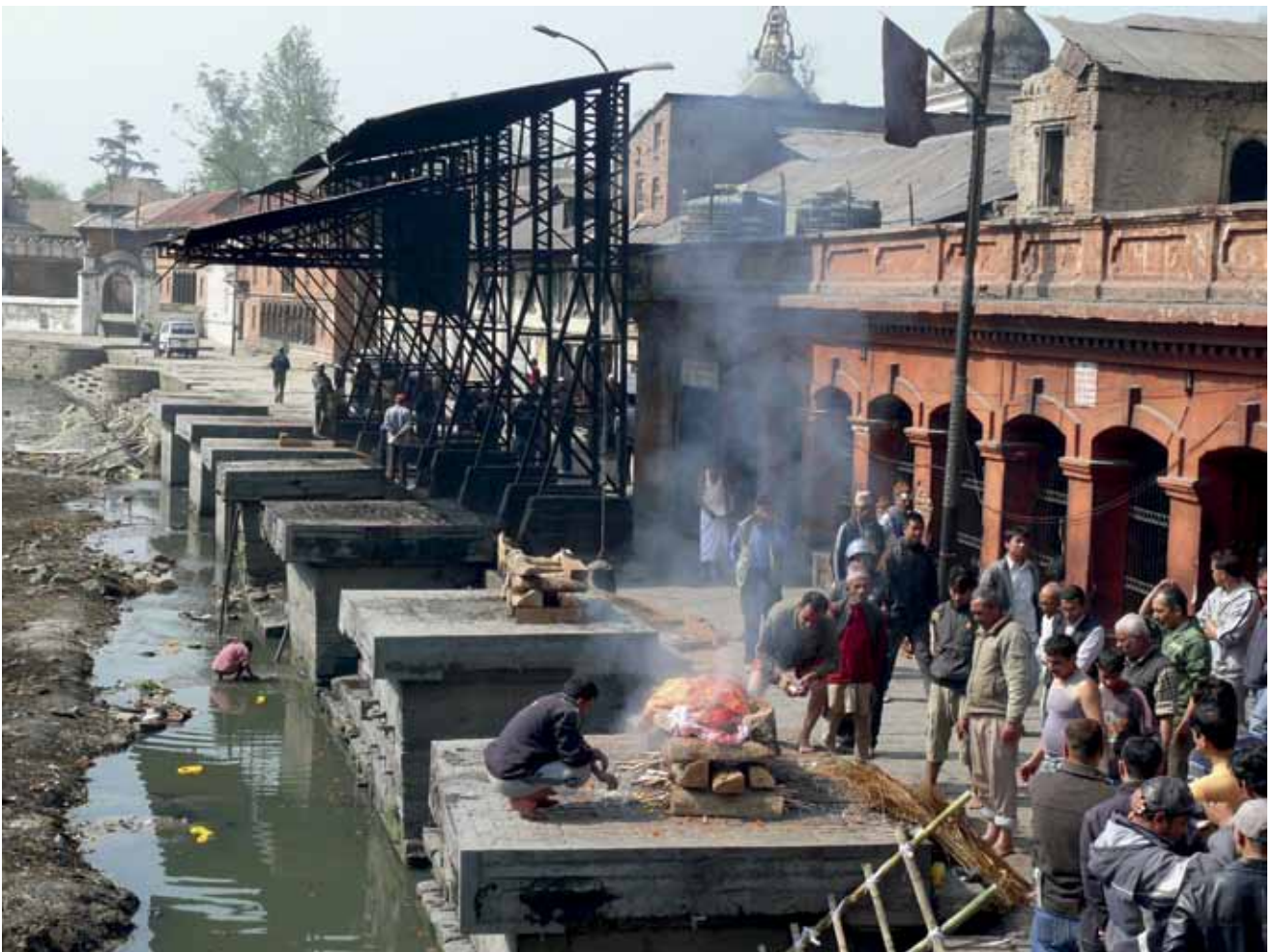

Po himalajskih poteh ves tovor prenesajo jaki in pa - ljudje. Foto: Simon Trießnig

gorovju so se naselili v zadnjih stoletjih. Med njimi so tudi begunci, ki so v 20. stoletju zbežali in še vedno bežijo pred kitajskimi oblastmi v Tibetu. Znano je, da so Tibetanci ravno v zadnjem času ponovno izpostavljeni kitajskemu pritisku. Zaenkrat so meje med Nepalom in Tibetom (Kitajsko) neprepustne. Obletnico prisilne aneksije Tibeta h Kitajski in nemire pred olimpijskimi igrami v Pekingju je kitajsko vodstvo izkoristilo za ponovno represijo in sistematično zapiranje mej. Vendar si Šerpe v Nepalju z izobraževanjem izboljšujejo življenjski standard, vedno več jih tudi študira. Turizem pa za marsikoga predstavlja dodaten dohodek.

Nepal je danes na prelomnici. Ljudje so se odločili za nov politični sistem, ki pa se mora še izkazati. Kam bo pot peljala dežela v prihodnosti, še ni jasno. Dejstvo je, da je dežela bogata kulturno in z naravnimi posebnostmi, ter si kot taka zasluži pozornost drugih narodov.

Dhanyavad in namaste Nepal – hvala in srečno, Nepal. ◉

Zažiganje darov za bogove v Katmanduju Foto: Simon Trießnig

Idrc na Gori

Iskanje redkega jegliča

Besedilo: Irena Breščak

Jelenk nad Spodnjo Idrijo,
klasično nahajališče idrijskega
jegliča Foto: Anka Vončina

Zvončki in trobentice, mačice, vijolice, spet iz zemlje vzklijejo, zdaj pomlad je tu ... Saj poznate to staro, zimzeleno slovensko popevko? Kakšno leto pa na Vipavskem zacvetijo kasneje kot ponavadi. Razlog je lahko orkanska burja, ki dela zamete, pa ne le snežnih, ampak celo iz zemlje na njivah. Pa veste tudi, kaj je to zastava? Ko je pozimi "na celini" slabo vreme, na Vipavskem pa jasno, mrzlo in vetrovno, visi nad Goro (ajdovsko) oblačna zavesa – zástava. Tedaj je pri nas prava zimska idila – izza okna.

Roža z napako?

Moj zet je pred dnevi peljal po Furlanovi poti na Gradiško turo (Nanos)

cerkljansko mladež. Prinesel je novico, da avrikelj v stenah že odpira rumene očke. Na Gori¹ ga imamo za izvoz. Prvomajski sprehod po robu od Otlice čez Otliški maj, pa proti Otlškemu oknu, še raje pa štirinajst dni prej, je kar pravšnji čas. Takrat ne veš, kam bi pogledal. Avrikelj, Clusijev svišč, avrikelj, tržaški svišč, avrikelj, pa spet svišč, pa ... Opa, kaj pa je to? Avrikelj z napako? Z vijoličastim cvetom? Ne me basat!

Zgodba je pa taka: od znancev in neznancev dobivam razno elektronsko pošto in nekoč je bil med njo album Sinji vrh slikarja in fotografa Janeza Medveška. Gledam fotke in zagledam – avrikelj z vijoličastimi

cvetovi. Pišem mu po elektronski pošti: "Kje pa ste fotografirali takšen avrikelj?" Na odgovor nisem dolgo čakala: "Blizu roba Gore, od Navrš proti Otlškemu oknu." Gospod je prijazno pripel še nekaj fotografij z nahajališča. Moje sive celice so začele klepetati in ugibati: a je mogoče gospod Medvešek našel *idrca* (idrijski/dražestni jeglič – *Primula x venusta*)? Redkega križanca med avrikljem (*Primula auricula*) in kranjskim jegličem (*Primula carniolica*)? Ta jeglič navadno raste v neposredni bližini obeh staršev, v naravi pa se razmnožuje samo vegetativno. Jeglič, ki raste (skoraj) samo na Idrijskem in to na tako izpostavljenih mestih, da si jaz tja ne upam? Kot so Kendove robe

¹ Rob med Colom in Predmejo.

na spodnjejdrjskem Jelenku. No, v Julijano si že upam, a tam je nasajen ...

Avrikelj ali lepi jeglič je alpska rastlina prisojnih, apnenčastih tal, kranjski jeglič pa nežna rastlina temačnih, senčnih, predvsem idrijskih grap in je slovenski endemit. Krstni list mu je pri Divjem jezeru, kjer je njegovo klasično nahajališče, napisal Giovanni Scopoli, idrijski zdravnik, naravoslovec in botanik. Križanci med obema so redki, ker je malo rastišč, kjer bi oba jegliča, ki se ekološko izključujeta, rasla tako blizu, da bi "poštar" lahko prenesel pelod med njima.

Najin lov na trofeje

Nestrpno sem čakala čas cvetenja avriklja. Bilo je prav na Veliko noč. S tatkotom – mojim življenjskim sopotnikom – sva šla na Goro iskat vijoličasti jeglič. Parkirala sva blizu kmetije Zavrh, kjer delajo kozji sir. Lastniku kmetije sem pokazala fotografijo nenavadnega jegliča, pa je rekel, da takega še ni videl. Povzpela sva se na Navrše (vrh na robu Gore nad izviro Hublja) in se spustila po pobočju proti Otlškemu oknu. Našla sva veliko rumenocvetnih avrikljev, a nobenega vijoličastega. Pa se mi je posvetilo: "Pokličem gospoda Medveška!" Kako, ko pa ne vem njegove telefonske številke? Poklicala sem kar na informacije in izvedela njegovo domačo številko. Bil je doma. S slušalko na ušesu sem sledila navodilom: "Poglejte proti robu Gore, blizu planinske steze, tik nad gozdom ..." Naš tatko se je pred mano prebijal skozi grmovje in – ga res našel. Med rumenimi avrikli se je bohotila ena sama rastlina z mnogimi vijoličastimi cvetovi. Bil je že na pol odcvetel, a vendar lepotec. Liste je imel kot avrikelj, a nekoliko mehkejše in brez belega poprha. Po najdbi trofeje sva pregledala še gozd pod nahajališčem. Kranjskega jegliča, ki bi se lahko križal z avrikljem, nisva našla. Najbližje meni znano nahajališče je pod Malim Golakom, to pa je kar oddaljeno.

V kakšni družini pa raste *idrc*? Na zaraščajočem se pašniku, tik nad gozdnatim pobočjem bukve in črnega gabra, nagnjenim proti severu, proti cesti Col–Predmeja. Na rastišču sem popisala: avrikelj, ozkolistno vilovino (*Sesleria junciifolia*), Clusijev svišč (*Gentiana clusii*), tržaški svišč (*Gentiana tergestina*), petoprstnik (*Potentilla sp.*), grebenušo (*Polygala sp.*), pasjo vijolico (*Viola canina*) in navadni brin (*Juniperus communis*).

V gozdni združbi bukve (*Fagus sylvatica*) in črnega gabra (*Ostrya carpinifolia*) in pobočju pod nahajališčem pa še podlesno vetrnico (*Anemone nemorosa*), navadni volčin (*Daphne mesereum*), ciklamo (*Cyclamen purpurascens*), tropernato špajko (*Valeriana tripteris*), trpežni golšec (*Mercurialis perennis*), jetrnik (*Hepatica nobilis*), spomladanski grahor (*Lathyrus vernus*) in dvolistno senčico (*Maianthemum bifolium*). Vmes so cveteli raztreseni avrikli.

Mnenje botaničnih strokovnjakov

Fotografije *idrc*a sem skupaj s terenskim popisom rastlin poslala nekaterim botaničnim eminentam: Nejcju Joganu s katedre za botaniko Biološkega oddelka Biotehniške fakultete, Jožetu Bovconu, predstojniku Botaničnega vrta, in Igorju Dakskoblerju. Gospod Jogan je takole komentiral najdbo: "Je verjetno, da gre za križanca med avrikljem in kranjskim jegličem. Gotovo bi se to dalo ugotoviti z analizo kromosomov, a rutinsko tega nihče ne dela in vse skupaj ni tako enostavno. Čisto možno bi bilo, da je rdeči pridih venca ostanek kakega davnega križanja avriklja s kranjskim jegličem ter nato ponovnega križanja križanca z avrikljem. S tem namreč populacija avriklja dobi nekaj značilnosti kranjskega jegliča, ki se pač lahko izrazijo pri nekaterih osebkih (introgresija)."

Maja sem dobila povabilo gospoda Rafaela Terpina na ogled nahajališča lepega čeveljca (*Cypripedium calceolus*) na Idrijskem. Med sprehodom med razkošnimi copatki čeveljcev, ki sem jih v naravi videla prvič, sem mu omenila tudi domnevnega *idrc*a z Gore in mu pokazala fotke. Gospod Rafael velja za njegovega odličnega

Idrijski jeglič

Slovensko ime: idrijski jeglič, dražestni jeglič

Latinsko ime: *Primula x venusta*

Družina: jegličevke (*Primulaceae*)

Posebnost: endemit okolice Idrije

Čas cvetenja: april–maj

Ogroženost: Zaradi redkosti je še posebej hortikulturno zanimiv.

Zavarovani idrijski ali dražestni jeglič je križanec med avrikljem in kranjskim jegličem.

Leta 1822 ga je v Kendovih robeh na Jelenku nad Spodnjo Idrijo odkril lekarniški laborant Ferjančič iz Idrije. Kar nekaj časa je bilo to

njegovo edino rastišče, sedaj pa so nam znana tudi druga s Trnovskega gozda in Čepovanskih Vrš. Raste tam, kjer blizu rasteta obe starševski vrsti. Ta hibrid ima več različnih oblik, kar se ujema z zakonom o križancih.

Pri nekaterih prevladujejo avrikljeve poteze, pri drugih poteze kranjskega jegliča. Njegovi listi so od belo poprhanih do bleščeče zelenih. Barva cvetnega venca je od blede rumene do škrlatne z vsemi vmesnimi odtenki. Vsi cvetovi pa imajo rumeno golt.

Leta 1827 je idrijski jeglič prvi opisal Host in mu dal znanstveno ime *Primula x venusta*. Različni avtorji so ga imenovali tudi *Primula jelenkiana* ali *Primula idriana*. Leta 1838 si ga je prišel ogledat saški kralj Friderik Avgust II.

Anka Vončina

poznavalca. Povedal je, da je razpon barv cvetov idrijskih jegličev od rumeno oranžne pa vse do vijoličaste, da pa imajo vedno rumeno golt cveta. No, *idrc* z Gore ga nima.

Vsako pomlad Gora zazeleni in vzcveti, *idrc* pa čaka na obisk. Obiskovalcem Gore – med njimi je vedno več "celincev" iz notranjosti naše slovenske kokoške – pa želim veliko razkošnih pogledov na cvetne poljane in globoko spodaj na Deželo, ki se koplje v soncu. ◉

Razgled z vlaka Ljubljana–Planica

Besedilo: A. S.

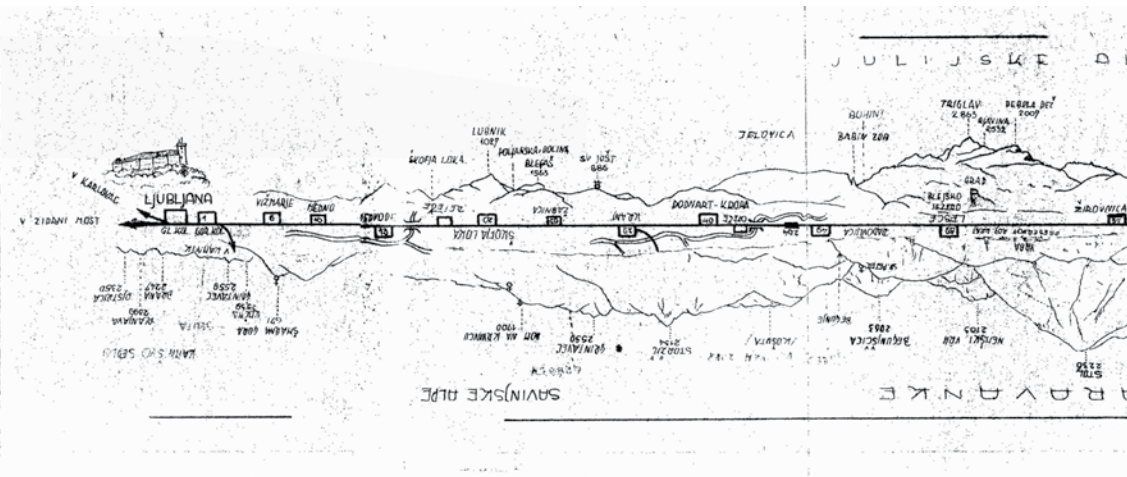
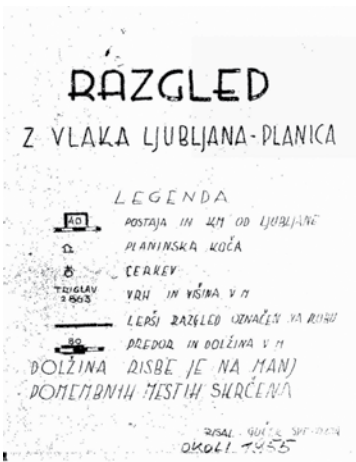
Danes se sploh več ne zavedamo, kako nam računalniki pomagajo tudi pri obiskovanju gora. Fotografira lahko vsak, zemljevidov imamo nešteto, po terenu nas

vodijo žepne naprave, ki jih usmerjajo sateliti, celo panorame hribov nam znajo narisati računalniki. Kako pa je vse to bilo precej drugače pred nekaj desetletji, nas

je spomnilo zanimivo sporočilo

Aleša Gučka:

"Moj oče Svetozar Guček – Zare je bil alpinist, kasneje vnet planinec, turni smučar, tri leta po

Jezero Jasna pri Kranjski Gori Foto: Dan Briški

vojni gospodar Aljaževega doma v Vratih, mednarodni smučarski sodnik, učitelj smučanja, avtor knjige o bloškem smučanju, ilustrator športnih knjig, pisec številnih člankov o zgodovini smučanja, dolgoletni član OK Planica, usposobil je okoli 1500 smučarskih sodnikov v Sloveniji, član FIS Tebelenkomiteja ... in predvsem moj oče, ki me je navdušil nad smučanjem, celo preveč.

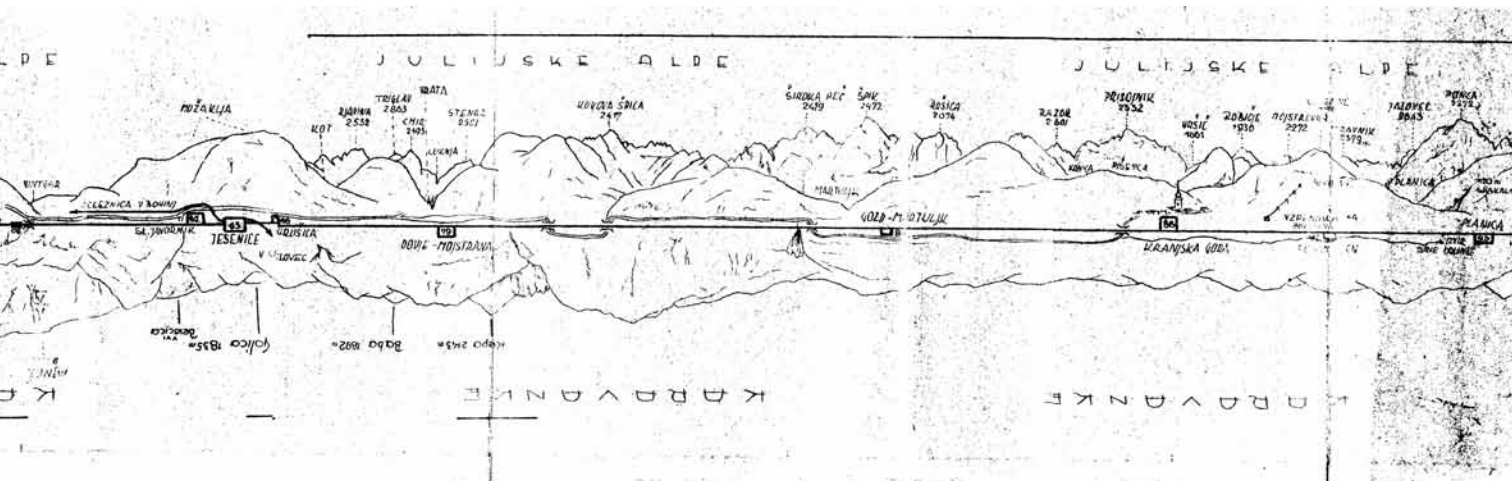
Z vlakom smo se vozili po 2. svetovni vojni od Ljubljane do Rateč,

da smo šli v Planico, ali že izstopili v Kranjski Gori, da smo smučali in se pozno popoldne vrnili. Vlak je zjutraj iz Ljubljane odpeljal ob 5.45 in prisopihal v Kranjsko Goro okoli 9.15. Iz Kranjske Gore je odpeljal ob 16.30 in se končno ustavil v Ljubljani okoli 20.00 ure. Nato pa peš s pancarji domov.

Spomnim se, da je oče okoli leta 1955 vzel iz nahrbtnika pavs papir in nanj narisal vse griče, hribe in gore na levi strani smeri vožnje vlaka iz Ljubljane proti Gorenjski

(na skici zgoraj) in nazaj grede spodaj pod črto (zasukano na glavo). Pavs papir je sprhnel, ostala pa je kopija na papir ozalid, razvit s salmijakom."

Objavljamo skico, kakršno nam je uspelo rešiti z ozalida. Kakovost seveda ni velika, zgodovinsko pa je zagotovo zanimiva. ●

LED LENSER

WWW.LEDLENSER.COM
WWW.RT-TRI.SI

Naglavna svetilka H7
170lm / 3xAAA / 54h

- POZLAČENI KONTAKTI
boljši izkoristek
- ALUMINIJASTO OHIŠJE
trdnost in vzdržljivost
- Hitri fokus (AFS)
enoročno upravljanje
- Dinamično stikalo
različne moči
- Dolg čas delovanja
majhna poraba baterij
- V paketu poleg svetilke:
baterije, etui, zapestni trak

Ročna svetilka H7
200lm / 4xAAA / 64h

LED LENSER svetilke

Vrhunske LED svetilke za različne namene.
Uporabne v najtežjih pogojih!

LED tehnologija je revolucija v svetlobi. LED LENSER svetilke so najbolj dovršene LED svetilke na svetu. Vrhunska LED, dolg čas delovanja, vzdržljivost in robustnost, so karakteristike, zaradi katerih se LED LENSER svetilke uporabljajo v najzahtevnejših okoljih.

Poznavalci postavljajo LED LENSER svetilke na prvo mesto med proizvajalci LED svetilk.

Izbrane modele dobite v trgovinah

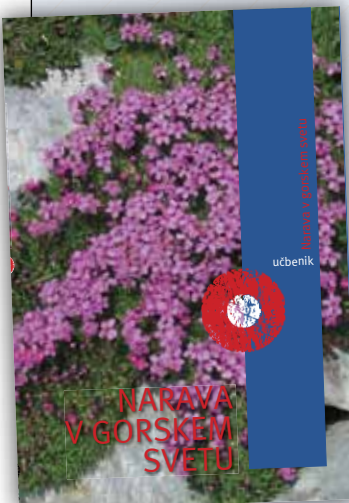
NAJ VAS NOČ NE PRESENETI

Narava v gorskem svetu

Najboljši način za varovanje in ohranjanje gorskega okolja so ozaveščanje, izobraževanje in informiranje planincev ter tudi drugih obiskovalcev gora.

Varstvo gorske narave je bilo v izobraževanjih Planinske zveze Slovenije prisotno že vse od leta 1954 (program za gorske stražarje). Zdaj je vključeno tudi v nekatere druge programe usposabljanj PZS.

Naravna bogastva in lepote so vir, iz katerega črpa planinstvo svojo moč in poslanstvo. Varovanje narave je v najširšem družbenem interesu, planinstvo pa je z naravo tesno povezano, zato dosledno spoštuje prvine varstva narave in okolja in je v tem prizadevanju zgled drugim. Množičnost obiska v gorah, sodobni promet in druge oblike civilizacije vedno bolj ogrožajo prvobitnost gorskega sveta. Skrb za varstvo narave in okolja je zato ena temeljnih dolžnosti planinca in bistveni sestavni del planinske vzgoje.

Do leta 2006 se je za vse teme naravovarstvenega usposabljanja kot učbenik uporabljala druga dopolnjena izdaja edicije Narava v gorskem svetu (poznovanje in varstvo narave za planince) iz leta 1982. Ugotovljeno je bilo, da nekatere oblike ravnanja, za katere se je še pred dvajsetimi leti menilo, da so ustrezne, danes niso več dobre in prijazne za gorsko naravo. Zato so si v Komisiji za varstvo gorske narave zadali nalogo, da bodo izdali novo, posodobljeno edicijo z istimi avtorji, ki bo služila kot učbenik za varuhe gorske narave in druge programe ter gorske stražarje, ob tem pa bo napisana poljudno, tako da bodo po njej segali tudi drugi ljubitelji in obiskovalci gorske narave. Tem bo pomagala pri izpopolnjevanju izobraževanja o gorski naravi, ki ji je uspelo ohraniti svojo divjo lepoto in občudovanje človeka.

V času od 15. 8. do 14. 9. 2012 je knjiga na voljo s 50-odstotnim popustom, in sicer po ceni 10,41 €.*

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,
- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefon: 01 / 43 45 684
ali faks: 01 / 43 45 691,
- e-naročila:
planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- telefon (0)8 380 67 30, faks: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

CEBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo:

CEBÉ

SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Čebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- potrdi ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

AFORIZMI

Misli o gorah

Gore ponavadi obnorijo pametnega človeka, ne pa norega.

Smetišča okrog naših vrhov naj gredo v zgodovino, ne pa na smetišče zgodovine.

Črne misli ob Beli peči? Ne, to pa ne.
Bela pravljica ob Črnem jezeru? Ja, to pa ja.

Če vzameš otroke s seboj v gore, imaš več možnosti, da te bodo vzeli vnuki kdaj s seboj v gore.

Šele ko prideš na vrh, vidiš, na koliko vrhov še nisi prišel.

Kdor domačih gora ne ceni, tudi tujih ni vreden.

Ljubiteljico gora prej osvojiš, če jo zapelješ višje.

Na gorskem teku se je slabo uvrstil. Zaželeli so mu dober tek, zato se je usedel in pomalical.

Gora se ne da premakniti, zato se moraš ti premakniti iz fotelja.

Zaradi tega te ne bodo imeli za premaknjenega.

Ko te v gore mika, te mika, da se ti mik izpolni brez daljšega zamika.

Kdor nima v glavi, ta ima v nogah, bi za pohodnike težko veljalo.

Samohodec ni nujno samo hodec.

Jožko Mislej

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana, T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvaja, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Simon Yates:
THE WILD WITHIN

Vertebrate Publishing,
1. izdaja: marec 2012
(trda vezava; 240 strani;
barvne fotografije, cena 29,62€)

SALOMON

COSMIC 4D 2 GTX - vse kar potrebujete v 605 gramih!

Pri daljših pohodih je obutev ključnega pomena, saj nudi stopalu oporo in predvsem pomoč pri premagovanju zahtevnih terenov. Ob izbiri primerne obutve smo občutno manj utrujeni in bistveno bolj varni. Ljubitelje visokogorja in zahtevnih pohodov bo Salomonov COSMIC 4D 2 GTX prepričal že po nekaj prehojenih korakih. Tehta le 605 gramov ter združuje lahkotnost tekaške obutve in stabilnost pohodnih čevljev, z vgrajeno 4D šasijo po celotni dolžini podplata. Z zgornje in spodnje strani je šasija obdana z blaženjem, ki zagotavlja mehko in udobje tudi pri daljših pohodih. Zgornji del je v celoti lepljen, kar ga loči od klasičnih usnjenih pohodnih čevljev ter mu daje športen in atraktiven izgled. Optimalno razmerje med zračnostjo in vodo odpornostjo je zagotovljeno z vgrajeno GORE-TEX membrano, dober oprijem pa z robustnim Contagrip™ podplatom. COSMIC 4D 2 GTX je idealen za tiste, ki želijo zamenjati svoj stari, usnjen pohodni čevljev z novo, lahkotnejšo, bolj drzno in stabilnejšo različico. **Več na WWW.SALOMON.COM**

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

fs®

Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Iskanje "hvaležne pokrovke" za lastno glavo

Besedilo: Tomaž Petauer

Tropska čelada

Kot popotnika in toploljubnega ljubitelja eksotike me je pritegnila tudi tropska čelada. Še prej sem razmišljal o sombreru, ker pa je ta neroden, če laziš skozi goščavo, sem se odločil zanjo. Ker jih pri nas ni mogoče dobiti, sem se odločil, da si jo izdelam sam. Vendar kako? Na voljo sem imel le nekaj fotografij, naprej pa sem se moral znajti sam. Tako sem uporabil platno in ga premazal z belim tesarol lakom, da je otrdelo, na vrhu pa dodal oni značilni izrastek. Jermena ni imela. Nato sem jo preizkusil na morju, v Nerezinah na otoku Lošinju in na Osorščici, hribu nad njimi. Bila je neugledna, vendar dovolj prepoznavna kot taka, tako da jo je celo neki Francoz imenoval "casquette coloniale".¹

Končno ta prava

Pozneje sem od kolegice, ki je bila nekoč v Nigeriji, dobil "pravo", ki pa je bila izdelana v Etiopiji (?). Bila je olivno zelena, bolj spominek kakor za resno uporabo, za manjšo glavo, notranja obloga kar iz nekega italijanskega časopisa in brez prezračevalnih luknjic. Prelakiral sem časopis in zvrtil luknjice. Na mojem prvem pohodu iz Ljubljane na Triglav se je kar dobro obnesla (ali pa se mi je vsaj zdelo imenitno, da jo nosim). Ko sem na Ledinah, kjer je bilo polno, prenočil na žimnici v jedilnici z nahrbtnikom in čelado ob sebi, so pozneje prišli še trije planinci.

¹ Kolonialno pokrivalo.

Tropske čelade Foto: Tomaž Petauer

Tropski čeladnik Foto: Tomaž Petauer

Ošinil me je žarek baterije in nekdo je zašepetal: "Tale je pa alpinist - čelado ima." Nisem ugovarjal, čeprav sem bil namenjen le na Rinke, kamor je še kar spodobna pot.

Ekspedicija v trope

Pa smo šli na Kilimandžaro. Odpravo je organiziralo PD Kamenjak z Reke, vmes je bilo tudi nekaj Slovencev, med njimi Viki Grošelj in Danilo Cedilnik, ki sta preplezala novo prvenstveno po ledeniku. Neka Rečanka pa je imela tropsko čelado, boljšo od moje, tako da sem se zaljubil vanjo (v čelado, ne v Rečanko, čeprav je bila tudi ta luščna). Zbarantal sem jo za svojo torbico iz kameljega usnja, ki mi jo je prinesel brat iz Tunizije. Imela je jedro iz stiropora in spodobno spodnjo oblogo, prezračevalne luknjice pa sem moral spet zvrtili sam. Za večjo imenitnost sem spredaj vtaknil značko Kilimandžara, ki sem jo pozneje zamenjal z emblemom

svoje svetovne revolucije. Nisem je vzel na Kilimandžaro, sem jo pa nosil na Zanzibarju, zaradi česar so me naši klicali "dr. Livingstone". Z njo sem spet pešal iz Ljubljane na Triglav, pa v obratni smeri in na svoji najnapornejši turi s Triglava na morje (opisano v Slovincu 1995), enkrat maja pa celo smučal z Grintavca. Zadnja tropsko zahtevna tura z njo je bila Polovnik, kar sem opisal v Planinskem vestniku. Zadnjič sem jo vzel s seboj lansko leto iz Lepene čez Veliko Babo nad Krnskimi jezerom in Komno v Bohinj, kjer sem srečal prijateljico Marto, s katero smo delali Slovenski veliki leksikon, in ji salutiral: "Kilimandžarski ekspedicijski korpus!" (ali kar je ostalo od njega).

Končni rezultat je bila "tropska čelada"

Čelada je bila po šestindvajsetih letih dotrajana. Po robu razcefrana, stiropor nalomljen, pa tudi jermen sem že moral *flikati*. Poleg tega sem začel, kakor se spodobi, na Triglav jemati zaščitno čelado, resda ne alpinistične, ampak delavsko (sicer jih po mojih opažanjih ima večina kolesarske); da pa bi mi na nahrbtniku bingljali kar dve ... Rešitev je pokrivalo, ki ga je mogoče stlačiti v nahrbtnik. Taki so platneni "safari" klobuki, a zakaj bi ga kupil, ko pa lahko nekaj takega mnogo ceneje in po svoji meri napravim kar sam? In sem. Izbral sem material, ki je nadvse primeren za to: alufolizirano prevleko zoper pripeko za avtomobilsko steklo, ki sem jo ojačal z lepilnim trakom. (Iz te prevleke si lahko izdelate tudi termični telovnik in navadno platenko spremenite v termovko). Namesto jermena, ki se zatakne čez prednji rob, sem uporabil elastični trak, ki se enostavno potlači v notranjost. Ker ni toga, bi jo bilo primernejše kakor "čelada" imenovati "tropsko pokrivalo", a to ni pomembno; je zgrbančena, poveznjena na glavo pa dobi pravilnejšo obliko. A test je prestala v pripeki v začetku letošnjih prvomajskih praznikov na Volovji rebri.

Kolonialni pozdrav! ◉

poletna
DOZIVETJA
NARAVE

vsak petek ob 17.02h
na radiu Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja/>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

Planinski vestnik tudi na iPadih v aplikaciji Trafika

Aplikacija (e-trafika) za dostop do revije je brezplačna in si jo naložite preko App Store oz. iTunes.

- Cena posameznega izvida je v e-trafiki 2,99 € (redna cena v prosti prodaji: 3,40 €).
- Celoletna naročnina stane 29,49 € (namesto redne cene: 34 €).